

”JUNTTURANISKA” VAI ”ISÄNTYTTÖ”?

Nuorten ja heidän vanhempiansa väliset suhteet 1920—2010-luvuilla

Laura Borseti

Pro gradu -tutkielma

Talous- ja sosiaalihistoria

Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos

Helsingin yliopisto

Elokuu 2017

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – DepPartment Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos
Tekijä □ – Författare – Author Laura Borseti		
Työn nimi – Arbetets titel – Title "Juntturaniska" vai "isäntyyttö"? Nuorten ja heidän vanhempiensa väliset suhteet 1920—2010-luvuilla.		
Oppiaine – Läroämne – Subject Talous- ja sosiaalhistoria		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Elokuu 2017	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 126 + 1
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkimuksen tavoitteena on hahmottaa, miten nuorten ja heidän vanhempiensa väliset suhteet ovat muuttuneet viimeisten noin 90 vuoden aikana. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä oleva sosiaalisen konfiguraation malli laajentaa tarkastelun myös ydinperheen ulkopuolelle. Yhtenä tutkimuksen tavoitteena onkin ymmärtää nuorten suhderverkostoja kokonaisuudessaan eli arvioida, mitä muita merkityksellisiä koettuja läheissuhteita nuorilla on ollut vanhempien lisäksi tai jopa heidän sijastaan. Lisäksi tutkimus pyrkii tulkitsemaan niitä tekijöitä, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet perhe- ja muiden läheissuhteiden kehittymiseen.</p> <p>Tutkimusaineistona on Oi nuoruus -muistitietoaineisto, joka koostuu eri-ikäisten suomalaisten lapsuuden ja nuoruuden kokemuksia käsittelevistä omaelämäkerrallisista kirjoituksista. Aineisto on tulosta Nuorisotutkimusseuran, Nuorten Voiman Liiton ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuonna 2010 järjestämästä kirjoituskilpailusta. Tutkimusaineisto sisältää yhteensä 349 henkilön kertomukset lapsuudesta ja nuoruudesta. Valittua aineistoa käsitellään sisällönanalyysin keinoin. Muistitietoaineiston tarkastelussa kiinnitetään huomiota niihin puhetapoihin ja ilmaisuihin, joilla kirjoittajat kuvaavat nuoruudenaikaisia läheissuhteitaan ja niiden merkitystä itselleen. Tutkimuskirjallisuudesta pyritään puolestaan löytämään perusteita sille, miksi perhesuhteet ja muut läheissuhteet ovat mahdollisesti muuttuneet vuosikymmenten saatossa.</p> <p>Tutkimuksessa saadut tulokset perheen sisäisistä suhteista ovat osittain yhtenevät aikaisempien tutkimusten kanssa. Tutkimusaineistosta löytyi paljon esimerkkejä 1900-luvun ensimmäisille vuosikymmenille tyypillisestä ruumiillista kurittamisesta ja auktoriteettiuskoa korostavasta kasvatuskulttuurista. Tutkimustulosten mukaan autoritäärinen kasvatustyyli ei kuitenkaan päättynyt vuosisadan puolenvälin tienoilla, vaan osa vanhemmista sovelsi tiukkoja kasvatuskäytäntöjä vielä 1970- ja 1980-luvuillakin.</p> <p>Myös äitejä ja isiä koskevat tulokset poikkeavat jonkin verran aikaisemmista tutkimuksista. Tutkimuksen kenties merkittävin havainto onkin se, kuinka paljon oletettua erilaisemmat roolit monilla äideillä ja isillä on ollut autoritäärisen isyyden kulta-ajaksi miellettyillä 1940- ja 1950-luvuilla. Kaikki äidit eivät ole suinkaan olleet vain isän auktoriteettia korostavia huolehtivaisia kodinhoitajia ja kasvattajia, vaan 40- ja 50-luvuilla on ollut paljon myös julmia ja väkivaltaan taipuvaisia äitejä. Isien joukosta on puolestaan löytynyt tiukkojen auktoriteetti-isien lisäksi myös helliä ja huomattavasti äitejä oikeudenmukaisempia ja reilumpia isiä. Tutkimusaineiston perusteella äidit omaksuivat lempeämmän kasvatustavan 1970—1980-luvuilta lähtien. Isien kasvatustavoissa ei sen sijaan ole havaittavissa yhtä selkeää murroskohtaa ja tutkimuksen perusteella perheissä onkin ollut hyvin tasaisesti sekä etäisiä että läheisiä isiä lähes koko 90 vuoden pituisen tarkastelujakson ajan.</p> <p>Ydinperheen ulkopuolisten läheissuhteiden merkitys on niin ikään muuttunut ajan myötä. Agraariyhteiskunnassa nuorille merkityksellisiä aikuisia ovat olleet vanhempien ohella etenkin opettajat ja seurakunnan työntekijät. Myös sisarukset, isovanhemmat, tädit ja sedät ovat olleet tärkeässä roolissa kilpakeruun vanhimpien osallistujien lapsuudessa ja nuoruudessa. 1970—1990-luvuilla syntyneille ikäluokille ystävät ovat puolestaan olleet erityisen merkityksellisiä ihmissuhteita.</p> <p>Tutkimuksen mukaan erilaiset yhteiskunnalliset, sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ovat heijastuneet herkästi Oi nuoruus -kirjoituskilpailuun osallistuneiden vastaajien perhesuhteisiin. Nuorten ja heidän vanhempiensa välisissä suhteissa ovat näkyneet niin uudistukset koulutus-, nuoriso- ja perhepolitiikan saralla kuin muutokset seksuaalisuutta koskevissa asenteissakin.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords nuoruuskokemukset, kotikasvatus, lapsi-vanhempisuhe, sukupolvi, sosiaalinen konfiguraatio, muistitieto		

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
2 MITEN AIHETTA ON TUTKITTU AIKAISEMMIN?	6
3 SOSIAALINEN KONFIGURAATIO TEOREETTISENA LÄHTÖKOHTANA	11
4 KÄSITTEET	18
4.1 Nuoruus.....	18
4.1.1 Miten Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujat määrittelevät nuoruuden?	24
4.2 Perhe	28
4.3 Kasvatus.....	33
4.3.1 Kasvatus	34
5 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ.....	42
5.1 Tutkimusaineisto.....	42
5.1.1 Ketkä ottivat osaa kilpakeruuseen?	45
5.1.2 Tutkimusaineiston käytettävyys	50
5.2 Tutkimusmenetelmä.....	56
5.2.1 Valitun menetelmän soveltaminen käytännössä.....	58
6 ANALYYSI	63
6.1 Kodin yleinen kasvatusilmapiiri	63
6.2 Äidit	80
6.3 Isät.....	88
6.4 Muut nuorten merkityksellisiksi kokemat läheissuhteet	96
6.4.1 Sisarukset	96
6.4.2 Muut läheiset sukulaissuhteet	99
6.4.3 Ystävät	102
6.4.4 Muut perheen ja suvun ulkopuoliset läheissuhteet.....	106
7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	109
LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	114
LIITTEET	127
Liite 1: kirjoituskilpailukutsu.....	127

1 JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmani tarkastelee nuorten ja heidän vanhempiansa välisiä suhteita 1920—2010-lukujen Suomessa. Aihetta lähestytään laajan omaelämäkerrallisista kirjoituksista koostuvan muistitietoaineiston pohjalta. Kilpakeruutarkoitukseen tuotetuissa teksteissä eri-ikäiset kirjoittajat muistelevat lapsuuden ja nuoruuden kokemuksiaan itse valitsemastaan näkökulmasta käsin. Kirjoituksissa nousevat esille hyvin monenlaiset kysymykset niin koulu- ja työelämästä, ihmissuhteista, vapaa-ajanviettotavoista kuin nuorten seksuaalisuudestakin. Tutkielman nimi ”*Juntturaniska*” vai ”*isäntyttö*”? pohjautuu aineistosta tehtyihin havaintoihin ja viittaa siihen, kuinka vaihtelevia nuorten ja heidän vanhempiansa väliset suhteet ovat olleet. Osalla nuorista on ollut vanhempien kanssa todella lämpimät ja rakastavat välit, mutta monet ovat toisaalta myös kärsineet vanhempien jatkuvasta nimittelystä, solvaamisesta ja ruumiillisesta kurittamisesta. Vanhempien kasvatustavat ovat poikenneet toisistaan joskus jopa saman perheen sisällä: ”isäntyttö” onkin ollut perheen äidin mielestä lähinnä suuri ongelma ja vastaavasti kiltit äidit ovat joissain perheissä suojelleet lapsia isän autoritäärisiltä kasvatusotteilta.

Muistitietoaineiston avulla tutkimus pyrkii hahmottamaan, minkälaisia nuorten ja heidän vanhempiansa väliset suhteet olivat entisajan maalaisyhteiskunnassa ja minkälaisia ne ovat toisaalta tämän päivän modernissa ja kaupungistuneessa yhteiskunnassa. Tutkimuksen tarkoituksena on toisin sanoen selvittää, miten suhteet ovat muuttuneet noin 90 vuoden pituisen tarkastelujakson aikana. Pyrkimyksenä on lisäksi tehdä vertailua eri aikakausien kesken. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä oleva sosiaalinen konfiguraatio laajentaa tarkastelun myös ydinperheen ulkopuolelle. Mallin keskiössä ovat ihmisten sosiaaliset siteet, jotka voivat ulottua myös esimerkiksi sukulais- ja ystävyysuhteisiin.¹ Tutkimuksen tavoitteena onkin ymmärtää nuorten suhdeverkostoja kokonaisuudessaan eli arvioida, mitä muita merkitykselliseksi koettuja läheissuhteita nuorilla on ollut vanhempien lisäksi tai jopa heidän sijastaan. Yhtenä tutkimuksen lähtökohtana on oletus siitä, että nuoret ovat korvanneet huonoa lapsi-vanhempisuhdettaan esimerkiksi sisarus-, isovanhempi- tai ystävyysuhteilla.

---

¹ Widmer, Eric D.: Family Configurations. A Structural Approach to Family Diversity. Ashgate, Farnham 2010, 5.

Tutkimuksessa selvitetään lisäksi onko perheen ulkopuolisten läheissuhteiden merkitys kasvanut yhteiskunnallisten murrosten myötä. Eric Widmerin ja Riitta Jallinojan mukaan erilaiset yhteiskunnalliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset muutokset heijastuvat myös perhesuhteiden tasolle.² Tutkimuksen yhtenä tavoitteena onkin tulkita niitä tekijöitä, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet perhe- ja muiden läheissuhteiden kehitykseen.

Tutkimuksen selkärangana ovat seuraavat kolme tutkimuskysymystä:

- **Minkälaisia nuorten ja heidän vanhempiensa väliset suhteet olivat ennen ja minkälaisia ne ovat nykyään?**
- **Miten ja miksi suhteet ovat muuttuneet tarkastelujakson aikana?**
- **Mitä muita merkityksellisiä läheissuhteita on kuulunut nuorten suhdeverkostoihin?**

Tutkimuskirjallisuuden perusteella nuorten ja heidän vanhempiensa väliset suhteet ovat kehittyneet todella suoraviivaisesti. 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä perheenjäsenten välisiä suhteita määritteli patriarkaalisen järjestyksen leimaama kasvatuskulttuuri.³ Agraariyhteiskunnassa vanhemmat eivät osoittaneet juurikaan tunteita lapsilleen ja vielä 1950-luvullakin lapset kokivat vanhempien olleen lähinnä ”etäisiä auktoriteetteja”. Kuri- ja nöyryytyskulttuuri sai kuitenkin väistyä 1960-luvulta alkaen, kun sodan jälkeen syntyneet sukupolvet halusivat kasvattaa lapsensa omia vanhempiaan lempeämmin.⁴ Rennompi ja neuvottelevampi suhtautuminen lapsiin on herättänyt tutkimuskirjallisuuden mukaan sittemmin huolta muun muassa siitä, osaavatko vanhemmat enää tänä päivänä kasvattaa jälkikasvuaan kunnolla.⁵ Tässä tutkimuksessa kasvatuskulttuurin yleisiä suuntaviivoja verrataan yksittäisten ihmisten kokemuksiin. Tarkoituksena on kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, ovatko kaikkien

---

² Widmer, Eric D. & Jallinoja, Riitta (toim.): *Beyond the Nuclear Family. Families in a Configurational Perspective*. Peter Lang, Bern 2008, 6.

³ Pulkkinen, Lea: *Kotikasvatuksen psykologia*. Gummerus, Jyväskylä 1977, 26; Eilola, Jari: ”Cuckoi päällä curjanakin; cana alla armaisnakin.” *Patriarkalisuus, puolisoiden välinen suhde ja auktoriteettien muodostuminen*. Teoksessa Einonen, Piia & Karonen, Petri (toim.): *Arjen valta. Suomalaisen yhteiskunnan patriarkalisesta järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v.1450-1860)*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002, 100—101.

⁴ Korhonen, Merja: *Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa*. Teoksessa Karila, Kirsti; Alasuutari, Maarit; Hännikäinen, Maritta; Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.): *Kasvatusvuorovaikutus*. Vastapaino, Tampere 2006, 56—57.

⁵ Mt., 51.

1940- ja 1950-luvuilla lapsuuttaan ja nuoruuttaan eläneiden Oi nuoruus -vastaajien perhesuhteet olleet patriarkaalisen isyyden hallitsemia vai löytyyko tutkimusaineiston joukosta myös ajan hengestä poikkeavia kokemuksia ja muistoja? Entä ovatko kaikkien 1960-luvulla tai sen jälkeen nuoruuttaan eläneiden osallistujien vanhemmat olleet selkeästi edeltäviä sukupolvia lempeämpiä kasvattajia vai onko osa heistä suosinut tuolloin vielä traditionaalisempia kasvatuskäytäntöjä? Parhaimmillaan tutkimusaineistosta tehtävien havaintojen avulla voidaan siis rikkoa lapsi-vanhempisuhteiden kehitystä koskevia vakiintuneita käsityksiä.

Tutkimuksen aikarajaus määräytyy kilpakeruuseen osallistuneiden henkilöiden syntymäajan mukaan. Vuonna 1917 syntynyt kirjoituskilpailun vanhin osallistuja on elänyt nuoruuttaan erilaisessa yhteiskunnassa kuin juuri ennen vuosituhannen vaihdetta syntyneet nuorimmat osanottajat. Todella pitkä aikaväli asettaa toki omat haasteensa tutkimuksen teolle, mutta useiden vuosikymmenten mittainen tarkastelujakso on joka tapauksessa tarpeen, jotta nuorten ja heidän vanhempiensa välisissä suhteissa tapahtuneet muutokset piirtyvät esiin riittävän selkeästi.

Tutkimus osallistuu ennen kaikkea suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiasta käytyyn keskusteluun. Vielä reilut kymmenen vuotta sitten nuoret ja nuoruus olivat suhteellisen harvaan kartoitettu historian tutkimuksen alue,⁶ joka on kuitenkin onnistunut sittemmin raivaamaan tiensä lähemmäs tutkimuksen valtavirtaa.⁷ Nuoruuden historiaa koskevan keskustelun lisäksi tutkimus ottaa osaa myös suomalaisen elämäkerta- ja muistitietotutkimuksen perinteeseen. Kaisa Vehkalahden ja Leena Suurpään mukaan nuorisohistorian kentällä on ollut viime vuosina yleistyneenä trendinä hankkia tietoa muistelukirjoittamisen kautta.⁸ Kirjoituskilpailuun lähetettyjä omaelämäkerrallisia tekstejä tutkimusaineistonaan hyödyntävä pro gradu -tutkielmani jatkaa näin osaltaan kirjoittamisen historian suuntausta.

Vaikka tutkimuksen tarkastelutapa on pitkälti menneisyyteen suuntautuva, on itse aihepiiri todella ajankohtainen myös näin 2010-luvulla. Kuohunta perheen ympärillä ja

---

⁶ Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi: Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003, 9.

⁷ Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena: Nuoruus, sukupolvet ja oman elämän kirjoittaminen. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.): Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2014, 11.

⁸ Mt., 11.

erilaiset huolen täyttämät puheenvuorot perheen nykytilasta ovat käyneet vilkkaina jo pitkään.⁹ Esimerkiksi alkuvuodesta 2017 paljon keskustelua herättivät niin perheväkivalta¹⁰ kuin alkoholisoituneen vanhemman kanssa eläneiden lasten hätä.¹¹ Samat teemat nousevat toistuvasti esiin myös tutkimusaineistoon sisältyvissä omaelämäkerrallisissa teksteissä. Kirjoituksista käy selkeästi ilmi, että monet haitallisista toimintamalleista ovat siirtyneet ajan saatossa vanhemmilta sukupolvilta nuorempien ja taas sitä nuorempien ikäluokkien perhe-elämään. Jaana Kemppaisen mukaan juuri sukupolvelta toiselle kulkeutuvilla perinteillä on vahva rooli suomalaisessa kasvatuksessa. Kasvatuksen nykytilanteen arviointi ja vanhemmuuskulttuurin ymmärtäminen edellyttävät Kemppaisen mielestä myös tietoa kasvatuksen historiallisista vaiheista.¹² Vaikka nyt käsillä oleva tutkimus ei tarkastelekaan ensisijaisesti kasvatuksen historiaa, voi se toivon mukaan auttaa osaltaan ymmärtämään myös suomalaisissa perheissä nykyään vallitsevaa kasvatuskulttuuria ja perhesuhteiden dynamiikkaa.

Tutkimus tarjoaa itselleni mahdollisuuden yhdistää toisiinsa kaksi opiskelemaani alaa, kasvatustieteen ja yhteiskuntahistorian. Perhe, parisuhde ja muut ihmisläheiset sosiaalihistorian tutkimusaiheet ovat olleet kiinnostukseni kohteina jo pitkään. Kasvatustieteellisen tiedekunnan puolella suorittamani opinnot ovat puolestaan antaneet minulle uudenlaista näkökulmaa ja taitoa lähestyä perheen ja nuoruuden tutkimuskenttiä. Mielestäni pro gradu -tutkielmani tiivistääkin loistavasti yhteen parhaat palat neljä vuotta kestäneistä opinnoistani: se on selkeästi yhteiskuntahistorian alalle sijoittuva tutkimus, jonka tekeminen on kuitenkin edellyttänyt myös vahvaa kasvatustieteellisen tiedon ja tutkimuksen hallintaa.

Tutkimus lähtee liikkeelle esittelemällä aluksi aiheesta aikaisemmin julkaistua tutkimuskirjallisuutta. Luvussa käydään läpi muutamia keskeisimpiä lapsi-vanhempisuhdetta ja kodin kasvatusilmapiiriä tarkastelevia tutkimuksia, jotka pohjautuvat oman tutkimuksen tavoini muistitietoon. Sen jälkeen luvussa kolme on

---

⁹ Jallinoja, Riitta: Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Gaudeamus, Helsinki 2006, 9–11.

¹⁰ Helsingin Sanomat 27.4.2017. Isän väkivaltaisuuteen ei kiinnitetty huomiota ennen kuin hän surmasi vaimonsa ja lapsensa – Suomesta on lähtenyt YK:lle kolme valitusta perheväkivallasta.

¹¹ Helsingin Sanomat 10.1.2017. Perheen hädällä ei ollut merkitystä – alkoholisti-isäni sai jatkaa juomistaan. Mielipidekirjoitus.

¹² Kemppainen, Jaana 2001: Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta, 11, 142–143.

vuorossa tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja luvussa neljä puolestaan avataan tarkemmin tutkimusaiheen kannalta olennaisimpia käsitteitä.

Luvussa viisi esittelyyn tulevat varsinainen tutkimusaineisto sekä tutkimuksen teossa sovellettu menetelmä. Tutkimusaineisto -luvussa kiinnitetään huomiota myös tutkimusaineiston käytettävyyteen ja muistitietotutkimuksen tekoon mahdollisesti liittyviin riskeihin sekä pohditaan muun muassa kirjoituskilpailun soveltuvuutta aineiston keruumuotona.

Luvussa kuusi on vuorossa analyysi, jossa nousevat esille tutkimusaineistosta tehdyt havainnot nuorten ja heidän vanhempiensa välisissä suhteissa tapahtuneista muutoksista. Luku lähtee liikkeelle kodin yleisestä kasvatusilmapiiristä ja etenee sen jälkeen äitiä ja isää koskevista analyyseista nuorten muihin läheissuhteisiin. Samalla arvioidaan mitkä tekijät, etenkin suuremmat yhteiskunnalliset muutokset, ovat mahdollisesti vaikuttaneet suhteiden kehittymiseen. Lopulta luvussa seitsemän esitellään varsinaiset tulokset sekä työn pohjalta tehdyt johtopäätökset. Tutkimuksen lopusta löytyvät puolestaan lähde- ja kirjallisuusluettelo sekä kirjoituskilpailukutsua koskeva liite.

2 MITEN AIHETTA ON TUTKITTU AIKAISEMMIN?

Sinikka Aapola ja Mervi Kaarninen totesivat 2000-luvun alussa nuoruuden ja nuorison historian olevan kiehtova, mutta turhan suppeasti kartoitettu tutkimusalue. Nuoria ja nuoruutta ilmiönä pitäisi heidän mielestään kohdella itsenäisenä tutkimuskohteena eikä vain muiden tutkimuskysymysten yhteydessä lyhyesti sivuttava reuna-aiheena. Aapola ja Kaarninen olivat huomanneet nuorisotutkimuksen kulmakiviin lukeutuvaa *Nuoruuden vuosisata* -teosta tehdessään, että monilta nuorten elämän keskeisiltä osa-alueilta puuttui tuolloin vielä historiallista tutkimusta.¹³ Vuosituhannen vaihteeseen mennessä nuoriso oli ehtinyt nousta esille lähinnä väestörakennetta, työnjakoa, toimeentulostrategioita ja vapaa-aikaa käsittelevissä sosiaali- ja perhehistoriallisista tutkimuksissa sekä erilaisissa koulutuksen historiaa käsittelevissä tutkimuksissa. Aapolan ja Kaarnisen mukaan nuoriso ei ollut kuitenkaan ollut näissä tutkimuksissa näkökulmaa määrittävä tekijä, vaan lähinnä keino tavoittaa varsinainen tutkimuskohde.¹⁴

Reilun kymmenen vuoden aikana tilanne on kuitenkin kehittynyt jo paremmaksi. Kaisa Vehkalahden ja Leena Suurpään mukaan nuoret ja nuoruus kulttuurisena ja sosiaalisena ilmiönä ovat onnistuneet raivaamaan itselleen enemmän tilaa tutkimuskentällä. Vehkalahti ja Suurpää pitävät kuitenkin ongelmallisena, että nuorisotutkimus keskittyy edelleen hyvin vahvasti vain niihin instituutioihin, jotka ovat olleet historian aikana mukana määrittelemässä, rajaamassa ja mahdollistamassa nuoruutta ja nuorison elämää. Niiden rinnalle on kuitenkin nousemassa myös toinen tutkimusperinne: nuorten omaehtoisten ryhmien ja nuorisokulttuureiden kautta nuorten ja nuoruuden historiaa sivuava tutkimus. Kyseinen tutkimuskenttä on tosin institutionaalisemmista lähtökohdista kumpuavaa tutkimusta merkittävästi heikompi ja vähemmän hallitseva painopistealue. Nuorisokulttuureihin keskittyvä tutkimus jääkin Vehkalahden ja Suurpään mukaan useimmiten lähinnä sivurooliin instituutiokeskeisen tutkimuksen rinnalla.¹⁵

Historiallinen näkökulma luo yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteluun syvyyttä ja selkeyttä. Nykytutkimukselle on kuitenkin ominaista käsitellä menneisyyttä koskevat

---

¹³ Aapola & Kaarninen 2003, 9.

¹⁴ Mt., 11.

¹⁵ Vehkalahti & Suurpää 2014, 10–12.

kysymykset ja tämän päivän nuorisopoliittiset teemat toisistaan erillään. Toisin sanoen ilmiöitä ei osata tai kyetä tarkastelemaan niiden laajemmassa historiallisessa kontekstissa. Kysymykset pyritään sen sijaan ratkaisemaan ilman, että pidemmän aikavälin muutokset ja jatkuvuudet otettaisiin asianmukaisesti huomioon. Vehkalahti ja Suurpää mukaan tämä on johtanut etenkin nykynuoruutta uhkaavien ongelmien liioitteluun sekä turhan yleistäviin käsityksiin nuoruuden historiallisista muutoksista.¹⁶

Airi Mäki-Kulmalan mukaan nuoruutta määrittävät tekijät voidaan jakaa nuorisotutkimuksista havaittavien painotuserojen ja tulkintojen pohjalta neljään ryhmään: biologisiin, psykologisiin, sosiaalisiin ja yhteiskuntapoliittisiin muutoksiin.¹⁷ Nyt käsillä oleva tutkimus tarkastelee nuorten suhteita vanhempiinsa sekä muita nuorten merkityksellisiksi kokemia läheissuhteita. Oma kiinnostukseni suuntautuu siis Mäki-Kulmalan jaottelussa nuoruuden sosiaalisiin muutoksiin. Kasvatustieteen alalta löytyy runsaasti erilaisia oppaita ja muita julkaisuja, jotka antavat tietoa nuoruusiän muuttuvista ihmissuhteista sekä neuvoja toimivan kasvatussuhteen ylläpitoon. Koska omalla kohdallani kyse on kuitenkin historian tutkimuksen alalle sijoittuvasta tutkimuksesta, olen kiinnostunut kasvatustieteen oppaita enemmän siitä, minkälaista menneisyyttä tarkastelevaa ja mieluiten muistitietoon perustuvaa tutkimusta lapsi-vanhempisuhteesta sekä kodin kasvatusilmapiiiristä on tehty.

Kotimaisella tutkimuskentällä on toteutettu tähän mennessä joitakin muistitietoaineistoja hyödyntäviä kasvatushistoriallisia tutkimuksia. Kaikkein lähimmäksi omaa tutkimusaiheeni tulevat Pirjo Korkiakankaan tutkimus *Muistoista rakentuva lapsuus*¹⁸ vuodelta 1996 sekä Jaana Kemppaisen viisi vuotta myöhemmin valmistunut väitöskirja *Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa*.¹⁹ Niin Korkiakangas kuin Kemppainenkin tarkastelevat tutkimuksissaan kotikasvatukseen liittyviä muistoja ja kokemuksia. Kemppainen läpikäy työssään etenkin kasvatusmenettelyjä koskevia muistoja ja uskomuksia, kun taas Korkiakankaan tutkimus keskittyy tarkastelemaan agraarisesta perinnöstä nousevia ajattelu- ja toimintamalleja. Omasta tutkimusaiheestani Kemppaisen ja Korkiakankaan tutkimukset eroavat varsinkin tarkastelun laajuuden osalta. Siinä missä itse tutkin perhesuhteiden lisäksi myös muita vastaajien

---

¹⁶ Vehkalahti & Suurpää 2014, 12.

¹⁷ Mäki-Kulmala, Airi: Nuoruus on nuoruus. Tutkijaliitto, Helsinki 1989, 12–13.

¹⁸ Korkiakangas, Pirjo: Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa. Suomen muinaismuistoyhdistys, Helsinki 1996.

¹⁹ Kemppainen 2001.

merkitykselliseksi kokemia läheissuhteita, pysyttelevät Korkiakangas ja Kemppainen tutkimuksissaan hyvin tiukasti kodin piirissä. Yhteistä kaikille kolmelle tutkimukselle on etenkin muistitiedon merkittävä rooli lähdeaineistona. Korkiakankaan ja Kemppaisen tavoin hyödynnän itsekin muistitietoaineistoja, joiden avulla pyrin maalaamaan kuvaa sukupolvikohtaisista lapsuuskokemuksista – vaikkakin omassa tutkimuksessani kyse on lapsuuskokemuksia enemmän nuoruuden aikaisista muistoista. Sekä Kemppaisen että Korkiakankaan tarkastelu alkaa 1900-luvun alussa syntyneiden lapsuusmuistoista ja etenee pitkälle 1970- ja 1980-luvuilla lapsuuttaan eläneiden kokemuksiin asti. Molemmissa tutkimuksissa muistitieto on ensiarvoisen tärkeässä asemassa, joskin Korkiakangas painottaa hieman Kemppaista enemmän muistelun merkitystä. Hän pohtii työssään muun muassa sitä, mitä muisteltaessa saatetaan unohtaa tai nostalgisoida sekä miten rajanveto kollektiivisten ja yksilöllisten muistojen välillä tapahtuu. Pienistä painotuseroista huolimatta molemmat tutkimukset luovat kokonaisuudessaan hyvän kuvan suomalaisessa kotikasvatuskulttuurissa 1900-luvun aikana tapahtuneista muutoksista.

Elina Sadeniemi ja Jouni Hyvönen jatkavat sukupolvikokemusten tarkastelua vuonna 2002 toimittamassaan teoksessa *Isää etsimässä*.²⁰ Teos hyödyntää oman tutkimukseni tavoin lähdeaineistona kirjoituskilpailun kautta kerättyjä tekstejä, joissa osallistujat muistelevat omaa lapsuuttaan ja suhdetta isäänsä. Sadeniemen ja Hyvösen teoksen tarkastelujakso on niin ikään pitkä; artikkeleihin sisältyvät kertomukset kattavat ajanjakson 1900-luvun alusta vuosituhannen vaihteeseen asti. Isäkertomuksissaan kirjoittajat käsittelevät hyvin monenlaisia teemoja. Esille nousevat kysymykset niin läheisyydestä, työn merkityksestä, isättömyyden kokemuksista kuin lapsen ja vanhemman elämän varrella vaihtuvista rooleistakin.²¹ Teoksesta paljastuu paitsi todella myönteisiä isämuistoja myös synkempiä, esimerkiksi sodassa traumatisoituneen isän tai vanhemman alkoholismien varjostamia, lapsuusmuistoja. Kaiken kaikkiaan Sadeniemen ja Hyvösen teos onnistuu maalaamaan hyvin värikkään ja vivahteikkaan kuvan siitä, minkälaista on ollut lapsuus suomalaisten isien hoivassa 1900-luvun aikana.

Sadeniemen ja Hyvösen tavoin isään liittyviä lapsuusmuistoja on tutkinut myös Merja Korhonen vuonna 1999 valmistuneessa väitöskirjassaan *Isyyden muutos. Keski-ikäisten*

---

²⁰ Sadeniemi, Elina & Hyvönen, Jouni (toim.): *Isää etsimässä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002.

²¹ Mt., 8.

*miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus.*²² Korhonen selvittää tutkimuksessaan suomalaisessa kotikasvatuksessa ja erityisesti isyydessä 1950—1990-lukujen välisenä aikana tapahtuneita muutoksia. Väitöskirjan keskeisenä tavoitteena on ymmärtää vanhemmuuden muutoksen ja jatkuvuuden kulttuuria. Korhonen pyrkii tähän tutkimalla suuriin ikäluokkiin kuuluvien miesten elämäntähtäystä pojasta isäksi. Käytännössä tämä näkyy tutkimuksessa näkökulman vaihtumisena: ensin miehet asettuvat lapsen asemaan muistelemalla lapsuuttaan ja erityisesti omaa isäänsä. Tarkastelun edetessä lapsen näkökulma muuttuu aikuisen perspektiiviksi, kun samat miehet kertovat omasta vanhemmuudestaan ja kasvatustavoistaan. Korhonen toteuttaa elämäntarinoiden pohjalta sukupolvien välistä vertailua ja arvioi sitä kautta kuinka paljon isiltä saadut opit ovat periytyneet miesten omaan isyyteen.²³

1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten kotikasvatuskulttuuria ovat tutkineet Mia Leino ja Kirsi Viitanen artikkelissaan *Aikuiseksi kasvaminen suomalaisessa maalaisperheessä 1940—1950-luvuilla*²⁴ sekä Veikko Ruoppila vuonna 1954 ilmestyneessä teoksessaan *Kansa lastensa kasvattajana*.²⁵ Jälkimmäinen on tunnettu ja yleisesti viitattu kansan lastenkasvatusta käsittelevä tutkimus, jota varten Ruoppila keräsi runsaasti kotikasvatusta koskevaa muistitietoa ja sananlaskuja. Niiden pohjalta hän tulkitsee 1900-luvun alun kasvatustapoja ja -päämääriä. Leino ja Viitanen puolestaan tarkastelevat artikkelissaan sitä, miten kasvu ja kasvattaminen toteutuivat käytännössä 1940- ja 1950-lukujen maalaisperheissä.²⁶ Artikkelit yhdistelee toisiinsa kirjallisuutta, muistitietoa ja itäähämäläisten sisarusten muistelukerrontaa. Lopputuloksena on maalaisperheiden lapsi-vanhempisuhteita sekä maaseudun nuorten aikuistumisprosessia todella aidon oloisesti kuvaava kokonaisuus. Leinon ja Viitanen artikkeli on osa luvun alussa mainittua Nuoruuden vuosisata -teosta, joka on ollut kokonaisuudessaan äärimmäisen hyödyllinen omalle tutkimukselleni.

Kaija Pohjola tarkastelee niin ikään maalaisperheiden kasvatustapoja vuonna 1997 valmistuneessa tutkielmassaan *Vanhempien ja lasten käsityksiä kasvatuksesta*

---

²² Korhonen, Merja 1999: Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

²³ Mt., tiivistelmä.

²⁴ Leino, Mia & Viitanen, Kirsi: Aikuiseksi kasvaminen suomalaisessa maalaisperheessä 1940—1950-luvuilla. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

²⁵ Ruoppila, Veikko: Kansa lastensa kasvattajana. WSOY, Helsinki 1954.

²⁶ Leino & Viitanen 2003, 187.

maaseutuyhteisössä – työkasvatusta vai kasvatusta työn ohessa?.²⁷ Pohjola ei kuitenkaan tutki maalaisperheissä aikaisemmilla vuosikymmenillä vallinnutta kasvatuskulttuuria, vaan pyrkii saamaan selville millaista maaseudun kotikasvatus oli tutkimushetkellä eli juuri ennen vuosituhannen vaihdetta. Tutkielman pääpaino on vanhempien kasvatustavoitteissa ja -menetelmissä, joiden lisäksi Pohjola selvittää millä tavoin ja kuinka paljon lapset osallistuvat kodin ja maatilan töihin. Teemahaastatteluin toteutettu tutkimus tarjoaa hyvän vertailukohdan muille maaseudun kasvatuskulttuuria tarkasteleville tutkimuksille ja auttaa siten osaltaan hahmottamaan maalaisperheiden kasvatuskäytännöissä viimeisten sadan vuoden aikana tapahtuneita muutoksia.

Hieman uudempaa muistitietotutkimuksen kenttää edustaa puolestaan Eija Starkin vuonna 2011 valmistunut väitöskirja *Köyhyyden perintö*.²⁸ Elämäkertoja ja sananlaskuja lähdeaineistonaan käyttävä Stark analysoi tutkimuksessaan sitä, miten köyhyyteen liittyvää kulttuurista tietoa ilmennetään puheessa. Tutkimus kuvaa myös köyhyyden kulttuuria eli sitä, minkälaisia taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia köyhyyteen liittyi 1800- ja 1900-lukujen agraariyhteiskunnassa.²⁹ Vaikka Starkin väitöskirja ei suoraan sivua omaa tutkimusaiheeni, voi se kuitenkin auttaa osaltaan muodostamaan kuvaa siitä, minkälaisissa olosuhteissa osa Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujista on todennäköisesti elänyt nuoruuttaan.

---

²⁷ Pohjola, Kaija 1997: Vanhempien ja lasten käsityksiä kasvatuksesta maaseutuyhteisössä – työkasvatusta vai kasvatusta työn ohessa? Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos.

²⁸ Stark, Eija 2011: Köyhyyden perintö. Tutkimus kulttuurisen tiedon sisällöistä ja jatkuvuuksista suomalaisissa elämäkerta- ja sananlaskuaineistoissa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2011.

²⁹ Mt., 14–16.

3 SOSIAALINEN KONFIGURAATIO TEOREETTISENA LÄHTÖKOHTANA

Nuorisotutkimusta on toteutettu hyvin erilaisista teoreettisista viitekehyksistä käsin. Oman tutkielmani lähtökohtana on *sosiaalinen konfiguraatio*, jota on hyödynnetty aikaisemmin etenkin perhesuhteisiin ja muihin merkityksellisiin läheissuhteisiin keskittyvässä verkostotutkimuksessa. Konfiguraationaalisessa näkökulmassa perhettä lähestytään erilaisten emotionaalisten, kognitiivisten ja käytännöllisten riippuvuussuhteiden kautta. Keskiössä ovat ihmisten *sosiaaliset siteet*, jotka voivat ulottua myös ydinperheen ulkopuolelle esimerkiksi sukulais- ja ystävyys-suhteisiin.³⁰ Perhe-elämän suhteita ei siis määritellä lähtökohtaisesti muita ihmissuhteita erityisemmiksi, vaan niitä tarkastellaan rinnan muiden henkilölle tärkeiden läheissuhteiden kanssa. Konfiguraationaalisessa näkökulmaan nojaava tutkimus pyrkii välttämään kaikkia ulkopuolelta tulevia määrittäyksiä siitä, ketkä muodostavat perheen. Kysymys perheen kokoonpanosta onkin aina selvitettävä tutkimuskohtaisesti.³¹

Konfiguraationaalinen tutkimus hahmottaa yksilön suhdemuodostelmaa eli konfiguraatiota tutkimalla muun muassa sitä, keihin henkilö tukeutuu ja keneltä hän voi saada tarvittaessa apua, turvaa ja hoivaa. Jotkut merkityksellisiksi koetut sosiaaliset siteet saattavat olla jopa koko elämän mittaisia. Osa suhteista kestää sen sijaan vain lyhyen aikaa, mutta ne onnistuvat silti tarjoamaan henkilölle huomattavaa sosiaalista tukea ja turvaa.³² Perhesuhteiden muodostelmille onkin ominaista liike: sidoksia syntyy ja raukeaa jatkuvasti eri syistä.³³

Biogeneettiseen sukulaisuuteen ja parisuhteeseen perustuvat perhemuodostelmat ovat konfiguraationaalisessa tutkimuksessa keskeisessä roolissa, sillä usein ihminen saa juuri perheenjäseniltään huomattavasti enemmän materiaalista apua ja emotionaalista tukea kuin muilta konfiguraatioiltaan, kuten esimerkiksi työyhteisöltään.³⁴ Ihmiselle tärkeät

---

³⁰ Widmer 2010, 5.

³¹ Castrén, Anna-Maija: Konfiguraationaalinen näkökulma perheeseen. Teoksessa Jallinoja, Riitta; Hurme, Helena & Jokinen, Kimmo (toim.): Perhetutkimuksen suuntauksia. Gaudeamus, Helsinki 2014, 139—140.

³² Larner, Mary: Changes in network resources and relationships over time. Teoksessa Cochran, Moncrieff; Larner, Mary; Riley, David; Gunnarsson, Lars & Henderson, Charles R. Jr. (toim.): Extending families. The social networks of parents and their children. Cambridge University Press, Cambridge 1990, 182—183.

³³ Castrén, Anna-Maija: Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe. Gaudeamus, Helsinki 2009, 35; Lahtinen, Anu: Perhe, mikä perhe? Avauksia perhesuhteiden pitkään historiaan. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=758. Katsottu 12.8.2017.

³⁴ Castrén 2014, 140; Widmer 2010, 33—34.

läheissuhteet voivat kuitenkin perustua myös muun muassa oikeudelliseen sopimukseen tai heikommin institutionalisoituneisiin seikkoihin, kuten rakkauteen ja läheisyyteen liittyviin kokemuksiin tai tunteisiin.³⁵ Eric Widmer korostaa läsnäolon, hoivan ja huolenpidon lisäksi myös luottamuksen roolia merkityksellisten läheissuhteiden rakentumisessa. Widmerin mukaan ydinperhe mielletään tavallisesti erityisen luotettavaksi yksiköksi. Perheenjäsenten kesken koettu luottamus auttaa kuitenkin osaltaan rakentamaan myös muita tärkeitä, ydinperheen ulkopuolelle ulottuvia läheissuhteita.³⁶ Kaiken kaikkiaan konfiguraationaalisessa tutkimuksessa ovat keskeisessä roolissa *psykologiset verkostot* eli suhdemuodostelmat, jotka koostuvat toisiinsa emotionaalisesti sitoutuneista, mutta mahdollisesti eri kotitalouksissa asuvista ihmisistä. Tällaisia läheissuhteita voivat olla esimerkiksi lasten suhteet isovanhempiinsa: isovanhemmat saattavat asua hyvinkin pitkän matkan päässä lapsenlapsistaan, mutta heidän välillään vallitsee silti usein vahva tunneside.³⁷

Eric Widmer ja Riitta Jallinoja määrittelevät toimittamassaan teoksessa *Beyond the Nuclear Family: Families in a Configurational Perspective*³⁸ konfiguraationaalisen näkökulman neljä keskeisintä periaatetta. Widmerin ja Jallinojan mukaan perhettä ei tulisi ensinnäkään määritellä yksittäisen institutionaalisen kriteerin, kuten kotitalouden tai sosiaalisesti tunnustetun liiton, perusteella. Niillä voi toki olla merkitystä henkilölle itselleen, mutta ne eivät saisi olla koko tarkastelun lähtökohtana. Painoarvoa tulisi antaa sen sijaan eletyille ja merkityksellisiksi koetuille sosiaalisille siteille. Toiseksi konfiguraationaalinen näkökulma keskittyy yksittäisten, avioliiton tai lapsi-vanhempisuhteen kaltaisten siteiden sijaan laajempiin suhdemuodostelmiin, joihin yksittäiset ihmissuhteet ovat uponneet. Widmerin ja Jallinojan mukaan ihmissuhteita ei voi tarkastella vain itsenäisinä ja muista täysin riippumattomina suhdekokonaisuuksina, joilla jokaisella on oma toimintalogiikkansa. Kahdenvälisten siteiden ymmärtäminen edellyttää tutkijoiden mielestä aina perehtymistä myös niiden kontekstiin ja siinä vaikuttavaan dynamiikkaan.³⁹

Kolmanneksi konfiguraationaalinen näkökulma korostaa yksilöiden ja suhdemuodostelmien vaikutusta toinen toisiinsa. Yhtäältä yksilöiden tekemien

---

³⁵ Castrén 2014, 140–141.

³⁶ Widmer 2010, 47–48.

³⁷ Mt., 35.

³⁸ Widmer & Jallinoja 2008.

³⁹ Mt., 6. Myös Widmer 2010, 7 & Castrén 2014, 152–153.

valintojen, sitoumusten ja neuvottelujen ymmärtäminen edellyttää laajempiin suhdemuodostelmiin sisältyvien riippuvuuksien ja kytkösten ymmärtämistä. Toisaalta ihmisten välisten riippuvuussuhteiden ymmärtäminen edellyttää myös yksilöllisen identiteetin, valintojen ja sitoumusten huomioimista. Toisin sanoen konfiguraation näkökulma huomioi sekä yksilöiden muodostamien suhdemuodostelmien että yksilöllisten identiteettien, pyrkimysten ja elämänprojektien merkityksen.⁴⁰

Neljänneksi konfiguraation näkökulma korostaa kaikkien suhdemuodostelmien sidoksisuutta aikaan ja paikkaan. Ihmisten väliset riippuvuussuhteet muuttuvat erilaisten yhteiskunnallisten, sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten murrosten myötä. Laajemmat muutokset ulottuvat Widmerin ja Jallinojan mukaan myös perhesuhteiden tasolle. Perhe- ja muissa läheissuhteissa tapahtuvan muutoksen ja pysyvyyden hahmottaminen edellyttääkin konfiguraation tutkimusta tekevältä tutkijalta myös aikaan ja paikkaan liittyvää tietoa.⁴¹

Widmerin ja Jallinojan määrittelemissä periaatteissa korostuu etenkin suhteiden sidoksisuus. Myös sosiaalisen konfiguraation oppi-isänä pidetty saksalainen sosiologi Norbert Elias painottaa yksilöiden riippuvuutta toisistaan. Eliaksen mukaan ihmisten keskinäisen kanssakäymisen tehtävänä on aina täyttää joitakin heidän sosiaaliseen hyväksyntään, valtaan, läheisyyteen, taloudellisiin resursseihin tai seksuaalisuuteen liittyviä tarpeita. Elias kuitenkin korostaa – kuten myös Widmer ja Jallinoja hänen jälkeensä – etteivät riippuvuussuhteet ole koskaan vain kahdenvälisiä, vaan ne ovat osa laajemmin järjestäytyneitä suhdemuodostelmia.⁴² Elias havainnollistaa ihmisten keskinäisistä sidoksista ja riippuvuuksista muodostuvaa konfiguraatiota korttipeliesimerkin avulla: neljä korttia pelaavaa henkilöä muodostavat konfiguraation, jossa yhden pelaajan tekemä siirto vaikuttaa kaikkien muiden pelin osallistujien tuleviin siirtoihin. Vaikka pelistä ja sen etenemisestä voi puhua objektivoidusti, pelaajien toiminta on kuitenkin täysin riippuvaista toisistaan eikä koko peliä olisi loppujen lopuksi edes olemassa ilman yhdessä pelaavien henkilöiden muodostamaa konfiguraatiota.⁴³

---

⁴⁰ Widmer & Jallinoja 2008, 6. Myös Widmer 2010, 7 & Castrén 2014, 152–153.

⁴¹ Mt.

⁴² Widmer 2010, 6.

⁴³ Castrén 2014, 143–144.

Hollantilaisantropologi Anton Blokin mielestä Eliasin konfiguraation näkökulma sopii hyvin rikkomaan verkostotutkimuksessa perinteisesti vallinnutta yksilön ja sosiaalisen rakenteen erillisyyttä korostavaa ajattelutapaa. Toisin kuin verkostotutkimuksessa on usein väitetty Blok painottaa, ettei yksilöä ole mahdollista erottaa niistä ihmisten muodostamista sosiaalisista rakenteista, joihin uponneina yksilöt elävät elämäänsä. Esimerkiksi ”yksilö” ja ”yhteiskunta” ovat toisiinsa erottamattomasti liittyviä käsitteitä, joiden muodostamiin konfiguraatioihin liittyy myös runsaasti erilaisia rajoituksia ja reunaehdoja. Käsitteiden välisten sidosten ymmärtäminen edellyttääkin aina niiden tarkastelua yhdessä, ei toisistaan erillisinä yksilöllisinä käsitteinä.⁴⁴

Anna-Maija Castrénin mukaan sosiaalisen verkoston käyttö tutkimustarkoituksessa edellyttää aina sen määrittelemistä, keistä verkosto muodostuu ja millainen yhteys heidän välillään on. Kokonaisverkostoihin kohdistuva tutkimus keskittyy rajatun toimijajoukon keskinäisiin suhteisiin, kun taas yksilökeskeisiä verkostoja tarkasteleva tutkimus lähtee liikkeelle tietyn keskushenkilön näkökulmasta.⁴⁵ Yksilökeskeistä lähestymistapaa hyödyntävän tutkimuksen kohteena ovat tavallisesti henkilökohtaiset ja jokapäiväiset sosiaaliset verkostot, jotka Robert Milardo on jaotellut kolmeen ryhmään. *Läheissuhteiden verkostoja* tutkittaessa merkitystä annetaan etenkin sille, ketkä ovat henkilöille erityisen läheisiä tai muulla tavalla tärkeitä ihmissuhteita. Läheissuhteiden verkostoon voi kuulua yleensä enintään 6—15 henkilöä. *Vaihtoverkostoissa* ihmisten välinen sidos syntyy puolestaan informaatiota, palveluksia tai esimerkiksi henkistä tai materiaalista apua ja tukea vaihtamalla. *Vuorovaikutusverkostoissa* korostuvat puolestaan ne ihmiset ja suhteet, joiden kanssa ollaan tyypillisesti tekemisissä jopa päivittäin. Milardo kuitenkin painottaa, että vaikka hänen esittämänsä kolmijako on teoriassa kovin suoraviivainen, jokapäiväisessä elämässä verkostotyytit kuitenkin useimmiten lomittuvat toisiinsa.⁴⁶

Konfiguraation tutkimus korostaa siis tarkasti määritellyn perherakenteen sijaan elettyjä ja merkitykselliseksi koettuja ihmissuhteita. Näkökulma tarjoaakin joustavan

---

⁴⁴ Blok, Anton: Coalitions in Sicilian peasant society. Teoksessa Boissevain, Jeremy & Mitchell, J. Clyde (toim.): Network Analysis Studies in Human Interaction. Mouton, Hague 1973, 151—152; 163—164. Myös Castrén 2014, 147.

⁴⁵ Castrén 2014, 147—148.

⁴⁶ Milardo, Robert M.: Families and Social Networks. Sage Publications, Newbury Park 1988, 22—36. Myös Castrén 2014, 148 sekä Milardo, Robert M. & Allan, Graham: Social Networks and Marital Relationships. Teoksessa Milardo, Robert M. & Duck, Steve (toim.): Families as Relationships. Wiley & Sons, Chichester 2000, 130—131.

lähestymistavan nykyajan moninaisten ja aikaisempaa yksilöllistyneempien perhemuotojen ja -ilmiöiden tutkimukseen, jossa heteroseksuaalisen parisuhteen ja yhteisten biologisten lasten varaan rakentuvan ydinperheen rinnalle on tullut yhä erilaisempia perhemuodostelmia.⁴⁷ Eric Widmerin mielestä ydinperhe onkin edustanut jo vuosien ajan enemmänkin vain tietynlaista mallia kuin todellisuutta. Kehitykseen on vaikuttanut etenkin avioerojen, uudelleenavioitumisen ja yksinelämisen suosion lisääntyminen 1960-luvulta lähtien.⁴⁸ Mary Noble korostaa lisäksi sukulaisuuteen ja ystävyyteen perustuvien sosiaalisten siteiden merkitystä modernissa, alati monimutkaistuvassa yhteiskunnassa.⁴⁹ Myös omaan tutkimusaineistooni sisältyy hyvin erilaisista perhetaustoista lähtöisin olevien henkilöiden kirjoittamia kertomuksia. Joukossa on niin avioerovanhempien ja ydinperheiden lapsia kuin kasvatti- tai adoptiovanhempienkin luona eläneitä ihmisiä. Omaelämäkerrallisissa teksteissä korostuu lisäksi sisarusten, ystävien ja muiden tärkeiksi koettujen ihmissuhteiden merkitys. Konfiguraationaalinen näkökulma tarjoaakin minulle välineitä kaikkien näiden keskeisten ihmissuhteiden tarkasteluun riippumatta siitä, minkä sosiaalisen instituution, järjestelmän tai kategorian piiriin ne lukeutuvat.⁵⁰

Konfiguraationaalista näkökulmaa on hyödynnetty aikaisemmin hyvin erilaisissa verkostotutkimuksissa. Anna-Maija Castrén on tutkinut ihmisten erilaisia perheuria. Castrénin mukaan ihmisten elämänhistoriaan mahtuu nykyään hyvin erilaisia perherooleja, jotka kaikki eivät ole aina henkilön itsensä valitsemia. Osaan niistä on saatettu päätyä esimerkiksi puolison aloitteesta tapahtuneen avioeron takia. Castrén toteaa tämä olevan hyvin tavallista nykyaikaisille perhesuhteiden muodostelmille ja etenkin eron jälkeisissä perheissä eläville. Moderneille perhekonfiguraatioille on tyypillistä myös perheen rajojen epämääräisyys. Castrénin mukaan hämmennys ja epäselvyys perheen rajoista ei kuitenkaan koske vain eronneita ihmisiä, vaan saattaa olla nykyään yhtä lailla ominaista myös ydinperheissä eläville.⁵¹

---

⁴⁷ Perheiden monimuotoisuutta edustavat muun muassa uus-, adoptio- ja sijaisperheet sekä samaa sukupuolta olevien pariskuntien neliapila- ja sateenkaariperheet. Castrén 2014, 140–141.

⁴⁸ Widmer 2010, 18–19.

⁴⁹ Noble, Mary: Social network. Its use as a conceptual framework in family analysis. Teoksessa Boissevain, Jeremy & Mitchell, J. Clyde (toim.): Network Analysis Studies in Human Interaction. Mouton, Hague 1973, 9–10.

⁵⁰ Castrén 2014, 154–155.

⁵¹ Castrén 2009, 14–17; 62–63.

Moncrieff Cochran ja Charles R. Henderson ovat selvittäneet yhdysvaltalaisen yksinhuoltajaäitien eron jälkeistä sosiaalista verkostoa. Cochranin ja Hendersonin mukaan erityisesti yksinhuoltajaäitien sukulaisiltaan saama tuki on tärkeässä roolissa positiivisen lapsi-vanhempisuhteen kehittämisessä.⁵² Robert Milardo on puolestaan tutkinut tätien ja setien roolia siskon- ja veljenlapsien elämässä. Milardon mukaan tädeillä ja sedillä voi olla merkittävä asema niin materiaalsen kuin emotionaalisenkin tuen, avun ja hoivan antajina. Heidät nähdään usein roolimalleina, neuvonantajina tai jopa äiti- ja isähahmoina, eräänlaisina ”toisina vanhempina”. Milardo kuvailee tädeillä ja sedillä olevan usein tärkeä rooli myös perhesuhteiden eli laajemman suhdemuodostelman ylläpitäjänä.⁵³

Konfiguraationaalista näkökulmaa on hyödynnetty niin ikään vanhempien ja heidän aikuistuneiden lastensa välisiä suhteita tarkastelevassa tutkimuksessa. Eric Widmerin mukaan tällaisille suhteille on ominaista ennen kaikkea emotionaalinen tuki, tunteet ja yhteydenpito. Vanhemmat eivät välttämättä tue lapsiaan taloudellisesti eivätkä osapuolet mahdollisesti edes tapaa toisiaan kovinkaan säännöllisesti, mutta silti heidän välillään on yleensä vahva emotionaalinen riippuvuussuhde. Samanlainen suhde vallitsee Widmerin mukaan usein myös esimerkiksi aikuistuneiden sisarusten ja joskus jopa avioeroon päätyneiden puolisojen välillä.⁵⁴

Verkostotutkimuksissa suhdemuodostelmia havainnollistetaan tavallisesti *sosiogrammien* avulla. Sosiogrammi on graafinen esitys, joka auttaa mallintamaan henkilön perhesuhteita, ystävyssuhteita, suhteita työtovereihin sekä muita henkilön sosiaaliseen verkostoon kuuluvia ihmissuhteita. Sosiogrammien avulla on mahdollista tarkastella laajoja suhderakenteita ja sitä, ketkä ovat tekemisissä kenenkin kanssa. Aineistoa voidaan kerätä sosiogrammia varten esimerkiksi positiivisten ja negatiivisten vertaisarvioiden avulla. Niissä henkilö itse arvioi ketkä ovat hänelle erityisen läheisiä tai muuten tärkeitä ihmisiä ja ketkä puolestaan eivät lukeudu hänelle merkityksellisten läheissuhteiden joukkoon. Sosiogrammit ovat Bruce L. Bergin mukaan

---

⁵² Cochran, Moncrieff & Henderson, Charles R. Jr.: Network influences upon perception of the child. Solo parenting and social support. Teoksessa Cochran, Moncrieff; Larner, Mary; Riley, David; Gunnarsson, Lars & Henderson, Charles R. Jr. (toim.): Extending families. The social networks of parents and their children. Cambridge University Press, Cambridge 1990, 119–130.

⁵³ Milardo, Robert M.: A Configuration of Family Relationships. Aunts and Nieces, Uncles and Nephews. Teoksessa Widmer, Eric D. & Jallinoja, Riitta (toim.): Beyond the Nuclear Family. Families in a Configurational Perspective. Peter Lang, Bern 2008, 119–131.

⁵⁴ Widmer 2010, 7–9; 34–35.

kokonaisuudessaan erittäin joustavia ja niiden käyttöä rajoittaa loppujen lopuksi vain tutkijan oma mielikuvitus.⁵⁵

Vaikka sosiogrammit ovat useimmiten toimiva tapa havainnollistaa suhdemuodostelmia, en kuitenkaan itse käytä niitä tutkimuksessani. Tutkimusaineistoni koostuu lähes 349 osallistujan kirjoittamista omaelämäkerrallisista teksteistä, joiden kaikkien perinpohjainen avaaminen sosiogrammien avulla olisi hyvin haastava, ellei jopa mahdoton tehtävä. Sosiogrammien laatiminen ei ole relevanttia myöskään siksi, koska ensisijaisena kiinnostuksen kohteenani eivät ole vastaajien kaikki ihmissuhteet, vaan lähinnä heidän suhteensa omiin vanhempiin. Mikään sidos tai suhde ei ole tietenkään täysin itsenäinen tai riippumaton muista,⁵⁶ mutta en siltikään koe millään tavalla järkeväksi – saattaka mahdolliseksi tutkielman aihe ja pituus huomioon ottaen – ryhtyä avaamaan edes yksittäisten vastaajien verkostoja niiden kaikessa laajuudessa. Koen myös, että kilpakeruuseen osallistuneiden henkilöiden anonymiteetti voisi vaarantua, jos havainnollistaisiin heidän suhdemuodostelmiaan liian yksityiskohtaisesti.

---

⁵⁵ Berg, Bruce L.: *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Allyn & Bacon, Boston 2001 (4th ed.), 167–170.

⁵⁶ Esimerkiksi Widmer 2010, 16.

4 KÄSITTEET

4.1 Nuoruus

Länsimaissa nuoruus ymmärretään lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvaksi siirtymäkaudeksi, jonka aikana nuori itsenäistyy vähitellen lapsuudenperheestään ja kasvaa yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Nuoruuden sisältö ja pituus ovat vaihdelleet eri aikoina ja eri kulttuureissa, mutta yleensä nuorisoon on luettu kuuluvaksi yhteisön naimattomat ja ei-täysivaltaiset jäsenet, jotka muistuttavat kuitenkin fyysiseltä olemukseltaan, taidoiltaan ja kyvyiltään aikuisia. Teollistuneessa yhteiskunnassa nuoruus on ollut tapana määrittää ennen kaikkea kronologisen iän perusteella ja nykyään esimerkiksi Suomessa nuorisoon kuuluviksi katsotaan lähtökohtaisesti 15—24-vuotiaat henkilöt.⁵⁷ Näin määriteltynä nuorison ikärajat vastaavat pitkälti juridisten sekä kansalaisoikeuksien ja -velvollisuuksien rajoja. Todellisuudessa nuoruuden määrittely ei ole kuitenkaan näin yksiselitteistä, sillä jo pelkästään tyttöjen ja poikien kokemat erilaiset sosiaaliset ja fyysiset muutokset tapahtuvat eri tahtiin ja eri tavoin.⁵⁸ Matti Holopaisen mukaan nuoruus ei olekaan vain yksi yhtenäinen elämänvaihe, vaan siihen sisältyy lukuisia toisistaan erottuvia biologisiin, psykologisiin ja sosiologisiin tunnusmerkkeihin perustuvia jaksoja. Holopainen itse määrittelee nuoruuden elämänvaiheeksi, jolle on ominaista etenkin aseman kiteytymättömyys ja epävakaisuus. Nuorten elämäntilanteelle on Holopaisen mukaan leimallista myös aikuisväestöä heikompi tietoisuus omaan asemaan ja mahdollisuuksiin liittyvistä tekijöistä.⁵⁹ Holopaisen tavoin myös Sinikka Aapola ja Mervi Kaarninen korostavat länsimaissa yleisesti vallitsevaa käsitystä nuoruudesta emotionaalisuuden ja epävakauden leimaamana elämänvaiheena. Aapolan ja Kaarnisen mukaan nuoruuteen liittyy toki monia myönteisiksikin miellettyjä ulottuvuuksia, mutta hyvin usein sen nähdään silti ilmentävän ennen kaikkea ongelmia ja riskejä.⁶⁰

---

⁵⁷ Aapola & Kaarninen 2003, 13.

⁵⁸ Mäki-Kulmala 1989, 10—11; Aapola & Kaarninen 2003, 12—13.

⁵⁹ Holopainen, Matti: Nuorisopolitiikka. Käsite, sisältö ja tavoitteet. Kansalaiskasvatuksen keskus, Helsinki 1981, 1—2.

⁶⁰ Aapola & Kaarninen 2003, 12—13.

Tutkimuskirjallisuus on lähes yhtä mieltä siitä, että nuoruus erityisenä elämänvaiheena on melko tuore ilmiö.⁶¹ Alkukantaisissa yhteisöissä lapset oppivat tarvittavat taidot ja normit vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Lapsuudesta myös hypättiin suoraan aikuisuuteen monivaiheisten aikuistumismenojen siivittämänä. Toisin sanoen erityistä nuoruuden elämänvaihetta ei tuolloin vielä tunnettu.⁶² Vesa Puurosen mukaan nuorista ja nuoruudesta kirjoitettiin kuitenkin jo antiikin Kreikassa, missä Solon määritteli nuoruuden yhdeksi ihmiselämän kymmenestä seitsemän vuoden mittaisesta jaksosta. Aristoteles puolestaan luonnehti empiiristen havaintojensa perusteella nuoruuden olevan epävakauden ja äärimmäisten tunteiden leimaamaa aikaa. Puurosen mukaan nuoruus erottuikin omaksi elämänvaiheeksi jo Kreikan kaupungeissa, joissa ruumiillisesta työstä vapaiden ylhäisöpoikien intellektuaalinen ja poliittinen itsenäistyminen oli mahdollista. Nuoruuden kehittyminen elämänvaiheeksi liittyi läheisesti myös valtiolliseen ja taloudelliseen kehitykseen. Antiikin aikana nuorisokasvatuksen tavoitteeksi otettiinkin loogiseen argumentointiin kykenevien isänmaallisten ja sotataitoisten kansalaisten tuottaminen.⁶³

Philippe Ariès on sen sijaan sitä mieltä, ettei lapsuuden ja aikuisuuden välillä ollut nuoruutta ennen 1700-lukua. Arièsin mukaan myös lapsuus oli 1600-luvulle asti hyvin lyhytkestoinen. Heti kun lapsi pärjäsi ilman jatkuvaa huolenpitoa, hänestä tuli osa aikuisten maailmaa ja hänen oletettiin tekevän töitä muiden aikaihmissen tavoin. Lapset myös erotettiin usein vanhemmistaan ja lähetettiin töihin kodin ulkopuolelle. Aikuisten maailmaan kykenemättömiä pikkulapsia ei puolestaan edes laskettu ”kuuluvaksi” perheeseen niin kauan kuin he olivat riippuvaisia äidistään tai muusta hoitajastaan.⁶⁴ Arièsin mukaan etenkin koulutuksen kehittyminen muutti lopulta merkittävällä tavalla lasten ja nuorten asemaa niin heidän omassa perheyhteisössään kuin laajemmin yhteiskunnassakin. Muutos ei kuitenkaan koskettanut yhtä lailla kaikkia väestöryhmiä ja nuoruusvaiheesta pääsivät nauttimaan pitkään vain pienen eliitin miespuoleiset

---

⁶¹ mm. Aapola & Kaarninen 2003; Mäki-Kulmala 1989; Nummenmaa, Anna Raija & Virtanen, Jorma: Lapsuuden yhteiskunnallinen ja institutionaalinen olemus. Teoksessa Kuure, Tapio; Vuori, Mika & Gissler, Mika (toim.): Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorisotutkimusverkosto, Jyväskylä 2002; Ariès, Philippe: Centuries of Childhood. A Social History of Family Life. Vintage Books, New York 1962.

⁶² Mäki-Kulmala 1989, 8.

⁶³ Puuronen, Vesa: Nuorisotutkimus. Vastapaino, Tampere 2006, 33—34. Myös Aapola, Sinikka: Murrosiän lyhyt historia Suomessa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003, 88.

⁶⁴ Ariès 1962, 25; 128.

jälkeläiset. 1800-luvun alkuun mennessä tilanne ei ollut Arièsin mukaan juurikaan muuttunut.⁶⁵ *Lapsella* viitattiin tuolloin edelleen hyvin laveasti kaikkiin alle 18- tai jopa 21-vuotiaisiin. Syynä tähän oli se, ettei kronologisella iällä ollut maatalousyhteiskunnassa suurtakaan merkitystä eikä ikää yleensä edes kirjattu ylös ellei henkilö käynyt koulussa tai palkkatöissä kodin ulkopuolella. Kronologista ikää ratkaisevampaa oli se, milloin lapsi oli fyysisesti riittävän isokokoinen tekemään töitä tai avustamaan muissa pienemmissä tehtävissä.⁶⁶ Kokonaisuudessaan Arièsin tutkimus on vaikuttanut Puurosen mukaan merkittäväällä tavalla käsitykseen lapsuuden ja nuoruuden historiasta. Samaan aikaan sitä on kuitenkin myös kritisoitu ankarasti muun muassa sisäisistä ristiriitaisuuksista sekä Arièsin käyttämien lähdeaineistojen liiallisesta suppeudesta ja yksipuolisuudesta.⁶⁷

Modernin nuoruuden varsinaisena keksijänä pidetään ranskalaista Jean-Jacques Rousseaut, jonka väitetään käyttäneen ensimmäisenä nuoruus -käsitettä – ja todistaneen siten myös nuoruuden ja nuorison olemassaolon – 1700-luvun jälkipuolella.⁶⁸ Rousseau kirjoitti nuoruuden erityisyydestä vuonna 1762 julkaistussa klassikkoteoksessaan *Èmile* ja jo noin puoli vuosisataa sen ilmestymisen jälkeen nuoriso alkoi hiljalleen vakiintua omaksi väestöryhmäkseen. Airi Mäki-Kulmalan mukaan nuorison määrittely perustui kuitenkin 1800-luvun alussa vielä puhtaasti ajatukseen biologisen kypsymisen prosessista. Myöhemmin nuorisoa on sen sijaan ryhdytty määrittelemään enemmän heidän todellisen käyttäytymisensä ja ominaisuuksiensa perusteella.⁶⁹ Anna Raija Nummenmaan ja Jorma Virtasen mukaan lapsuutta ja nuoruutta elämänvaiheena koskevat tulkinnat ovatkin aina historiallisesti ja sosiaalisesti muotoutuneita. Tulkintojen ymmärtäminen edellyttää sen vuoksi niiden tarkastelua suhteessa kunkin aikakauden historialliseen, taloudelliseen, poliittiseen ja uskonnolliseen kontekstiin.⁷⁰

Tunnistettu moderni nuoruus syntyi vakiintuneen käsityksen mukaan 1800-luvun jälkipuolella alkaneen teollistumisen ja kaupungistumisen myötä. Vesa Puurosen mukaan nykyisenkaltaisen nuoruuden kehittyminen liittyy teollistumisprosessin

---

⁶⁵ Ariès 1962, 365—375; 403—404; Aapola 2003, 88.

⁶⁶ Mäki-Kulmala 1989, 8—9.

⁶⁷ Puuronen 2006, 25—26.

⁶⁸ Aapola 2003, 88; Puuronen 2006, 24.

⁶⁹ Mäki-Kulmala 1989, 9.

⁷⁰ Nummenmaa & Virtanen 2002, 120—121.

seurauksiin, joista erityisen merkittävä oli koulutuksen syntyminen.⁷¹ Koulutuksen vähittäistä pidentymistä ja laajentumista pidetään myös merkittävimpänä syynä sille, että nuoruus on viimeisen sadan vuoden aikana yleisesti pidentynyt länsimaissa.⁷² Nuoruus toisaalta myös alkaa nykyään aikaisemmin kuin esimerkiksi parisataa vuotta sitten – ainakin jos alkamista arvioidaan pelkkien biologisten tunnusmerkkien perusteella. Jari Sinkkosen mukaan etenkin ravitsemuksen paraneminen ja väestön yleisen terveydentilan kohentuminen ovat aikaistaneet puberteetin käynnistymistä. Esimerkkinä tästä Sinkkonen mainitsee tyttöjen kuukautisten alkamisiän, joka laski 1800-luvun puolivälistä 1900-luvun puoliväliin tultaessa 17:stä 14 vuoteen.⁷³

Puurosen mukaan sukupuolten välisen eriarvoisuuden väheneminen on yksi merkittävimmistä syistä sille, miksi nuoruus on nykyisessä myöhäismodernissa yhteiskunnassa joiltain osin erilainen kuin aikaisemmin. Patriarkalisessa yhteiskunnassa tyttöjen nuoruus oli poikien nuoruutta lyhytkestoisempi, sillä tytöt saavuttivat poikia nopeammin sukukypsyysyden sekä emännän tehtävien hoitamiseen tarvittavat taidot. Esimerkiksi 1700-luvun lopulla ja 1800-luvulla jo 17-vuotias tyttö saattoi hyvinkin määritellä itsensä aikaihmiseksi.⁷⁴ Vielä 1800-luvun lopussakin tyttöjen ja poikien kansalaisuus määriteltiin eri tavoin ja Suomessa käytiin tuolloin kiivasta väittelyä siitä, miten tyttölapset tulisi kasvattaa. Poikien kohdalla korostettiin kovan kurin merkitystä, kun taas herkkäsieluisten tyttöjen ajateltiin lähinnä vahingoittuvan älyllisesti rasittavasta koulutuksesta. Tyttöjen kohdalla ihanteeksi muodostui koulutus, joka valmensi heitä ensisijaisesti tulevaan äitiyteen ja kodinhoitoon.⁷⁵ Puurosen mukaan huomattavin ero traditionaaliseen nuorisoon ja nuoruuteen verrattuna on juuri siinä, että nykyään nuoruus koskee tyttöjä ja poikia suhteellisen tasapuolisesti.⁷⁶

Nuoruus ei ole kuitenkaan ollut täysin samanlainen edes suhteellisen lähekkäin syntyneillä ikäryhmillä. 1900-luvun alussa eletty nuoruus on ollut erilainen kuin esimerkiksi sota-aikana tai vuosituhaten vaihteessa koetut nuoruusvuodet. Toisin sanoen nuoruudesta ei ole olemassa vain yhtä itsestään selvää yhteisesti jaettua

---

⁷¹ Puuronen 2006, 43–45. Koulutuksen roolia lapsuuden ja nuoruuden määrittämisessä korostavat myös muun muassa Nummenmaa & Virtanen 2002, Mäki-Kulmala 1989 sekä Ariès 1962.

⁷² Puuronen 2006, 45; Aapola & Kaarninen 2003, 12.

⁷³ Sinkkonen, Jari: Nuoruusikä. WSOY, Helsinki 2010, 27–28.

⁷⁴ Puuronen 2006, 29–32; 35; 49–51.

⁷⁵ Aapola 2003, 92.

⁷⁶ Puuronen 2006, 50.

käsitystä.⁷⁷ J.P. Roos jaottelee suomalaiset lapsuus- ja nuoruuskokemusten perusteella neljään sukupolveen, joista ensimmäinen, *sotien ja pulan sukupolvi*, koostuu noin vuosina 1900—1918 syntyneistä henkilöistä. Sodat vaikuttivat merkittäväällä tavalla vuosisadan vaihteen tienoilla syntyneen sukupolven elämään ja lapset joutuivat tottumaan heti pienestä pitäen ankaraan työntekoon, puutteeseen ja sairauksiin. Tyypillinen ensimmäisen sukupolven kokemus oli myös lapsen joutuminen eroon perheestään köyhyyden tai molempien vanhempien kuoleman johdosta. 1920- ja 1930-luvuilla syntyneen *jälleenrakennuksen ja nousun sukupolven* kuuluneiden henkilöiden lapsuudelle ja nuoruudelle on ollut niin ikään leimallista kova työnteko ja ponnistelu. Sitä yhdistävät edelliseen sukupolveen myös talvi- ja jatkosotaan liittyvät kokemukset.⁷⁸ Pertti Haapalan mukaan suurin osa nuorista eli vielä vuosisadan alkupuolella maaseudulla ja kaupunkilaisnuorten osuus koko nuorisosta oli korkeintaan 20 prosenttia. Myös luokkajaot olivat tuohon aikaan hyvin selkeät ja sosiaalinen liikkuvuus vähäistä. Noin kolme neljäsosaa nuorisosta oli työväestön jälkikasvua ja keskiluokkaisia nuoria oli puolestaan vain hyvin pieni osa koko ikäluokasta, enintään muutaman prosenttiyksikön verran.⁷⁹

Roosin nelijaon kolmas sukupolvi on *suuren murroksen sukupolvi*, johon lukeutuvat henkilöt syntyivät sodan kestäessä tai heti sen päätyttyä. Tämän ikäryhmän kokema nuoruus poikkeaa melko selkeästi kahden edellisen sukupolven kokemuksista. Kenties merkittävin syy tähän oli 1960-luvun ja 1970-luvun alun suuri yhteiskunnallinen murros, jota uusi sukupolvi oli aitopaikalla todistamassa. Suuren murroksen sukupolvelle ominaisia kokemuksia olivat etenkin maaltamuutto kaupunkeihin, koulunkäynnin pidentyminen ja koulutuksen merkityksen muuttuminen, asuntosäästäminen, työttömyys sekä lasten päivähoitoon liittyvät ongelmat.⁸⁰ Vuonna 1960 enää 50 prosenttia nuorista kävi töissä, kun vielä kymmenen vuotta aiemmin sama luku oli ollut liki 14 prosenttia suurempi. 1970-luvulla koululaiset ja opiskelijat muodostivatkin suurimman nuorisoryhmän. Opiskelun lisääntyminen sekä nuorten

---

⁷⁷ Mäki-Kulmala 1989, 8.

⁷⁸ Roos, Jea-Pekka: Elämisen laatu ja elämäntapa 1970-luvulla. Sosiaalinen aikakauskirja, 6/1980, 18—19.

⁷⁹ Haapala, Pertti: Nuoriso numeroina. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003, 74—75.

⁸⁰ Roos 1980, 19.

aktiivinen maaltamuutto mahdollistivat puolestaan aikaisempaa huomattavasti vilkkaamman sosiaalisen liikkuvuuden.⁸¹

Roosin jaottelun viimeinen eli neljäs sukupolvi on saanut elää nuoruuttaan aikaisempiin sukupolviin verrattuna erilaisessa yhteiskunnassa.⁸² Airi Mäki-Kulmala on nimennyt nuorimman ikäpolven osuvasti *kaupunki- ja lähiökulttuurin sukupolveksi*.⁸³ Nuorisossa ei ole enää juurikaan pienviljelijöiden lapsia ja yhä useampi nuori kuuluu keskiluokkaan. Entistä harvempi 15—19-vuotias käy päätoimisesti töissä ja esimerkiksi vuonna 1980 ammatissa toimivia nuoria oli enää noin 20 prosenttia koko ikäluokasta. Pertti Haapalan mukaan myös nuorten sosioekonominen luokittaminen on tänä päivänä aikaisempaa haastavampaa, sillä vanhempien ammatti ei enää määrää entiseen tapaan nuorten sijoittumista yhteiskunnassa. Koulunkäynti yhdistää nykyään nuoria – vaikka etenkin korkeakoulutus on toki edelleen sosiaalisesti valikoivaa – ja pitkät kouluvuodet yhdenmukaistavat tämän päivän nuoria ryhmänä.⁸⁴

Roosin jaottelu ei kuitenkaan erittele riittävän tarkasti nuorimpien ikäluokkien välisiä eroja. X -sukupolveksi kutsutaan vuosina 1966—1976 syntynyttä ikäryhmää, jonka lapsuudelle ja nuoruudelle tyypillisiä sukupolvikokemuksia ovat olleet etenkin vanhempien avioerojen yleistyminen sekä päivähoidon lisääntyminen. Vuosina 1977—2006 syntyi puolestaan Y -sukupolvi eli niin kutsutut milleniaalit, jotka ovat kasvaneet alati teknologisoituvassa maailmassa. Y -sukupolvelle leimallisia kokemuksia ovat olleet myös molempien vanhempien työssäkäynti sekä vanhempien yksinhuoltajuus. Vuosina 1995—2012 syntyneen Z -sukupolven elämästä ei sen sijaan tiedetä vielä tässä vaiheessa kovinkaan paljon. Nuorin ikäluokka on elänyt pienestä pitäen tietokoneiden ja median hallitsemassa ympäristössä, ja teknologia tulee arvioiden mukaan vaikuttamaan sen elämään vielä Y -sukupolveakin voimakkaammin.⁸⁵

---

⁸¹ Haapala 2003, 76—77.

⁸² Roos 1980, 20.

⁸³ Mäki-Kulmala 1989, 8.

⁸⁴ Haapala 2003, 78—80.

⁸⁵ Generations X, Y, Z and the Others. <http://socialmarketing.org/archives/generations-xy-z-and-the-others/>. Katsottu 11.8.2017.

4.1.1 Miten Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujat määrittelevät nuoruuden?

Tutkimusaineistonani on laaja lähes 350 henkilön omaelämäkerrallisista nuoruuskertomuksista koostuva muistitietoaineisto, joka on kerätty vuonna 2010 järjestetyn Oi nuoruus -kilpakeruun puitteissa. Kirjoituskilpailukutsussa⁸⁶ Nuoruus tänään -sarjan osallistujilta⁸⁷ kysyttiin mistä nuoruus alkaa ja mihin se päättyy sekä mitä on nuoruus 2000-luvun Suomessa. Nuoret kirjoittajat kertovat teksteissä innokkaasti ajatuksiaan nuoruudesta ja sen kestosta. Niin tekevät kuitenkin myös kilpakeruun vanhemmat osallistujat, vaikkei heitä pyydettykään ohjeissa erikseen määrittelemään nuoruutta tai sen alkamis- ja päättymisajankohtaa.

Eri-ikäiset vastaajat näkevät nuoruuden melko samanlaisena elämänvaiheena. He kuvaavat nuoruuden olevan ennen kaikkea itsensä etsimisen ja erilaisten kokeilujen aikaa. Kirjoituksissa korostetaan myös nuoruuden merkitystä itsenäistymisen ja vastuunopettelu vaiheena, jolloin on kuitenkin tärkeää osata samaan aikaan myös ”elää kaikin voimin”. Nuoruus on ollut monille myös vapauden ja huolettomuuden täyttämä elämänvaihe, jolloin he ovat kokeneet koko maailman olevan heille avoin ja täynnä mahdollisuuksia. Vuonna 1995 syntynyt nainen – joka vielä kirjoitushetkellä eli itse omaa nuoruuttaan – tiivistää tekstissään todella vivahteikkaasti näkemyksensä nuoruuden luonteesta:

Kun on nuori, koko maailma on avoinna ja täynnä uutta ja ihmeellistä ja kaunista. Kun on nuori, saa kokeilla uusia asioita, kehittää omaa identiteettiään ja muuttaa mieltään. Saa epäonnistua rauhassa ja koetella rajojaan. Nuoruudessa on jotain naurettavan naiivia ja ihastuttavan epäkynistä, jotain joka on ehkä viattomuutta tai kokemattomuutta tai uteliaisuutta, sellaista joka aikuisilta puuttuu. Nainen, syntynyt vuonna 1995.

Kaikki kirjoittajat eivät kuitenkaan näe nuoruutta yhtä myönteisellä tavalla ja muutamat Nuoruus eilen -sarjan osallistujat toteavat jopa suoraan olevansa helpottuneita, että nuoruus on heidän osaltaan ohi. Osa vastaajista katsoo myös, ettei nuoruus ole millään tavalla ylistyksen saatikka kaipauksen arvoinen. Vuonna 1941 syntynyt nainen tiivistää

---

⁸⁶ Kirjoituskilpailukutsu löytyy tämän tutkimuksen liitteistä sivulta 127.

⁸⁷ Oi nuoruus -kilpakeruussa oli kaksi sarjaa: Nuoruus eilen, joka kattoi kaikki yli 25-vuotiaat kirjoittajat sekä Nuoruus tänään -sarja, jonka osallistujat olivat kirjoituskilpailun aikaan alle 25-vuotiaita.

kielteiset nuoruuden kokemuksensa toteamalla, ettei hän haluaisi elää päivääkään uudestaan ja että ”nuoruus oli vain aika joka oli kestävä ennen kuin tuli jotain parempaa”. Monet niistä osallistujista, jotka kokevat nuoruuden olleen lähinnä ikävä elämänvaihe, ovat joutuneet viettämään nuoruusvuosiaan sodan varjossa. He ovat eläneet yhteiskunnassa, jossa jatkuva sodan pelko ja huoli toimeentulosta hallitsivat ihmisten arkea. Vuonna 1926 syntynyt nainen tiivistää hyvin omat kokemuksensa – ja varmasti myös monen muun sodan kokeneen ihmisen tuntemukset – kirjoittamalla nuoruusvuosistaan seuraavalla tavalla:

Nuoruusajastani voisi osittain sanoa, että voi nuoruus! Se johtui tuosta sota-ajasta, joka kahlitsi monella tapaa elämää. Ei ollut kultaista nuoruutta, oli pelkoa, epävarmuutta mitä huominen tuo tullessaan. Säilyykö koti ehjänä, entä itse, haavoitunko pommituksissa, vai kuolenko kenties? Nainen, syntynyt vuonna 1926.

Osallistujien negatiiviset nuoruuskäsitykset eivät kuitenkaan johdu yksinomaan sodasta. Monet kirjoittajista suhtautuvat nuoruuteen kielteisesti, koska ovat kokeneet sen aikana voimakkaita epävarmuuden, turvattomuuden ja yksinäisyyden tunteita. Jotkut ovat olleet jopa suorastaan ahdistuneita ja toivoneet vain nuoruuden päättyvän mahdollisimman pian. Syyt tällaisiin tuntemuksiin ovat useimmiten hyvin henkilökohtaisia ja kirjoitusten taustalta löytyykin niin seksuaalista hyväksikäyttöä, läheisten alkoholismia kuin vanhempien vakavia sairauksiakin. Osan kohdalla myös nuoruuden heittelevät tunteet ja epävarmuus omasta itsestä ovat olleet yksinkertaisesti liikaa. Moni osallistujista kokeekin nuoruuden olleen samaan aikaan sekä ihanaa että kamalaa aikaa. He korostavat kuitenkin nuoruuden olevan kaiken kaikkiaan hyvin arvokas ajanjakso, josta ei tulisi heidän mielestään turhaan kiirehtiä pois.

Siinä missä eri-ikäisillä vastaajilla on melko yhdenmukainen näkemys nuoruuden luonteesta, eroavat heidän käsityksensä nuoruuden alkamis- ja päättymisajankohdasta sen sijaan jonkin verran toisistaan. Nuoruus eilen -sarjan osallistujien vastauksissa korostuu etenkin rippikoulun merkitys nuoruuden käynnistäjänä. Monille myös kansakoulun loppuminen tai oppikoulun alkaminen ovat merkinneet lapsuuden päättymistä. Pari osallistujaa toteaa puolestaan suoraan, etteivät he päässeet elämään nuoruuttaan lainkaan, koska olivat sodan takia pakotettuja hyppäämään suoraan lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruus eilen -sarjan vastauksista käy kuitenkin selväksi,

ettei nuoruuden käynnistymiselle voi asettaa vain ja yhtä ainoaa alkamisajankohtaa. Yhdelle ensisuudelma tai ensimmäisten rintaliivien hankkiminen on merkinnyt lapsuuden päättymistä, kun taas toisen osalta nuoruus alkoi siinä vaiheessa, kun leikkihetket pikkusisaren kanssa eivät enää kiinnostaneetkaan entiseen tapaan. Nuoruuden kokeminen onkin useimpien Nuoruus eilen -sarjaan osallistuneiden mukaan aina todella yksilöllistä eikä sille voi sen vuoksi asettaa tarkkaa alkamis- tai päättymisajankohtaa. Kuten eräs miesvastaaja kirjoittaa: ”Nuoruus on tarina. Sillä ei ole selvää loppua, alkua tai keskikohtaa.”

Nuoruus tänään -sarjan vastaajat eivät aseta nuoruuden alkamiselle yhtä tarkkoja suuntaviivoja kuin Nuoruus eilen -sarjan kirjoittajat. Monet nuoremmista osallistujista myös toteavat alkamisajan määrittämisen olevan suorastaan vaikeaa tai jopa mahdotonta. Muutamat sarjan kirjoittajat muistavat todella yksityiskohtaisesti sen hetken, jolloin heidän oma nuoruutensa alkoi, mutta suurin osa vastaajista tyytyy kuitenkin vain kuvailemaan hyvin yleisellä tasolla sitä, mistä ja milloin nuoruus voi *mahdollisesti* alkaa. Nuoruus tänään -sarjan teksteissä korostuu etenkin itsenäistymisen ja vastuun lisääntymisen merkitys nuoruuden käynnistäjinä. Kokonaisuudessaan nuorten osallistujien pohdinnat aiheesta ovat todella kypsiä ja pitkälle ajateltuja. He arvioivat yhtä tarkasti myös nuoruuden päättymistä. Monet ovat sitä mieltä, että nuoruus kestää nykyään pidempään kuin ennen ja jotkut heistä jopa ajattelevat, ettei nuoruuden tarvitse loppua välttämättä koskaan. On toki muistettava, että osa Nuoruus tänään -sarjan osallistujista eli nuoruuttaan vielä kilpakeruun aikana. Heidän on saattanutkin olla hyvin vaikea määrittää nuoruuden loppumista, koska he kaikki eivät olleet sitä tuolloin vielä itse kokeneet. Vastausten joukosta löytyykin kokonaisuudessaan vain hyvin vähän sellaisia tekstejä, joissa kirjoittajat kuvailevat tarkasti oman nuoruutensa loppumista. Suurin osa nuorista lähinnä spekuloi yleisellä tasolla sitä, milloin nuoruus oikein loppuu ja voiko sen loppumista sitoa pelkkään kronologiseen ikään. Nuoruus tänään -sarjaan osallistuneiden mielestä pelkkä ikä ei riitä yksinomaan määrittämään nuoruuden kestoa. He ajattelevat sen sijaan, että nuoruusvuosien loppuminen on aina hyvin yksilökohtaista.

Mutta mihin sitten nuoruus loppuu? Onko se sitä, että kun täytät 18, olet virallisesti aikuinen, nuoruus loppui siihen? Ei, ei se ole mielestäni sitä. On totta, että joudut ottamaan paljon enemmän vastuuta asioista, ja että sinun pitää nyt huolehtia omista asioista enemmän kuin ennen, mutta ei se

nuoruus siihen pääty. Minä ainakin aion olla nuori pitkään, en halua aikuistua. Nainen, syntynyt vuonna 1994

Nuoruus eilen -sarjan kirjoittajat kuvailevat nuoruuden loppumista Nuoruus tänään -sarjan osallistujia aktiivisemmin. Suurimmassa osassa tekstejä korostuu kirjoittajien henkilökohtainen kokemus eli se, miten ja milloin heidän oma nuoruutensa on aikoinaan päättynyt. Muutamien osallistujien nuoruus päättyi, kun he menivät naimisiin tai kun heistä tuli vanhempia ensimmäisen kerran. Parin muun kirjoittajan osalta nuoruus puolestaan loppui traagisesti läheisen ihmisen kuolemaan. Yhdelle miesvastaajalle koitti aikuisuus, kun hän alkoi 24-vuotiaana maksamaan vanhanpojanveroa. Vuonna 1974 syntyneen naisen nuoruus päättyi sen sijaan jo 12-vuotiaana suosikkibändin hajoamiseen. Kuten molempien sarjojen kirjoituksista käy ilmi, nuoruuden loppumiselle on vaikea asettaa vain yhtä mittaria. En koe itsekään relevantiksi määritellä sen tarkemmin nuoruuden alkamis- ja loppumisajankohtaa, sillä vastaajien kokemukset ja näkemykset nuoruuden kestosta poikkeavat toisistaan hyvin paljon. Suhtaudun siis kaikkiin tutkimusaineistosta löytyviin omaelämäkerrallisiin teksteihin yhtä lailla nuoruuskertomuksina, vaikka etenkin osa vanhempien osallistujien kirjoituksista keskittyykin hyvin vahvasti nuoruuden lisäksi – tai jopa lähes kokonaan sen sijaan – vastaajan lapsuuteen. Monissa tapauksissa jo lapsuudessa koetut ikävät asiat ovat kuitenkin vaikuttaneet kirjoittajan ja hänen vanhempiansa välisiin suhteisiin vielä vuosikausia tapahtuneen jälkeenkin. Maija Leväsen ja Maarit Silvénin mukaan henkilön käsitys omista lapsuuden aikana muodostuneista kiintymyssuhteista ohjaa hänen käyttäytymistään läheisissä ihmissuhteissa myös myöhemmin elämässä.⁸⁸ Sen vuoksi pidän itse esimerkiksi kertomusta 6-vuotiaana koetusta asiasta aivan yhtä tärkeänä oman tutkimukseni kannalta kuin vaikkapa kirjoitusta, joka keskittyy käymään läpi 16-vuotiaan nuoren elämää. Vaikka 6-vuotias lapsi ei ole lukeutunut vielä tapahtumahetkellä osaksi nuorisoa, ovat hänen lapsuudessaan kokemat asiat saattaneet kuitenkin vaikuttaa osaltaan siihen, minkälainen suhde hänellä on ollut omiin vanhempiin myöhemmin elämän aikana.

---

⁸⁸ Levänen, Maija & Silvén, Maarit: Ennustaako äidin kiintymyssuhde vanhemmuuden laatua? Psykologia: Suomen psykologisen seuran julkaisu, Helsinki 2000, vuosikerta 35 No. 1, 58–70. Myös Hautamäki, Laura-Liisa 2003: Kiintymys kolmessa sukupolvessa. Suomalaisten perheiden äidinäitien, äitien, isien ja lasten kiintymyssuhteiden vertailu. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos, 4; Salo, Saara: Kiintymyssuhteen merkitys elämäntien aikana. Vanhemmuuden kiintymyssuojat. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.): Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, Helsinki 2003, 72–76.

4.2 Perhe

Perhe on sosiaalinen yhteisö, jonka jäsenten väliset suhteet ovat yleensä pitkäaikaisempia, intiimimpiä ja emotionaalisesti syvempiä kuin muissa ryhmissä. Perheenjäseniä sitovat toisiinsa yhteisyyden tunteen lisäksi jaettu yhteinen historia sekä suhteiden oletettu pysyvyys ja emotionaalinen painoarvo. Osa perheenjäsenistä jakaa myös osittain yhteisen perimän.⁸⁹ Perhe on mahdollista määritellä esimerkiksi biogeneettisen perimän, asumisjärjestelyjen tai perheen tehtävien pohjalta.⁹⁰ Ihmiset osallistuvat myös itse perhesuhteidensa määrittelyyn ja tekemiseen. Anna-Maija Castrénin mukaan perheessä onkin kyse paitsi annetuista myös valituista elementeistä.⁹¹ Nykyään hyvin monimuotoisena esiintyvälle perheelle on kaiken kaikkiaan vaikea antaa enää vain yhtä yksiselitteistä määritelmää.⁹²

Tilastollisen perheluokittelun lähtökohtana on *asuminen*. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan:

”Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.”⁹³

Tilastokeskuksen määritelmä perheestä rakentuu samassa asuntoyksikössä asuvien henkilöiden muodostaman perhekunnan pohjalta eikä se huomioi esimerkiksi etävanhemman ja lapsen välistä biologista sukulaissuhdetta. Castrénin mukaan määritelmä on suorastaan harhaanjohtava, sillä se jättää ulkopuolelleen niin suuren

---

⁸⁹ Parikka, Eevastiina 2000: Valta ja auktoriteetti kasvatussuhteiden osana. Esimerkkinä kotikasvatus. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteen laitos, 7–9; Gjerstad, Eevastiina 2009: Valta kotikasvatuksessa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, 199; Uotinen, Erja 1997: Vanhempien käsityksiä tyttöjen ja poikien kasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteen laitos, 19–20.

⁹⁰ Korvela, Pirjo: Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Stakes, Helsinki 2003, 11.

⁹¹ Castrén 2009, 54.

⁹² Jallinoja, Riitta: Perheen aika. Otava, Helsinki 2000, 187; Wan, Pia 2006: Yhteinen aika – Monia kohtauksia. Minkälaista on perheen yhteinen aika yläkoululaisen kokemusmaailmassa? Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos, 7.

⁹³ Perhe. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>, Tilastokeskus, 10.4.2017.

määrän perheitä. Castrénin mielestä perhe-elämän monimuotoisuus olisi helpompi tavoittaa tarkastelemalla elettyjä ja koettuja perhesiteitä, jolloin huomiota annettaisiin ihmisten itse ilmoittamille perhesuhteille.⁹⁴

Nykyinen tapa ymmärtää perhe yhdessä asuvien lasten ja vanhempien muodostamaksi yksiköksi on verrattain uusi. Perheen käsite oli täysin tuntematon vielä keskiajalla ja ennen 1700-lukua suomen, ruotsin, saksan, ranskan ja englannin kielissä ei ollut lainkaan ydinperheeseen viittaavaa sanaa.⁹⁵ Sivistyneistön käyttämä sana ”familj” viittasi tuolloin perhettä laajempaan yksikköön, kotitalouteen.⁹⁶ 1700-luvun loppupuolella perheessä korostuikin vielä huonekunta (talo, tila), jonka muodostivat kaikki yhden isännän alaisuudessa asuneet henkilöt mukaan lukien sukulaiset, työntekijät, palvelijat ja muu saman katon alla elänyt väestö. Moderni perhekäsitys syntyi vähitellen 1800-luvun kuluessa, kun palvelusväki ja palkolliset erotettiin asumaan perheen asuttamien tilojen ulkopuolelle, ja kun ajatus sukulaisuuden yhteen liittämistä ihmisistä menetti painoarvoaan. Biologisen yhteisyyden lisäksi juuri asumisesta tuli merkittävä perheen määrittäjä: vanhempien ja lasten lisäksi perheenjäseniksi laskettiin korkeintaan heidän kanssaan asuvat henkilöt. Samalla myös ”perhe” ja ”familj” vakiintuivat käsitteiksi, joilla viitattiin ensisijaisesti vanhempien ja lasten muodostamaan kasvatusyksikköön.⁹⁷

Ulrich Beck ja Elisabeth Beck-Gernsheim avaavat tarkemmin länsimaisen perhehistorian kehitystä. Heidän mukaansa siirtyminen esiteollisesta moderniin perhemalliin tapahtui kolmessa vaiheessa, joista ensimmäisessä perhe oli vielä yhtenäinen taloudellinen yksikkö. Naimisiin mentiin vain harvoin rakkaudesta ja avioliiton tarkoituksena oli enemmänkin vain pitää huolta siitä, että perheen varallisuus ja toiminta taloudellisenä yksikkönä tulivat turvatuiksi. Puolisoiilla oli selkeästi rajatut vastuualueet ja he olivat myös tietoisia itseensä kohdistuvista odotuksista ja vaatimuksista. Toisessa vaiheessa laajempi perheyhteisö alkoi hajota, mutta (ydin)perhe säilyi kuitenkin vielä ehyenä naisten oikeuksien kustannuksella. 1960-luvulla käynnistyi puolestaan viimeinen eli kolmas vaihe, jonka aikana puolisoiden mahdollisuudet elää

---

⁹⁴ Castrén 2009, 39.

⁹⁵ Ariès 1962, 343; Yesilova, Katja: Ydinperheen politiikka. Gaudeamus, Helsinki 2009, 20.

⁹⁶ Yesilova 2009, 20–21.

⁹⁷ Castrén, Anna-Maija: Mahtuuko ero perheeseen? Perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä. Teoksessa Jallinoja, Riitta (toim.): Vieras perheessä. Gaudeamus, Helsinki 2009, 107–108; Markkola, Pirjo: Työläiskodin synty. Tamperelaiset työläisperheet ja yhteiskunnallinen kysymys 1870-luvulta 1910-luvulle. Suomen historiallinen seura, Helsinki 1994, 21–22; Yesilova 2009, 34–35.

itsenäisempää ja omannäköisempää elämää ovat lisääntyneet huomattavasti. Siinä missä perhe-elämä ja avioliitto olivat aikaisemmin uppoutuneina osaksi laajempaa sosiaalisten suhteiden verkostoa, muodostaa kukin perhe nykyään oman yksityisen maailmansa, jossa vallitsee sille ominaiset säännöt. Suurin osa ihmisistä voi nykyään valita elämänkumppaninsa ilman, että perheellä tai suvulla olisi asiaan minkäänlaista sananvaltaa. Samaan aikaan kuitenkin ulkopuolisesta tukiverkostosta irtaantuneiden puolisoitten täytyy nähdä Beckin ja Beck-Gernsheimin mukaan huomattavasti enemmän vaivaa perhe-elämänsä ylläpitämiseksi.⁹⁸

Muut tutkimukset vahvistavat Beckin ja Beck-Gernsheimin näkemyksen länsimaisen perhehistorian kehityksestä. Vesa Puurosen mukaan maatalouteen perustuvassa Suomessa suurin osa perheistä oli taloudellisen yksikön kaltaisia yhteisöjä, joissa tuotanto ja kulutus tapahtuivat lähes kokonaan perheen oman talouden sisällä. Puolisoiden selkeät roolit ja tehtävänjaot heijastuivat myös lapsiin, jotka oppivat tarvittavat tiedot ja taidot vanhempiensa mallia seuraamalla sekä piikoja, renkejä ja muuta talon työväkeä avustamalla.⁹⁹ Perheen asema oli vahva vielä 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussakin, jolloin perhettä koskevat ratkaisut olivat luonteeltaan familistisia: avoliitot ja avioerot olivat harvinaisia ja perheisiin syntyi paljon lapsia.¹⁰⁰ Lähes koko väestön keskuuteen levisi niin kutsuttu *kotikultti*, joka korosti perheen etua sekä naisen roolia kodin ilmapiirin vaalijana.¹⁰¹ Perheen ajateltiin myös olevan koko yhteiskuntaa jäsentävä perusyksikkö, minkä lisäksi kotia pidettiin monien yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisun kannalta ensisijaisena paikkana.¹⁰²

Perhe säilyi ihmisten turvaverkkona ja sopeuttajana myös silloin, kun väestöä muutti teollistumisen myötä maalta kaupunkeihin. Kimmo Jokisen mukaan naimisissa oleva heteroseksuaalinen pari ja heidän biologiset lapsensa edustivat *oikean perheen* ihannetta teollisena aikana ja etenkin toista maailmansotaa seuranneina parina kolmena vuosikymmenenä. Beckin ja Beck-Gernsheimin tavoin myös Jokinen korostaa miesten olleen vastuussa perheen taloudellisen elämän organisoinnista, kun taas naisten

---

⁹⁸ Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth: *The Normal Chaos of Love*. Polity Press, Cambridge 1995, 76—86; Korvela 2003, 13.

⁹⁹ Puuronen 2006, 47. Myös Waris, Elina: *Tytöt, pojat ja yhteisö. Perhe ja nuoriso 1800-luvun talonpoikaisessa Suomessa*. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003, 109—113.

¹⁰⁰ Haavio-Mannila, Elina; Jallinoja, Riitta & Strandell, Harriet: *Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja*. WSOY, Porvoo 1984, 72.

¹⁰¹ Haavio-Mannila, Jallinoja & Strandell 1984, 105—106

¹⁰² Markkola 1994, 22—23; Yesilova 2009, 21.

ensisijaisia velvollisuuksia olivat koti ja muut perheenjäsenet.¹⁰³ Perhemyönteinen ilmapiiri jatkui vahvana 1950-luvun loppuun saakka, kunnes 1960-luvulta lähtien länsimaissa alkoivat yleistyä henkilökohtaiseen vapauteen painottunut keskustelu ja käytännöt. Kuten Beck ja Beck-Gernsheiminkin hahmottavat perhehistoriaa koskevassa jaottelussaan, myös Elina Haavio-Mannilan, Riitta Jallinojan ja Harriet Strandellin mukaan individualistiseen näkemykseen pohjautuvat ratkaisut yleistyivät 60-luvulta lähtien. Samalla myös perheestä ja avioliitosta käyty julkinen diskurssi muuttui aikaisempaa sallivammaksi. Ajanjakson keskeinen kulttuurinen symboli oli seksuaalinen vapautuminen, joka heikensi hiljalleen perheen etuun perustunutta kotikulttia ja puritaanista suhtautumista seksuaalisuuteen.¹⁰⁴

Vaikka kahden lapsen ydinperhe on edelleen tavallisin perhetyyppi Suomessa,¹⁰⁵ hyväksytään sen rinnalle nykyään myös muita perhekokoonpanoja. Avioerojen määrän kasvu, avioliiton ulkopuolisten parisuhteiden lisääntyminen ja uudelleenavioitumisen sekä uudelleeneroamisen yleistymisen ovat olleet merkittäviä syitä perhemuotojen moninaistumiselle. Myös perheiden lapsiluvun pieneneminen, pariskuntien tai naisten vapaaehtoinen lapsettomuus sekä yksinelävien ja samaa sukupuolta olevien vanhempien määrän kasvu ovat olleet omiaan muokkaamaan perheestä entistä heterogeenisemmän yhteisön.¹⁰⁶ Väestötilastossa lapsiperheluokkien määrä on nykyään kaksinkertainen verrattuna vuoteen 1950, jolloin lapsiperheiksi laskettiin ainoastaan avioparien ja lasten muodostamat perheet, äitien ja lasten sekä isien ja lasten muodostamat perheet. Kaiken kaikkiaan perhemuotoja on väestötilastossa tänä päivänä kahdeksan.¹⁰⁷

Siinä missä patriarkkaalisessa yhteiskunnassa perheissä vallitsi isäntävalta, ei modernia perhettä pidetä enää vallan järjestyksen pienoiskuvana vaan yksikkönä, jonka elinvoimaisuus voi turvata yhteiskunnan hyvinvoinnin.¹⁰⁸ Yhteiskunnallisen perusyksikköasemansa vuoksi perheitä on pyritty avustamaan myös poliittisin keinoin. Varsinainen perhepoliittinen herääminen tapahtui 1930-luvulla ja sen jälkeen perhe-elämää on tuettu ottamalla käyttöön muun muassa äitiysavustus ja

---

¹⁰³ Jokinen, Kimmo: *Nykynuoret ja siirtymät aikuisuuteen*. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.): *Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään*. Nuorisotutkimusverkosto, Tampere 2014, 253. Myös Haavio-Mannila, Jallinoja & Strandell 1984, 60.

¹⁰⁴ Haavio-Mannila, Jallinoja & Strandell 1984, 73; 107.

¹⁰⁵ Puuronen 2006, 48; Korvela 2003, 11.

¹⁰⁶ Korvela 2003, 11.

¹⁰⁷ Castrén 2009, 37.

¹⁰⁸ Yesilova 2009, 28–30.

lapsilisäjärjestelmä.¹⁰⁹ Katja Yesilovan mukaan perheen yhteiskunnallistuminen näkyy nykyään kaikkialla havaittavana julkisena ja politisoituneena huolena perheen hyvin- ja pahoinvoinnista. Keskustelua perheiden tilasta käydään tänä päivänä niin medioiden välityksellä kuin politiikan ja tutkimuksen kentilläkin.¹¹⁰ Myös Riitta Jallinoja toteaa perhettä koskevan kirjoittelun ja keskustelun saaneen uuden sävyn vuosituhaten vaihteen tienoilla. Jallinoja kutsuu muutosta *familistiseksi käännteeksi*. Voimakkain perheen ympärillä käyty kuohunta ajoittui Jallinojan mukaan vuosille 1999—2003. Huolen ja poliittisesti latautuneiden mielipiteiden täyttämä keskustelu on kuitenkin jatkunut enemmän tai vähemmän aktiivisena myös sen jälkeen.¹¹¹

Huolipuheesta ja erilaisista perhepoliittisista toimista huolimatta ydinperhe on kärsinyt Kimmo Jokisen mukaan ”eroosiosta” jo jonkin aikaa. Jokinen ennustaa, että ydinperheiden ja lapsiperheiden osuus kotitalouksista tulee todennäköisesti supistumaan jatkossa entisestään. Yhden hengen talouksien, yksinhuoltajaperheiden ja vapaaehtoisesti lapsettomien parien määrän Jokinen puolestaan arvioi kasvavan tulevaisuudessa.¹¹² Myös Leena Alanen arvioi perhemuotojen muuttuvan. Alanen ei kuitenkaan usko, että ydin- ja lapsiperheiden määrä välttämättä vähenee merkittävästi. Alasen mukaan ydinperhe voikin säilyttää asemansa myös tulevaisuudessa, jos nykyiset ydinperheistymiselle vahvasti nojaavat sukupuoli- ja sukupolvijärjestelmät säilyvät jatkossa suhteellisen samanlaisina. Mikäli ne kuitenkin muuttuvat voimakkaasti, ennustaa Alanen ydinperhemallin korvautuvan osittain väljemmillä perhejärjestelyillä, esimerkiksi hajaperheillä ja verkostoperheillä.¹¹³

Perheen funktio on ollut laajan sosiaalisen ja poliittisen keskustelun kohteena jo vuosikymmenten ajan. Teollistumisen ja kaupungistumisen myötä useat perheelle ennen itsestään selvästi kuuluneet tehtävät ovat siirtyneet muille instituutioille.

Terveysturvallisuuden kehittyminen on vähentänyt perheen turvatehtävää ja kodin

---

¹⁰⁹ Rekoma, Silja 1995: Liesi, lapset, leipätyö – Perhepoliittisten tukien vertailua Suomessa, Ruotsissa, Ranskassa ja Saksassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikan laitos, 42—43; Suominen, Leena: Perhepolitiikan perustelut Suomessa. Sisällön erittelylle rakentuva tutkimus maamme kansanedustajien vuosina 1934—1973 tekemien perhepoliittisten aloitteiden perusteluista. Väestöntutkimuslaitos, Helsinki 1975, 6—17.

¹¹⁰ Yesilova 2009, 27.

¹¹¹ Jallinoja 2006, 9—11.

¹¹² Jokinen 2014, 255.

¹¹³ Alanen, Leena: Perhelapsuus ja lasten perheys – `perhe` lasten näkökulmasta. Teoksessa Antikainen, Jukka; Haataja, Marja-Leena & Korhonen, Merja (toim.): Näkökulmia perheeseen. Stakes, Helsinki 1994, 27—31.

ulkopuolisten harrastus- ja huvittelumahdollisuuksien monipuolistuminen on puolestaan vahvistanut kodin asemaa vapaa-ajan vieton keskuksena. Perheelle aikaisemmin kuuluneet kasvatus- ja opetustehtävät ovat myös siirtyneet suurelta osin kouluille ja päiväkodeille.¹¹⁴ Kaikkein merkittävimpänä muutoksena voidaan kuitenkin pitää kotitalouksien siirtymistä tuottajista kuluttajiksi. Tuotannon siirtyminen kodin ulkopuolelle on merkinnyt samalla myös naisten palkkatyön lisääntymistä, mikä puolestaan on vahvistanut osaltaan naisten itsenäisyyttä ja riippumattomuutta.¹¹⁵ Perheellä on kuitenkin edelleen tärkeä rooli niin yhteiskuntaa ylläpitävänä yksikkönä kuin ihmisten elämään merkittävällä tavalla vaikuttavana sosiaalisena ryhmänä.¹¹⁶ Koulujen ja päiväkotien kehittymisestä huolimatta perheellä on yhä ensisijainen vastuu hoidon ja varhaiskasvatuksen antamisesta lapselle sekä lapsen sosiaalistamisesta osaksi yhteiskuntaa. Perheen tehtävinä pidetään melko yleisesti myös suvun jatkamista ja turvallisuuden takaamista. Lisäksi perheen merkitys sen jäsenten emotionaalisten tarpeiden tyydyttäjänä on tänä päivänä merkittävä.¹¹⁷ Nykyaikaisen perheen keskeisin koossapitävä voima ovatkin sen jäsenten keskinäiset tunnesiteet.¹¹⁸

4.3 Kasvatus

Kaisa Vehkalahden ja Leena Suurpään mukaan merkittävä osa suomalaisten lasten ja nuorten historian tutkimuksesta sijoittuu ensisijaisesti kasvatushistorian eikä niinkään lapsuuden tai nuoruuden historian piiriin.¹¹⁹ Kasvatushistorian ollessa niin näkyvässä roolissa lasten ja nuorten menneisyyttä koskevassa tutkimuksessa on kasvatuksen käsitteen riittävän yksityiskohtainen ja tarkkarajainen määrittäminen olennaista myös omassa työssäni. Tapio Puolimatkan mukaan olemassa olevien määritelmien runsauden sekä kasvatuksen käsitteen laajuuden ja monikäyttöisyyden vuoksi kasvatuksen

---

¹¹⁴ Jalovaara, Marika 1996: Sosioekonomiset tekijät ja avioero Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos, 7; Ollikkala, Helinä 1960: Avioerojen syistä. Laudatur -työ. Helsingin yliopisto. Kodin taloustieteen laitos, 73; Räsänen, Matti: Några aspekter på den etnologiska familjeforskningen i Finland. Teoksessa Pulma, Panu (toim.): Den problematiska familjen. Suomen historiallinen seura, Helsinki 1991, 79.

¹¹⁵ Jalovaara 1996, 8.

¹¹⁶ Parikka 2000, 7.

¹¹⁷ Jalovaara 1996, 8; Parikka 2000, 7; Perhe – historia ja nykytilanne.

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/opett/pg/kontturi/3.htm>. Katsottu 12.8.2017.

¹¹⁸ Puuronen 2006, 48.

¹¹⁹ Vehkalahti & Suurpää 2014, 11.

määrittelemisen on usein vaikeaa.¹²⁰ Tässä tutkimuksessa kasvatuksella viitataan ensisijaisesti *kotikasvatukseen*. Koen kuitenkin tarpeelliseksi määritellä lyhyesti myös kasvatuksen yläkäsitteen, jotta kotikasvatuksen ja kasvatuksen välinen ero piirtyy esiin riittävän selkeästi.

4.3.1 Kasvatus

Kasvatus viittaa yleisellä tasolla kasvattajan ja kasvatettavan väliseen inhimilliseen toimintaan, jonka tarkoituksena on luoda edellytykset kasvatettavan monipuoliselle kasvulle ja kehitykselle.¹²¹ Kaikki kasvattajan ja kasvatettavan välinen inhimillinen vuorovaikutus ei kuitenkaan ole kasvatusta. Jotta toiminta voidaan luokitella kasvatukseksi, sen on oltava tavoitteellista, tarkoituksellista ja tietoista vaikuttamista kasvatettavana olevan yksilön kasvu- ja sivistysprosessiin.¹²²

Kasvatus on yläkäsite, joka pitää sisällään kotikasvatuksen lisäksi myös koulutuksen ja opetuksen. Koulutus viittaa jonkin instituution, organisaation tai yhteisön tavoitteiden mukaiseen toimintaan, jonka tarkoituksena on tuottaa koulutukseen osallistuville tarvittavia yleisiä tai erityisiä tietoja, taitoja tai valmiuksia. Opetus on puolestaan vuorovaikutusta, joka pyrkii vaikuttamaan opetustavoitteiden mukaisesti koulutettavaan. Niin koulutukseen, opetukseen kuin kotikasvatukseenkin liittyy kasvatustavoitteita, joiden tehtävänä on osoittaa millaiseksi kasvatettavan toivotaan kehittyvän tai miten kasvatuksen halutaan vaikuttavan yhteisön kehitykseen.¹²³ Kasvatuksella on myös yleisempiä, koko yhteiskunnan tasolla liikkuvia tavoitteita. Se pyrkii ensinnäkin säilyttämään ja pitämään yhteiskuntaa koossa siirtämällä kulttuuriomaisuutta sukupolvelta toiselle. Toiseksi sen tarkoituksena on edistää yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden toteutumista yksilöissä, ja sitä kautta tuottaa myös yhteiskuntaa uudistava uusi kulttuuri.¹²⁴

Kasvatus on vahvasti kulttuurinen ilmiö, joka on sidoksissa myös muuhun inhimilliseen toimintaan. Sen vuoksi niin kasvatustavoitteet kuin kasvatusvuorovaikutuksen

---

¹²⁰ Puolimatka, Tapio: Kasvatus ja filosofia. Kirjayhtymä, Helsinki 1995, 78.

¹²¹ Hirsjärvi, Sirkka (toim.): Kasvatustieteen käsitteistö. Otava, Helsinki 1983, 72–73.

¹²² Siljander, Pauli: Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Otava, Helsinki 2002, 25.

¹²³ Nurmi, Kari E.: Johdatus kasvatuksen filosofisiin ja historiallisiin perusteisiin. Helsingin yliopisto, Helsinki 1986, 61–63.

¹²⁴ Hirsjärvi 1983, 73; Värri, Veli-Matti: Kasvatus myöhäismodernissa yhteiskunnassa – dialogisuuden lähtökohtia ja ongelmia. Teoksessa Porkka, Jouko (toim.): Johdatus kristilliseen kasvatukseen. LK-kirjat, Helsinki 2008, 403.

piirteetkin määräytyvät aina kunkin yhteiskunnan rakenteen ja kehitystason mukaan.¹²⁵ Kasvatuksen perustilanne, ajatus ihmisestä kasvatustehtävänä, on kuitenkin ymmärretty aina samanlaisena kaikkina aikoina ja kaikissa yhteisöissä. Käsitykset siitä mikä ihmisen kasvussa on arvokasta ja tavoittelemisen arvoista – eli näkemykset hyvästä ihmisyydestä – ovat sen sijaan vaihdelleet eri aikoina ja eri paikoissa.¹²⁶

Veli-Matti Värri korostaa kasvatuksen dialogisuutta; kasvatussuhde ei olisi hänen mielestään mahdollinen ilman kommunikaatiota, tulkintaa ja ymmärtämistä. Kasvattajan tulisi ottaa aina huomioon myös kasvatettavan näkökulma.¹²⁷ Myös Tapio Puolimatka painottaa lapsen kiinnostuksen ja tarpeiden merkitystä kasvatuksen lähtökohtina. Puolimatkan mukaan lapsi jaksaa ponnistella paremmin sellaisten asioiden parissa, jotka ovat hänelle itselleen merkityksellisiä.¹²⁸ Pauli Siljanderin mukaan kasvatettavan oman halun ja kykyjen sekä itse kasvatuksen välillä vallitsee kuitenkin niin kutsuttu pedagoginen paradoksi. Paradoksi syntyy kasvatuksen luonteesta: kasvatus on kasvatettavaan kohdistuvaa tietoista vaikuttamista, johon liittyy myös kasvatettavan omasta tahdosta riippumattomia laajempia tavoitteita. Toisin sanoen kasvatettavan oman vapaan sivistystahdon täydellistä toteutumista rajoittavat aina kasvattajan puolelta kasvatussuhteeseen tulevat pakko ja vallankäyttö.¹²⁹

Kasvatussuhteisiin sisältyy aina vallankäyttöä, joka käsitetään yleensä kasvattajan ja kasvatettavan välistä yhteistoimintaa sääteleväksi pedagogisesti tarkoituksenmukaiseksi vallaksi.¹³⁰ Etenkin lasten ja aikuisten välisille kasvatussuhteille on ominaista huomattava asymmetrisyys: aikuisilla on lapsia suurempi vastuu, mikä näkyy myös aikuisten lapsia merkittävämpänä valta-asemana.¹³¹ Juhani Hytösen mukaan lasten

---

¹²⁵ Hirsjärvi 1983, 73.

¹²⁶ Värri 2008, 402; Heikkinen, Reijo: Kasvatus eri kulttuureissa. International Multimedia & Distance Learning, Sipoo 2003, 8.

¹²⁷ Värri 2008, 407; Värri, Veli-Matti: Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere University Press, Tampere 2000, 12.

¹²⁸ Puolimatka, Tapio: Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Suunta-kirjat, Ryttylä 2010, 158.

¹²⁹ Siljander, Pauli: Johdanto. Teoksessa Siljander, Pauli (toim.): Kasvatus ja sivistys. Gaudeamus, Helsinki 2000, 8–9; Siljander, Pauli: Kasvatus, sivistys ja sivistyksellisyys J.F. Herbartin kasvatusteoriassa. Teoksessa Siljander, Pauli (toim.): Kasvatus ja sivistys. Gaudeamus, Helsinki 2000, 36; Siljander 2002, 75–76. Myös Kivelä, Ari: Sivistys, kasvatus ja pedagoginen toiminta: subjektifilosofiasta pedagogisen toiminnan teoriaan. Teoksessa Siljander, Pauli (toim.): Kasvatus ja sivistys. Gaudeamus, Helsinki 2000, 64–65.

¹³⁰ Gjerstad 2009, 217.

¹³¹ Russell, Alan; Mize, Jacqueline & Bissaker, Kerry: Parent-Child Relationships. Teoksessa Smith, Peter K. & Hart, Graig H. (toim.): Blackwell Handbook of Childhood Social Development. Blackwell Publishers,

vapauden rajoittaminen ja heihin kohdistuva vallankäyttö ovat kuitenkin perusteltuja etenkin lasten henkilökohtaisen hyvinvoinnin kehittämiseksi. Lapset eivät ole yleensä halukkaita tai kykeneviä tavoittelemaan sellaisia asioita, jotka ovat heidän monipuolisen kehityksensä kannalta olennaisia ja aikuiset tietävätkin Hytösen mukaan lapsia paremmin, mikä on lapsille hyväksi.¹³² Käytännössä aikuisten vallankäyttö lapsia kohtaan konkretisoituu rankaisemisen, palkitsemisen, suostuttelun, pakottamisen tai muiden vallankäytön muotojen kautta.¹³³

Lasten ja aikuisten välinen valtasuhde ei ole kuitenkaan täysin yksipuolinen. Merkityksellisissä tunnesuhteissa lapsilla on nimittäin huomattavaa psykologista ja emotionaalista valtaa suhteessa aikuisiin. Lasten valta aikuisiin on lähtökohtaisesti sitä suurempaa, mitä läheisempi aikuisen ja lapsen välinen suhde on.¹³⁴ Eevastiina Gjerstadin mukaan lapset voivat käyttää valtaa aikuisiin, etenkin vanhempiinsa, ainakin neuvottelemalla, vastustamalla, keskustelemalla, osallistumalla yhteiseen päätöksentekoon tai vetoamalla lapsen asemaansa.¹³⁵ Lasten vallan ja vallankäytön määrä lisääntyy yleensä iän myötä vanhempien jakaessa osan vallastaan lapsilleen. Alan Russellin, Jackie Mizen ja Kerry Bissakerin mukaan jaettu valta on mahdollista, koska lapsilla on jo lähtökohtaisesti paljon valtaa suhteessa vanhempiinsa.¹³⁶

Jerry Tew on jaotellut tarkemmin vallan eri muotoja. Tewin mukaan yhteistoiminnallisessa vallankäytössä¹³⁷ on kyse *power with* -tyyppisestä vallasta, joka mielletään yleensä positiiviseksi vallankäytön muodoksi. *Power over* -valta on puolestaan jonkun ylivaltaa suhteessa toiseen henkilöön.¹³⁸ Myös kasvatussuhteessa voi ilmetä Tewin kuvailemaa sortavaa *power over* -vallankäyttöä. Eevastiina Gjerstadin mukaan aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen asymmetrisyys lisää usein riskiä eettisesti arveluttavaan auktoriteettiin ja vallankäyttöön.¹³⁹ Pahimmillaan aikuisen vallankäyttö lapseen ilmenee fyysisenä tai henkisenä väkivaltana, kontrollina tai

---

Massachusetts 2002, 209; Gjerstad, Eevastiina: Kuka on kukkulan kuningas? Lasten ja aikuisten valtasuhteet kasvun tukena. PS-kustannus, Jyväskylä 2015, 15.

¹³² Hytönen, Juhani: Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. WSOY, Helsinki 2008, 69—70.

¹³³ Gjerstad 2015, 19.

¹³⁴ Mt., 65.

¹³⁵ Gjerstad 2009, 227; Gjerstad 2015, 16.

¹³⁶ Russell et al. 2002, 210; Gjerstad 2009, 227

¹³⁷ Esimerkiksi lasten ja aikuisten keskenään jakama valta.

¹³⁸ Tew, Jerry: Social Theory, Power and Practice. Palgrave, New York 2002, 165—167.

¹³⁹ Gjerstad 2015, 154.

laiminlyöntinä.¹⁴⁰ Eleanor E. Maccoby ja John A. Martin ovat tutkineet erilaisten kasvatustyylien vaikutusta kasvatettavan kehitykseen. Maccobyn ja Martinin mukaan vapaassa ja tasa-arvoisessa kasvatusilmastossa elävistä lapsista kehittyy yleensä sosiaalisesti lahjakkaita ja itsevarmoja, kun taas autoritäärisessä kasvatusilmastossa kasvaneet lapset ovat muita useammin sulkeutuneita ja epävarmoja.¹⁴¹ Maccobyn ja Martinin tavoin myös muun muassa Eevastiina Gjerstad¹⁴² ja Lotta Weckström¹⁴³ ovat todenneet lapsen kehityksen olevan kaikkein suotuisinta nimenomaan ympäristössä, jossa lasta kohdellaan tasa-arvoisesti. Parhaimmillaan kasvatus on kasvatettavan kehitystä ja sosialisatioprosessia monipuolisesti tukevaa ja suojelevaa vallankäyttöä, joka jättää samalla tilaa myös kasvatettavan omille kyvyille, haluille ja kiinnostuksen kohteille.¹⁴⁴

4.3.2 Kotikasvatus

Kotikasvatus on vanhempien ja lasten välisenä vuorovaikutuksena toteutuvaa kasvatusta,¹⁴⁵ joka ilmenee erilaisina päämääräsuuntautuneina toimintoina ja tekoina.¹⁴⁶ Sirkkä Hirsjärven mukaan kotikasvatus tarkoittaa käytännössä:

- 1) lapsen perushoitoa eli hänen fyysisestä kehityksestään ja terveydestään huolehtimista,
- 2) lapsen suojelua vahingollisilta ja ikäkauteen sopimattomilta vaikutteilta,
- 3) lapsen ajattelu-, tunne- ja tahtoelämän tukemista kuhunkin ikäkauteen sopivalla tavalla ja lapsen yksilöllisyys huomioon ottaen sekä
- 4) lapsen harjaannuttamista yhteisössä toimimisen ja ihmiskunnan kehityksen kannalta olennaisina pidettäviin taitoihin.¹⁴⁷

---

¹⁴⁰ Gjerstad 2015, 214.

¹⁴¹ Maccoby, Eleanor E. & Martin, John A.: Socialization in the context of the family: parent-child interaction. Teoksessa Mussen, Paul H. (toim.): Handbook of Child Psychology. Volume IV: Socialization, personality and social development. John Wiley & Sons, New York 1983, 44—51.

¹⁴² Gjerstad 2015, 55.

¹⁴³ Weckström, Lotta 2001: Vanhempien kiintymystyylien yhteys kasvatustyyliin ja kyvyttömyyden tunteeseen kasvatuksessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Psykologian laitos, 24—31.

¹⁴⁴ Gjerstad 2015, 214; 293.

¹⁴⁵ Hirsjärvi 1983, 86.

¹⁴⁶ Hirsjärvi, Sirkka 1981: Aspects of consciousness in child rearing. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, 11, 210—211.

¹⁴⁷ Hirsjärvi 1983, 86—87.

Marc H. Bornstein sen sijaan määrittelee kotikasvatuksen huolenpidoksi (*caregiving*), joka koostuu neljästä eri kategoriasta. Hoitava huolenpito tarkoittaa Bornsteinin mukaan vanhempien vastuuta lapsen fyysisistä tarpeista ja hyvinvoinnista. Materiaalinen huolenpito puolestaan velvoittaa vanhemmat varustamaan ja organisoimaan lapsen fyysisistä maailmaa esimerkiksi leluilla ja kirjoilla. Sosiaalinen huolenpito viittaa taas vanhempien lapsensa kanssa käymään visuaaliseen, sanalliseen, affektiiviseen ja fyysiseen kanssakäymiseen. Neljäs huolenpidon kategoria, didaktinen huolenpito, koostuu Bornsteinin mukaan keinoista, joilla vanhemmat kannustavat lastaan olemaan vuorovaikutuksessa ulkopuolisen maailman kanssa ja ymmärtämään sen toimintaa.¹⁴⁸

Kotikasvatuksen merkitys on huomioitu myös lain tasolla. Suomen lainsäädännön heijastaman nykyisen ajattelutavan mukaan kotikasvatus muodostaa lapsen kasvatuksen perustan, jota kunnan järjestämä päivähoito- ja koulukasvatus tukee.¹⁴⁹ Kotikasvatuksen suuntaviivoja linjaava laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983) on hyvin yhdenmukainen edellä esitetyn Hirsjärven tulkinnan kanssa. Sen mukaan lapselle tulee muun muassa ”turvata hyvä hoito ja kasvatus” ja ”lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä”. Laki kieltää lapsen alistamisen, ruumiillisen kurittamisen ja muun lasta loukkaavan kohtelun. Lainsäädäntö edellyttää lisäksi, että lapsen yksilölliset tarpeet, toivomukset ja taipumukset huomioidaan kasvatuksessa.¹⁵⁰ Kotikasvatuksen on toisin sanoen täytettävä sille asetetut tehtävät niin, ettei lapsi joudu kaltoin kohdelluksi.¹⁵¹

Kotikasvatusta on toteutettu ajan saatossa hyvin eri tavoin. Jari Eilolan mukaan kotitaloudesta tuli uskonpuhdistuksen jälkeen¹⁵² valtion, kaupungin ja seurakunnan kaltainen ”pienoismonarkia”, jossa vallitsi vahva isäntävalta.¹⁵³ Arkisina ja tilanteenmukaisina ratkaisuinä ilmennyt patriarkaalinen järjestys ei kuitenkaan ollut ainoastaan yksityisen kotitalouden tai yksilöiden välinen asia. Niin valtio, kirkko, oikeuslaitos kuin muut yhteisön jäsenetkin pyrkivät vaikuttamaan patriarkaalisuuden

---

¹⁴⁸ Bornstein, Marc H.: Parenting Infants. Teoksessa Bornstein, Marc H. (toim.): Handbook of Parenting. Volume 1: Children and Parenting. Lawrence Erlbaum, New Jersey 1995, 15—16.

¹⁴⁹ Pulkkinen, Lea: Nuoret ja kotikasvatus. Otava, Helsinki 1984, 287—288.

¹⁵⁰ Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. Katsottu 29.6.2017.

¹⁵¹ Gjerstad 2009, 212.

¹⁵² Kotitalous viittasi tuolloin huonekuntaan (talo, tila), jonka muodostivat kaikki yhden isännän alaisuudessa asuneet henkilöt mukaan lukien sukulaiset, työyhteisö, palvelijat ja muu saman katon alla elänyt väestö.

¹⁵³ Eilola 2002, 100—101.

sisältöön, toteutumiseen ja toteuttamiseen sekä kitkemään pois yhteisössä vallitsevat paheksuntaa herättävät toimintatavat.¹⁵⁴ Käytännössä suurin kasvatusvastuu jäi kuitenkin vanhemmille ja etenkin perheen isännälle.¹⁵⁵ Vanhempien kasvatusvastuuta korosti hieman myöhemmin myös J.V. Snellman, jonka mielestä lastenkasvatus on hyvän avioliiton ja toimivan perhe-elämän ehto:

”Lastenkasvatus sanan laajimmassa merkityksessä on perheen jaloin harrastus, avioliiton päätarkoitus. Lasten kasvattaminen ei siis ainoastaan ole vanhempien oikeus ja velvollisuus, joka lähinnä heidän tulee täyttää, vaan se on toimintaa, jota vailla perhe ja avioliiton siveellisyys eivät säily. Missä vanhemmat jättävät lastenkasvatuksen kokonaan vieraisiin käsiin, siellä on siis perheen yhdysside jo rauennut.”¹⁵⁶

Kotikasvatus perustui vuosisatojen ajan uskoon auktoriteetin muuttumattomuudesta, ylivertaisuudesta ja pyhyydestä.¹⁵⁷ Maatalous- ja sääty-yhteiskunnassa vanhempien sana oli laki ja lasten tuli noudattaa annettuja käskyjä mukisematta. Vanhemmat edellyttivät jälkikasvultaan ennen kaikkea tottelevaisuutta, nöyryyttä ja vaatimattomuutta sekä ahkeraa otetta työntekoon. Lasten kohtelu ei muuttunut juurikaan iän myötä. Elina Wariksen mukaan nuoruus merkitsikin talonpoikaisessa Suomessa lähinnä perheen isäntäväen vallan alaisena elämistä.¹⁵⁸

1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla kotikasvatus muistutti vielä hämmästyttävän paljon kahdella edellisellä vuosisadalla vallinnutta kasvatuskulttuuria. Lasten suurimpina hyveinä pidettiin edelleen kuuliaisuutta, nöyryyttä ja rehellisyyttä sekä itsehillintää ja kohteliaita käytöstapoja. Lapsilta vaadittiin myös kunnioitusta, jopa suoranaista pelkoa, kasvattajia ja Jumalaa kohtaan.¹⁵⁹ Suomalaisen lastenkasvatuksen tavoitteita ja menetelmiä tutkineen Veikko Ruoppilan mukaan oli täysin tavallista, etteivät lapset saaneet esimerkiksi puhua vanhempien ihmisten seurassa ellei heiltä kysytty jotain. Vuosisadan vaihteessa oli myös harvinaista nähdä lasten istuvan

---

¹⁵⁴ Karonen, Petri: Patriarkaalisien järjestyksen monet todellisuudet. Teoksessa Einonen, Piia & Karonen, Petri (toim.): Arjen valta. Suomalaisen yhteiskunnan patriarkaalisesta järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v.1450-1860). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002, 255, 259.

¹⁵⁵ Eilola 2002, 102.

¹⁵⁶ Snellman, Johan Vilhelm: J.V. Snellmanin kootut teokset. WSOY, Porvoo 1928—1932, 40.

¹⁵⁷ Nieminen, Juha: Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi: Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003, 262.

¹⁵⁸ Waris 2003, 109—110.

¹⁵⁹ Pulkkinen 1977, 26; Leino & Viitanen 2003, 195.

tuoleilla; lasten paikan ajateltiin olevan lattialla. Lapsilla ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin alistua ankarien ja vaativien kasvattajiensa tahtoon joko vapaaehtoisesti tai pakottamalla.¹⁶⁰ Tottelevaisuuskulttuurin vallitessa niskuroivia lapsia uhkailtiin, peloteltiin ja rangaistiin. Piiskaaminen oli yleinen rangaistuskeino ja jo sillä uhkailu sai lapset yleensä rauhoittumaan. Lapsille annettiin myös luunappeja, heitä tukistettiin, seisotettiin nurkassa ja pidettiin pimeässä komerossa, jotta kuuliaisuuskasvatus meni varmasti perille. Kasvatustavat eivät kuitenkaan olleet identtisiä kaikkialla yhteiskunnassa. Edellä kuvattu autoritäärinen kasvatustapa oli yleinen kansan keskuudessa, kun taas ylemmät yhteiskuntaluokat suosivat Lea Pulkkisen mukaan johdonmukaisempia ja vähemmän ankaria kasvatustoimenpiteitä.¹⁶¹

Merja Korhosen mukaan vielä 1950-luvullakin lapset kokivat usein vanhempansa ”etäisiksi auktoriteeteiksi”. Työ hallitsi vanhempien elämää ja lapset kasvoivat usein ”itsestään” ilman vanhempien kannustusta ja ohjausta. Sodan jälkeen syntyneet sukupolvet ovat kuitenkin halunneet kasvattaa lapsensa omia vanhempiaan lempeämmin.¹⁶² Lea Pulkkisen mukaan varsinkin miehet ovat pyrkineet jo vuosikymmenien ajan hylkäämään isiensä esikuvat ja kohtelevaan lapsiaan ystävällisemmin ja rennommin.¹⁶³ Korhonen tulkitsee omia vanhempia pehmeämmän kasvatustavan olevan eräänlainen vastalause 1960-luvulle asti vallinneelle kuri- ja nöyryytyskulttuurille. Lasten ja vanhempien välinen suhde ei ole enää tottelevaisuus- ja kuuliaisuussuhde, vaan nyt vanhemmat kasvattavat lapsiaan lempeämmällä, keskustelevammalla ja neuvottelevammalla otteella.¹⁶⁴

Kasvatuskulttuurin muutos ja kotikasvatuksen nykytila ovat kuitenkin herättäneet myös paljon huolta. Lea Pulkinen on jopa esittänyt kotikasvatuksen rappeutumisen olevan yksi nykyajan vakavimpia ongelmia. Pulkkisen mukaan kotikasvatuksessa on siirrytty yhdestä ääripäästä toiseen: ankara, ruumiillista kuritusta suosiva kasvatus on muuttunut suoranaiseksi välipitämättömyydeksi. Syinä tälle Pulkinen pitää paitsi naisten palkkatyön lisääntymistä ja sen myötä kotona tehdyn työn arvostuksen vähentymistä, mutta myös nykyvanhempien epätietoisuutta siitä, miten demokratiaan pohjautuvaa

---

¹⁶⁰ Ruoppila 1954, 26–29.

¹⁶¹ Pulkinen 1977, 27–29.

¹⁶² Korhonen 2006, 56–57.

¹⁶³ Pulkinen, Lea: Millaista lastenkasvatusta nykytutkimus suosittelee? Teoksessa Virkki, Juha (toim.): Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. WSOY, Porvoo 1994, 42–43.

¹⁶⁴ Korhonen 2006, 57, 60–61.

kotikasvatusta tulisi käytännössä toteuttaa.¹⁶⁵ Pulkkinen on tosin esittänyt näkemyksensä jo lähes 40 vuotta sitten, joten siihen täytyy mielestäni suhtautua monilta osin varauksella. Merja Korhonen on kuitenkin vuonna 2006 julkaistulla artikkelillaan samoilla linjoilla Pulkkisen kanssa. Hänen mukaansa vanhemmat eivät tunnu tänä päivänä osaavan tai jaksavan laittaa rajoja lapsilleen. Korhosen mielestä myös lasten mielenterveysongelmia koskevat tilastot antavat entistä suuremman syyn olla huolissaan vanhemmuuden ja kotikasvatuksen nykytilasta. Hän kuitenkin huomauttaa, että osa lasten pahoinvoinnin lisääntymisestä selittyy yksinkertaisesti sillä, että ongelmia havaitaan nykyään huomattavasti herkemmin kuin ennen. Samaan hengenvetoon Korhonen toteaa vielä, että Suomessa on tänä päivänä paljon sellaisiakin perheitä, joissa kotikasvatusta toteutetaan huomattavasti aikaisempia sukupolvia paremmin.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Pulkkinen 1977, 29.

¹⁶⁶ Korhonen 2006, 51.

5 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistonani toimii *Oi nuoruus* -muistitietoaineisto, joka koostuu eri-ikäisten suomalaisten lapsuuden ja nuoruuden kokemuksia käsittelevistä omaelämäkerrallisista kirjoituksista. Aineisto on tulosta Nuorisotutkimusseuran, Nuoren Voiman Liiton ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuonna 2010 järjestämästä kirjoituskilpailusta. Keruun tavoitteena oli saada aikaan aineisto, joka avaisi henkilökohtaisen näkökulman elettyyn ja koettuun nuoruuteen 1900—2000-lukujen Suomessa. Tutkimusaineisto sisältää yhteensä 349 henkilön kertomuksia lapsuudesta ja nuoruudesta. Alla olevassa kuviossa näkyy kuinka aktiivisesti eri-ikäiset henkilöt ottivat osaa kilpakeruuseen. Vuosi X viittaa taulukossa niihin osallistujiin, joiden syntymävuosi ei käy ilmi aineistosta (yhteensä yhdeksän osallistujaa).

Kuvio 1. Osallistujat vuosikymmenittäin

Keruu toteutettiin kahdessa sarjassa, joista ensimmäinen, *Nuoruus eilen*,¹⁶⁷ sisältää hyvin monipuolisen kattauksen erilaisia ja eripituisia tekstejä. Nuorimmat sarjan vastaajat ovat syntyneet 1980-luvun puolivälissä, kun taas vanhimmat osallistujat ovat

¹⁶⁷ Nuoruus eilen -sarja kattoi kaikki yli 25-vuotiaat osallistujat.

ehtineet kokea elämässään niin sodan ja kurjuuden kuin suomalaisen hyvinvointivaltion rakentamisenkin. Oi nuoruus -aineistoon perehtyneet Kaisa Vehkalahti ja Leena Suurpää toteavatkin Nuoruus eilen -sarjan kirjoitusten sisältävän paitsi ajallisesti myös sisällöllisesti, teemoiltaan ja kirjoitustyyleiltään hyvin vaihtelevia tekstejä.¹⁶⁸ Kirjoitusten joukosta löytyy niin lyhyitä runomuotoon tehtyjä tekstejä kuin useiden satojen sivujen mittaisia muistelmia, jotka läpileikkaavat kirjoittajiensa koko siihenastisen elämän. Osa vastaajista keskittyy teksteissään ruotimaan vain yhtä tai kahta merkittäväksi kokemaansa tapahtumaa, kun taas monet muut kirjoittajat ovat päätyneet avaamaan elämäänsä äärimmäisen yksityiskohtaisesti aina syntymähetkestä lähtien. Saara Tuomaala kuvaa omakohtaiseen kokemukseen perustuvia kertomuksia avoimiksi ja päättymättömiksi kertomuksiksi, jotka koostuvat useimmiten toisiinsa löyhästi liittyvistä katkelmista, pienkertomuksista tai kirjavasta joukosta kertomuksia, joissa eri aikatasot vuorottelevat. Tuomaala myös korostaa kokemuskertomusten painottavan aina niiden kertojan elämän ja identiteetin kannalta yksityisluonteisia ja merkittäviä tapahtumia, joiden ainutlaatuisuus ja omakohtaisuus ilmenevät kulttuurisen kontekstin sisällä.¹⁶⁹

Nuoruus tänään -sarjaan¹⁷⁰ osallistuneiden omaelämäkertoista on sen sijaan löydettävissä huomattavasti enemmän yhtäläisyyksiä. 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa syntyneiden vastaajien kerronnalle on tyypillistä epävarmuus ja jopa suoranainen synkkyys. Vastaajat – joista moni eli vielä kilpakeruun aikana nuoruuttaan – kirjoittavat aikuiseksi kasvamiseen liittyvistä paineistaan sekä nuoriin ja nuoruuteen yleisesti kohdistuvista ristiriitaisista odotuksista. Monilla heistä on myös ollut tai on vielä kirjoitushetkellä mielenterveydellisiä ongelmia tai syömishäiriöitä. Nuoruus tänään -sarjan vastaajat pohtivat paljon myös sitä, miten heidän oma nuoruutensa nykymaailmassa poikkeaa vuosikymmeniä sitten nuoruuttaan viettäneiden henkilöiden kokemuksista. Monien sarjaan osallistuneiden vastaukset sisältävät melkein enemmän yleistä nuoruuden pohdintaa kuin heidän omaan nuoruuteensa liittyviä kokemuksia.

Nuoruus tänään -sarjaan osallistuneiden vastaukset ovat keskimäärin myös huomattavasti lyhyempiä kuin Nuoruus eilen -sarjan kirjoitukset. Lisäksi niissä on

---

¹⁶⁸ Vehkalahti & Suurpää, 2014, 6.

¹⁶⁹ Tuomaala, Saara: Sukupuolen kokemuksista muistitietohistoriaan. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 273.

¹⁷⁰ Nuoruus tänään -sarjan osallistujat olivat kaikki alle 25-vuotiaita.

suurimmaksi osaksi keskityttyä käsittelemään vain nuoruutta eikä esimerkiksi lapsuutta tai aikuisuutta. Siinä missä Nuoruus eilen -sarjan vastaajat vaikuttavat tulkinneen kilpakeruun ohjeistusta melko vapaasti ja ovat kirjoittaneet elämästään laveasti ja pitkältä aikaväliltä, keskittyvät Nuoruus tänään -sarjan osallistujat itse asiaan eli nuoruuteen. Vaikka kirjoituskilpailun ohjeistus oli kokonaisuudessaan todella väljä, ovat nuoremmat vastaajat noudattaneet todella kirjaimellisesti muutamia kutsukirjeeseen sisältyneitä kysymyksiä. Nuoruus tänään -sarjan osallistujilta kysyttiin muun muassa mistä nuoruus heidän mielestään alkaa ja mihin se päättyy, mitä on nuoruus 2000-luvun Suomessa sekä millaista riemua tai tuskaa on olla nuori. Kirjoittajien vastaukset rakentuvatkin hyvin pitkälti juuri näiden kysymysten ympärille. Kirjoituskilpailukutsu löytyy kokonaisuudessaan tämän tutkimuksen lopusta.

Oi nuoruus -aineistoon kuuluvat kirjoitukset ovat luettavissa Kansanrunousarkistossa. Itselleni avautui kuitenkin mahdollisuus saada aineisto käsiini muistitikulle ladattuna sähköisenä versiona. Aineiston digitoiminen ei ole vaikuttanut millään tavalla kirjoitusten sisältöön tai muotoiluun, ja muistitikulta löytyvät dokumentit vastaavatkin kaikilta osin alkuperäisiä kirjoituksia. Itse valitsin sähköisen version puhtaasti käytännöllisistä syistä, sillä aineiston suuren koon takia sitä oli käsiteltävä etenkin alkuvaiheessa huomattavissa pienemmissä osissa. Digitoidun version ansiosta saatoin tutustua kirjoituksiin myös kotoa käsin ja aineiston työstäminen onkin ollut koko ajan mahdollista ajasta ja paikasta riippumatta. Merkintöjen tekeminen arkistossa säilytettäviin aineistoihin ei ole ymmärrettävästi sallittua, minkä vuoksi aineiston suurempi työstäminen piti joka tapauksessa tehdä tietokoneen avulla. Lisäksi erilaisten jaottelujen ja kategorisointien tekeminen paperiversiosta olisi ollut todennäköisesti hitaampaa ja työläämpää kuin työskentely sähköisen aineiston parissa.

Oi nuoruus -aineistoa on hyödynnetty jo aikaisemmin tutkimustarkoitukseen. Kaisa Vehkalahden ja Leena Suurpään toimittama teos *Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään* keskittyy tarkastelemaan muistitietoaaineiston suomalaisen nuoruuteen tarjoamia näkökulmia ja vertailee sitä populaarin nuoruuskuvaston vaalimaan romantisoituun ja nostalgiseen kuvaan 1950—1960-lukujen nuoruudesta. Sen lisäksi muistitietoa vertaillaan teoksen artikkeleissa myös ajankohtaiseen julkiseen keskusteluun ja kokonaisuudessaan tutkijat pyrkivät

selvittämään olisiko nuoruutta mahdollista käyttää ”ikkunana”, jonka avulla voitaisiin avata kunkin aikakauden yhteiskunnan toiminta- ja valtarakenteita.¹⁷¹

Toinen tutkimusaineistoni pohjalta toimitettu teos, *Oi nuoruus. Omaelämäkerrallisia tekstejä nuoruudesta eilen ja tänään*,¹⁷² esittelee yleisesti kirjoituskilpailuun osallistuneita tekstejä. Teoksessa piirtyy henkilökohtaiselta tasolta kerrottuna kertomus siitä, minkälaisissa olosuhteissa kilpakeruun vastaajat ovat kulloinkin eläneet nuoruuttaan ja kuinka radikaalisti suomalainen yhteiskunta on muuttunut verrattain lyhyen ajan sisällä. Molemmat teokset liikkuvat kokonaisuudessaan hyvin yleisellä tasolla eikä niissä tarkastella kirjoittajien suhdetta heidän vanhempiinsa. Vaikka en ole ensimmäinen *Oi nuoruus* -aineistoa tutkimustarkoitukseen hyödyntävä henkilö, uskon oman lopputyöni sopivan kuitenkin hyvin muiden aineiston pohjalta tehtyjen tutkimusten joukkoon.

5.1.1 Ketkä ottivat osaa kilpakeruuseen?

Tutkimusaineistoon sisältyy yhteensä 349 lapsuutta ja nuoruutta koskevaa omaelämäkerrallista tekstiä. Lähes kaikki *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailuun osallistuneista henkilöistä esiintyvät teksteissä omalla nimellään tai nimimerkillä ja joukossa on vain muutamia kirjoituksia, joista ei käy ilmi minkäänlaisia taustatietoja. Muihin vastauksiin on sen sijaan merkitty koko nimen ja nimimerkin lisäksi myös osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite, syntymäaika ja -paikka sekä joissain tapauksissa myös koulutus, työhistoria, sosiaaliturvatunnus ja jopa synnytyssairaalan nimi. Lisäksi jotkut vastaajat ovat liittäneet tekstiinsä saatekirjeen, jossa he kuvaavat lyhyesti kirjoituksensa pääsisällön. Muutamat iäkkäämmät vastaajat myös pahoittelevat kirjeessä huonoa käsialaansa, sekavaa kirjoitustyyliään tai huonoa muistiaan. Kokonaisuudessaan kilpakeruun osallistujista on siis saatavissa todella kattavasti taustatietoja, joista itseäni kiinnostavat etenkin vastaajien syntymäaika ja sukupuoli sekä jossain määrin myös se missä päin Suomea he ovat lapsuutensa ja nuoruutensa eläneet.

Nuoruus eilen -sarjaan otti osaa hieman enemmän naisia kuin miehiä. Itse kiinnitin huomiota kuitenkin siihen, että kaikkein pisimmät, useiden satojen sivujen mittaiset omaelämäkerrat olivat lähes yksinomaan miesten kirjoittamia. Voisiko siis olla niin, että

---

¹⁷¹ Vehkalahti & Suurpää 2014, 6.

¹⁷² Vehkalahti, Kaisa & Jouhki, Essi (toim.): *Oi nuoruus. Omaelämäkerrallisia tekstejä nuoruudesta eilen ja tänään*. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2014.

miesten kynnys ottaa osaa keruukilpailuihin on hieman naisia korkeampi, mutta sitten kun he päättävät kirjoittaa, he kirjoittavat sitäkin kattavammin? Entä onko mahdollista, että oman elämän avaaminen ja henkilökohtaisten kokemusten ja tunteiden jakaminen on naisille yleensäkin helpompaa ja luonnollisempaa kuin miehille? Anna-Leena Siukosaari tarkastelee tutkielmassaan tunnekuvauksessa ilmeneviä sukupuolieroja. Siukosaaren mukaan tunteiden ilmaiseminen on naisten sukupuoli-identiteetin mukaista ja naisten tunteidenilmaisun käyttäytymisestään saama positiivinen palaute rohkaisee heitä monesti kirjoittamaan tunteistaan entistä aktiivisemmin. Naisilla on lisäksi sanavarastossaan miehiä runsaammin tunteita kuvaavia ilmaisuja ja he ovatkin usein miehiä halukkaampia ja valmiimpia kirjoittamaan tunteistaan.¹⁷³ Siukosaaren tutkielma sai minut pohtimaan voiko naisten miehiä parempi kyky ilmaista tunteita kirjallisesti näkyä myös naisten miehiä suurempana valmiutena kirjoittaa avoimesti ajatuksistaan ja kokemuksistaan? Itse uskon, että monen kohdalla näin saattaa hyvinkin olla.

Keruuseen osallistuneet naiset ovat toki voineet seurata miehiä aktiivisemmin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Nuoren Voiman Liiton toimintaa, jolloin he ovat myös saaneet paremmin tiedon vireillä olevasta kirjoituskilpailusta. Osa keruukilpailuun osallistumista harkinneista miehistä (ja varmasti naisistakin) on myös voinut kokea kirjoittamisen kovin työlääksi ja heille esimerkiksi suullinen haastattelu olisi saattanut olla sopivampi tapa prosessoida omaa menneisyyttä. Kaisa Vehkalahden ja Leena Suurpään mukaan kirjoittajan terveyteen, kirjalliseen ilmaisuun ja teknisten apuvälineiden hallintaan liittyvät tekijät voivat mahdollisesti rajoittaa kirjoituskilpailuihin osallistumista.¹⁷⁴ Kaiken kaikkiaan uskon kuitenkin, että miehet pohtivat omaa nuoruuttaan ja elämäänsä yhtä paljon kuin naiset, mutta heiltä mahdollisesti vain puuttuu halukkuus kertoa omista asioistaan eteenpäin ja antaa omat kokemuksensa muiden luettavaksi. Myös Ivor Goodson ja Pat Sikes ovat todenneet osan ihmisistä olevan yksinkertaisesti vain muita parempia kertomaan tarinoita ja puhumaan itsestään.¹⁷⁵

Nuoruus tänään -sarjaan ottivat osaa enimmäkseen naiset. Täydellistä vastausta siihen, miksi juuri tytöt ja nuoret naiset päättivät alun perin ottaa osaa kilpakeruuseen, on

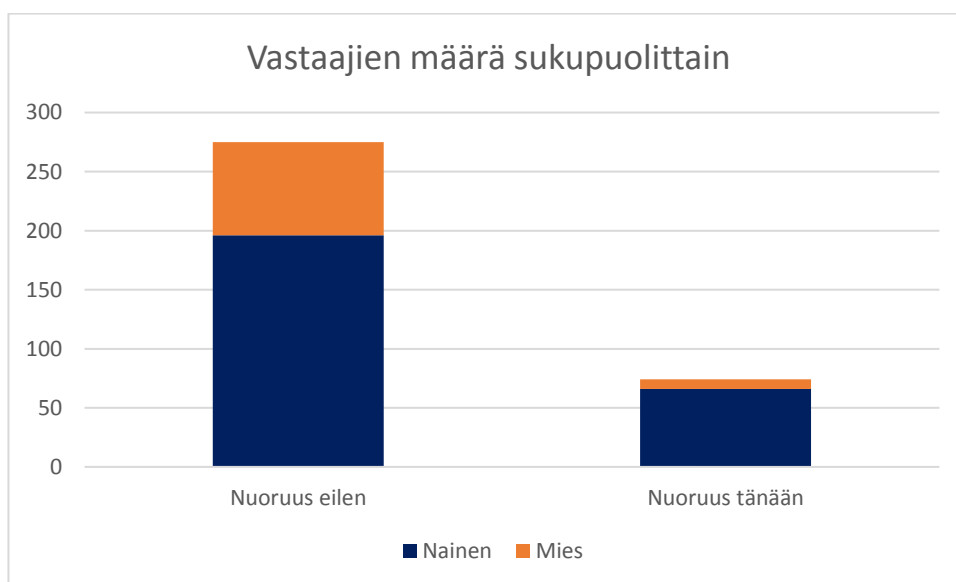
---

¹⁷³ Siukosaari, Anna-Leena (1988): Sukupuolieroista tunnekuvauksessa. Tutkielma. Helsingin yliopisto. Historiallis-kielitieteellinen osasto. Psykologian laitos, 42.

¹⁷⁴ Vehkalahti & Suurpää 2014, 9.

¹⁷⁵ Goodson, Ivor & Sikes, Pat: Life history research in educational settings. Learning from lives. Open University Press, Buckingham 2001, 47.

mahdoton antaa. Vehkalahden ja Suurpään mukaan kirjoittajakunnan naisvaltaisuus on tavallista Oi nuoruus -kilpakeruun kaltaisille suurelle yleisölle tarkoitetuille kirjoituskilpailuille, joiden vastaajajoukkoa ei ole rajattu.¹⁷⁶ Itse uskon, että kirjoitustaidon ja -halukkuuden merkitys korostuu etenkin nuorten osallistujien kohdalla. Olen itse samaa ikäluokkaa Nuoruus tänään -sarjan kirjoittajien kanssa ja muistan kuinka omassa lapsuudessaani monilla tytöillä oli tapana kirjoittaa päiväkirjaa. Voisiko siis olla, että ikäisilleni naisille oman ajatus- ja kokemusmaailman ilmentäminen kirjoittamisen kautta on helpompaa kuin saman ikäisille miehille, koska he ovat tottuneet siihen jo hyvin nuoresta iästä lähtien? Ainakin edellä mainittu Siukosaaren tutkielma antaa tukea ajatukselle naisten miehiä paremmasta valmiudesta ilmentää tunteitaan ja sitä kautta mahdollisesti myös kokemuksiaan nimenomaan kirjoittamalla. Kuten totesin jo edellä Nuoruus eilen -sarjan osallistujien sukupuolijakaumaa pohtiessani, uskon kuitenkin vahvasti, että miehet kyllä pohtivat yhtä lailla elämäänsä ja nuoruuden aikaisia kokemuksiaan, mutta he eivät välttämättä vain halua tai koe yhtä lailla luonnolliseksi alkaa kertoa ajatuksistaan ja kokemuksistaan ääneen muille. Kuviossa 2 näkyy vielä molempien sarjojen osallistujamäärä sukupuolittain jaoteltuna.

Kuvio 2. Mies- ja naisosallistujien määrä Oi nuoruus -kilpakeruussa

¹⁷⁶ Vehkalahti & Suurpää 2014, 8.

Nuoruus tänään -sarjan osallistujien naisvoittoisuus näkyy jonkin verran kirjoitusten aihealueissa. Monet naiset kertovat teksteissään kuinka he ovat käyneet äitinsä kanssa kamppailua hiustenvärjäykseen, meikkaamiseen ja pukeutumiseen liittyvistä kysymyksistä. Kirjoittajat avaavat myös syömishäiriöihin liittyviä kokemuksiaan sekä pohtivat tyttöihin ja naisiin kohdistuvia ulkonäköpaineita. Kaikki nämä ovat aiheita, jotka liitetään usein nimenomaan naisiin, naiseuteen ja naiseksi kasvamiseen. Sarjan miespuoliset vastaajat tyytyvät sen sijaan hyvin pitkälti vain vastaamaan kirjoituskilpailukutsuun sisältyneisiin ohjeellisiin kysymyksiin, kuten esimerkiksi milloin nuoruus alkaa ja päättyy sekä mitä on nuoruus 2000-luvun Suomessa. Näin selkeä ero nais- ja miesvastaajien määrässä sekä heidän vastauksiensa sisällössä asettaa omat haasteensa lapsi-vanhempisuhteen vertailulle eri sukupuolten kesken.

Ympäristö, jossa osallistujat ovat eläneet lapsuus- ja nuoruusvuosinaan, on väistämättä vaikuttanut myös siihen, minkälainen heidän nuoruudestaan on loppujen lopuksi muotoutunut. Sinikka Aapolan ja Mervi Kaarnisen mukaan suurin osa suomalaisista nuorista eli maaseudulla pitkälle yli 1900-luvun puolivälin¹⁷⁷ ja tämä näkyy selvästi myös Oi nuoruus -kirjoituskilpailuun lähetetyissä omaelämäkertoissa. Pääosa Nuoruus eilen -sarjan osallistujista on viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa maaseudun rauhassa, ja kaupunki kasvuympäristönä yleistyykin vasta 1960- ja 1970-luvulla syntyneiden kirjoituksissa. Nuoruus tänään -sarjan osallistujien joukossa ei sen sijaan ole kovinkaan montaa maaseudulla nuoruutensa viettänyttä henkilöä. Nuoruus entisajan maaseudulla poikkesi monin tavoin kaupunkinuorten elämästä. Maaseudulla lapset ja nuoret sosiaalistettiin jo pienestä pitäen sukupuolen mukaan jakautuneisiin tehtäviin.¹⁷⁸ Työteliäisyys ja tehtävien sukupuolittuneisuus käyvät ilmi myös tutkimusaineistosta, josta löytyy runsaasti esimerkkejä siitä, kuinka tytöt pesivät pyykkiä ja siivosivat äitinsä kanssa, kun taas poikien odotettiin olevan isänsä apuna tilan raskaammissa töissä, muun muassa kanalan tyhjentämisessä. Maaseudulla oli myös monia nuoruusvaiheen siirtymäriittejä, joista yksi merkittävimmistä olivat tanssit. Tansseihin saivat yleensä osallistua vain rippikoulun käyneet nuoret.¹⁷⁹ Monet Nuoruus eilen -sarjan osallistujat,

---

¹⁷⁷ Aapola & Kaarninen 2003, 18–19.

¹⁷⁸ Mt., 19.

¹⁷⁹ Mt., 19.

etenkin naiset, kokevatkin nuoruutensa alkaneen juuri rippikouluiässä, jolloin he saivat ensimmäisen kerran luvan mennä tansseihin.

Kokonaisuudessaan molempien sarjojen osallistujat vaikuttavat olevan hyvin pitkälti aivan tavallisia työssäkäyviä tai opiskelevia ihmisiä, joista kullakin on omat kokemuksensa ja näkemyksensä kerrottavanaan. Kaisa Vehkalahden ja Leena Suurpään mukaan kilpakeruihin tekstejään lähettävät henkilöt eivät yleensä poikkeaa olennaisesti muusta väestöstä esimerkiksi koulutuksen, työtilanteen tai asuinpaikan suhteen. Suurelle yleisölle järjestettäviin kirjoituskilpailuihin osallistuvat henkilöt voivatkin olla aina periaatteessa ”keitä tahansa meistä”.¹⁸⁰ Anna Makkosen mukaan kilpakeruihin osallistuvilla henkilöillä on kuitenkin aina myös jotain yhteistä; he kaikki ovat lähtökohtaisesti halukkaita ja kykeneviä kirjoittamaan itseään kiinnostavasta aiheesta.¹⁸¹

Oi nuoruus -kilpakeruutekstien joukossa on suuri määrä hyvin erilaisia kirjoituksia, joiden tunnelmat vaihtelevat niin ilon ja surun kuin vihan, katkeruuden ja anteeksiannonkin välillä. Osalla lapsuuteen ja nuoruuteen liittyvät muistot herättävät hyvin suuria ja voimakkaita tunteita, ja monille etenkin vanhemmista vastaajista kirjoittaminen tuntuu toimivan jopa keinona purkaa vanhoja traumoja ja kipeitä muistoja. Osa puolestaan muistelee koettua nuoruutta ja omia vanhempia hyvin lämpisin sanoin, ja heidän teksteistään kuultaa läpi syvä kunnioitus ja kiitollisuus omia lähimmäisiä ja elettyä elämää kohtaan. Mielenkiintoista koko tutkimuksen kannalta on se, että merkittävä osa vastaajista on kokenut nuoruuden kuohunnan jo vuosikymmeniä sitten, kun taas osa kilpailun osallistujista elää sitä yhä kirjoitushetkellä. Vastaajien laajaa ikähaarukkaa ja siihen mahdollisesti liittyviä ongelmia pohdin tarkemmin luvussa Omaelämäkerrallisten kirjoitusten ollessa kyseessä herää kysymys siitä, miksi vastaajat ovat päättäneet ottaa osaa kilpakeruuseen. Vehkalahden ja Suurpään mukaan kirjoituskilpailuihin osallistuvia yhdistää yleensä jonkinlainen kirjallinen harrastuneisuus ja kiinnostus kirjallisuuteen. Osallistujilla on toisin sanoen useimmiten paitsi kiinnostusta ja intoa puhua aiheestaan, mutta myös aikaa, kykyjä ja resursseja ilmaista itseään kirjallisesti.¹⁸² Oi nuoruus -kilpakeruuseen osallistuneet henkilöt eivät

---

¹⁸⁰ Vehkalahti & Suurpää 2014, 8–9.

¹⁸¹ Makkonen, Anna: Lukijani lähdetkö mukaan? Lajitietoisuus naisten elämäkertoissa. Teoksessa Piela, Ulla (toim.): Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämäkertoista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1993, 14–15.

¹⁸² Vehkalahti & Suurpää 2014, 9.

itse juurikaan erittele omia kilpailuun osallistumisen motiivejaan ja onkin mahdollista, että suurin osa heistä on halunnut ehkä vain kertoa oman tarinansa eteenpäin. Etenkin kaikkein pisimpien tekstien kohdalla itselleni syntyi vaikutelma, että kirjoittajat ovat halunneet nimenomaan kirjoittaa omaelämäkerran muistoksi jälkipolville. Osa vastaajista on kenties halunnut toimia samaan aikaan myös jonkinlaisena esimerkkinä muille tai saada huomiota epäoikeudenmukaisiksi kokemilleen asioille. Joku on puolestaan saattanut kiinnostua mahdollisuudesta saada oma tarinansa arkistoiduksi. Jyrki Pöysän mukaan kirjoitetun muistelun tavoitteena ei olekaan yleensä itse kilpailuun osallistuminen, vaan pikemminkin historiallisen totuuden, vähäosaisten äänen ja kokemusten esiintuominen.¹⁸³

5.1.2 Tutkimusaineiston käytettävyys

Oi nuoruus -aineiston käyttöön liittyy tiettyjä haasteita, joista ensimmäinen kävi ilmi jo heti aineistoon tutustuessani. Osa teksteistä on kirjoitettu hyvin runomaiseen tyyliin, mikä hankaloittaa osaltaan niiden ymmärrettävyyttä. Päivi Kososen mukaan modernien omaelämäkerrallisten tekstien ei kuitenkaan edes kuulu olla aina selkeästi strukturoitua kronikkoja, vaan niiden tarkoituksena on ennemminkin kertoa valitut elämäntapahtumat yksilöllistä ainutkertaisuutta tavoittelevan ajatusmallin mukaan.¹⁸⁴ Kaunokirjallista kirjoitustyyliä suuremmaksi haasteeksi koin kuitenkin sen, että osasta kirjoituksia ei käymillään tavalla ilmi, kenen kokemuksista teksteissä kulloinkin on kyse. Kyseisistä teksteistä on mahdotonta päätellä kerrotaanko niissä omaa tarinaa vai kenties parhaan ystävän, oman vanhemman, naapurin tai puhtaasti mielikuvituksen tuotteena syntyneen henkilön kertomusta. Tutkimusaineisto sisältää myös muutamia tekstejä, joiden saatekirjeessä kirjoittaja kertoo suoraan, ettei kyseessä ole hänen omaan nuoruuteensa perustuva teksti, vaan osittain jonkun hänelle tutun henkilön (esimerkiksi oman äidin) elämään ja osittain mielikuvituksen varaan rakentuva kertomus. Kaikeksi onneksi tällaisten kirjoitusten osuus koko aineistosta on hyvin pieni ja päädyinkin sen vuoksi jättämään ne kokonaan sivuun omasta tutkimuksestani. Koen, että toimin väärin ja asettaisin koko työni kyseenalaiseksi, jos sisällyttäisin analyysiini tekstejä, joiden osalta

---

¹⁸³ Pöysä, Jyrki: Kilpakirjoitukset muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 228.

¹⁸⁴ Kosonen, Päivi: Moderni omaelämäkerta kertomuksena. Teoksessa Hägg, Samuli; Lehtimäki, Markku & Steinby, Liisa (toim.): Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2009, 282.

en varmuudella tiedä kenen ääni niissä kuuluu. Toinen tutkija saattaisi tulkita samoja kirjoituksia täysin eri tavalla, jolloin tutkimukseni uskottavuus ja luotettavuus olisivat vaakalaudalla.

Mainitsin jo edellä Oi nuoruus -kilpakeruuseen osallistuneiden henkilöiden ikähaarukan olevan todella laaja. Kilpailun vanhin osallistuja on syntynyt vuonna 1917, kun taas nuorin kirjoittaja oli aineiston keruuhetkellä eli vuonna 2010 vasta 12-vuotias. Koen vastaajien suuren ikävaihtelun olevan samaan aikaan sekä rikkaus että haaste. Yhtenä tutkimuksen tavoitteena on tarkastella nuorten ja heidän vanhempiensa välisten suhteiden ajallista muutosta, mihin aineisto tarjoaakin loistavan mahdollisuuden. Toisin sanoen pyrin selvittämään ovatko nuorten suhteet vanhempiinsa olleet aina samanlaisia vai voidaanko niistä löytää joitain eri aikakausille leimallisia piirteitä. Niin nuoret kuin vanhemmatkin osallistujat toteavat monessa kohtaa tekstejä, että nuoruutta eletään nykyään hyvin erilaisessa yhteiskunnassa kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Itse uskon, ettei tämä ole voinut olla välittymättä jollain tavalla myös perheiden sisäiseen dynamiikkaan ja lapsi-vanhempisuhteisiin. Myös Eric Widmer ja Riitta Jallinoja ovat todenneet yhteiskunnallisessa todellisuudessa tapahtuvien muutosten ulottuvan perheen sisäisiin suhteisiin. Widmerin ja Jallinojan mukaan kaikki suhdemuodostelmat, mukaan lukien perhesuhteet, ovat aina aikaan ja paikkaan kiinnittyviä ja sen vuoksi ne myös muuttuvat erilaisten yhteiskunnallisten, sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuurillisten muutosten mukana.¹⁸⁵

Vaikka vastaajien suuri ikäjakauma on ensisijaisesti vain rikkaus, liittyy siihen kuitenkin myös tiettyjä haasteita, jotka on otettava asianmukaisesti huomioon tutkimuksen teossa. Onko esimerkiksi mahdollista, että 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa syntyneiden, ainakin osittain vielä nuoruuttaan eläneiden kirjoittajien teksteistä osa on myllertävien tunteiden ja nuoruuden kuohunnan värittämiä? Kaisa Vehkalahden ja Leena Suurpään mukaan on hyvin todennäköistä, että Nuoruus tänään -sarjan osallistujien tapa kertoa nuoruudestaan nyt on erilainen verrattuna siihen, miten he tulevat kertomaan kokemuksistaan huomattavasti vanhempina. Vehkalahden ja Suurpään mielestä tekstien pahanolon kuvaukset, näköalattomuus ja epäonnistumisen kokemusten yleisyys liittyvät juuri siihen, että kertomukset ovat nuoruuden keskellä kirjoitettuja.¹⁸⁶ Jos kuitenkin tosiaan on niin, että Nuoruus tänään -sarjan osallistujien

---

¹⁸⁵ Widmer & Jallinoja 2008, 6.

¹⁸⁶ Vehkalahti & Suurpää 2014, 22–23.

tulkinnoissa näkyy toiminnan keskellä eläminen, ei se ole mielestäni pelkästään huono asia, sillä hehän nuorina pystyvät kuvailemaan lapsi-vanhempisuhdettaan melko reaaliaikaisesti verrattuna kilpakeruun vanhempiin osanottajiin. Toisin sanoen vaikka nuorten kertomukset tuntuisivat ajoittain liioitelluilta tai jopa vääristyneiltä, edustavat ne kuitenkin sitä todellisuutta, jossa nuoret kirjoitushetkellä itse elivät.

Myös vanhempien kirjoittajien kohdalla herää kysymys muistitiedon totuudesta. Voiko heidän muistissaan olla mahdollisesti aukkoja tai saattavatko he muistaa jotain väärin? Osalla vastaajista aika on puolestaan voinut kullata muistot ja he saattavat muistella lapsuuttaan ja nuoruuttaan turhankin nautiskelevasti tai kaipaavasti. On myös otettava huomioon, että ne joilla nuoruuteen liittyy erityisen kivuliaita tai katkeria muistoja, voivat jopa huomaamattaan liioitella nuoruuttaan ja siihen liittyviä kokemuksiaan. Vehkalahtien ja Suurpään mukaan vaikeasta nuoruudesta kirjoittavat henkilöt pyrkivät usein tekstillään ymmärtämään omaa kokemustaan ja aukaisemaan traumojaan. Osa kirjoittajista saattaa myös yrittää sankarillistaa oman sukupolvensa nuoruuskokemuksia.¹⁸⁷ Traumaattisia asioita läpikäyneiden kohdalla on huomioitava lisäksi se, että osa heistä on voinut unohtaa merkittävän osan nuoruuden aikaisista kokemuksista ja muistaakin mahdollisesti vain yksittäisiä tapahtumia tai hetkiä. Lapsuusaikojen muistelulle on kaiken kaikkiaan hyvin tyypillistä menneisyyttä ihannoiva tai jopa surumielinen nostalgia sekä erilaiset selviytymis- ja sankarikertomukset.¹⁸⁸ Outi Fingerroosin ja Riina Haanpään mukaan muistitieto ei yleensä tarjoakaan faktoja tai konstruoitua totuutta menneisyydestä, vaan se kertoo enemmänkin siitä, mikä tapahtumien merkitys oli tai on muisteluhetkellä.¹⁸⁹ Itse koen niin ikään, ettei tehtävänäni ole ryhtyä selvittämään kertomusten todenmukaisuutta, vaan tärkeämpää on saada selville minkälaisia kokemuksia, ajatuksia ja tuntemuksia kilpakeruuseen osallistuneilla henkilöillä on kerrottavanaan. Vaikka kertomukset eivät vastaisikaan kaikilta osin todellisuutta, ovat ne joka tapauksessa osa jonkun oman elämän tulkintaa ja sellaisenaan arvokkaita. Kaikki ihmisiä koskevat kuvaukset ovat jo

---

¹⁸⁷ Vehkalahti & Suurpää 2014, 20.

¹⁸⁸ Ukkonen, Taina: Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2000, 136—138.

¹⁸⁹ Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina: Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 32—33.

lähtökohtaisestikin ainutlaatuisia¹⁹⁰ ja juuri siinä piilee mielestäni muistitietoaineistojen hienous.

Kaikkien kilpakeruuseen osallistuneiden, mutta erityisesti iäkkäämpien vastaajien kohdalla herää myös kysymys siitä, kenen muistoista teksteissä on loppujen lopuksi kyse. Onko kyse kirjoittajan omista kokemuksista vai pikemminkin koko hänen sukupolvelleen yhteisistä muistoista? Saattavatko nämä kaksi, yksilöllinen ja kollektiivinen muisti, sulautua toisiinsa erityisesti sodan tai jonkin muun traumaattisen tapahtuman kokeneen henkilön muistoissa? Onko mahdollista, että joku paikkaa omaa heikentynyttä muistiaan kollektiivisilla tarinoilla, jolloin voi olla hyvin vaikea erottaa toisistaan henkilön oma ja laajemman yhteisön kertomus? Alessandro Portellin mukaan muistamisen tuloksena syntyy usein kertomuksia, joissa historialliset, poeettiset ja legendanomaiset ainekset sekoittuvat erottamattomasti toisiinsa. Tällöin lopputuloksena on kertomus, jossa henkilökohtainen totuus sulautuu jaettuihin mielikuviin ja jossa yksilön ja ryhmän välinen raja saattaa muuttua häilyväksi.¹⁹¹ Myös aikaisemmilta sukupolvilta perityt kerrostumat vaikuttavat yleensä ainakin jossain määrin yksilöiden kertomuksiin ja onkin mahdollista, että yksittäisen ihmisen historialliset ”muistikuvat” yltävät pidemmälle kuin mihin hänen oma elinkaarensa todellisuudessa edes ulottuu.¹⁹² Muistin rajallisuudesta aiheutuvia ongelmia voidaan kuitenkin ratkaista esimerkiksi vertailemalla eri lähdeaineistojen tarjoamia tietoja keskenään. Taina Ukkosen mielestä menneisyydestä onkin mahdollista tehdä päätelmiä muistitiedon avulla, kunhan tutkija vain tiedostaa ja osaa huomioida erilaiset muistamiseen liittyvät psykologiset ja gerontologiset seikat. Ukkosen mukaan tutkijan on hyvä pitää mielessä esimerkiksi se, että muisteli ja muistaa yleensä itsensä kannalta tärkeät ihmiset ja tapahtumat paremmin kuin vaikkapa jokapäiväiset työsuoritukset tai arkipäiväiset tapahtumat.¹⁹³

Tutkimusaineiston luotettavuutta arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, miten ja minkälaisissa olosuhteissa aineisto on alun perin kerätty. Ivor Goodsonin ja Pat Sikesin mukaan osallistujat kertovat tarinaansa aina itse valitsemallaan tavalla, jota

---

¹⁹⁰ Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus, Helsinki 2008, 227.

¹⁹¹ Portelli, Alessandro: Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen? Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 54–55.

¹⁹² Sääntti, Janne: Muistin ja menneisyyden välisestä suhteesta. Teoksessa Löfström, Jan; Rantala, Jukka & Salminen, Jari: Esseitä historiallis-yhteiskunnallisesta kasvatuksista. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki 2004, 177.

¹⁹³ Ukkonen 2000, 90.

ohjaavat tietyt tarkoitukset. Niihin ovat puolestaan vaikuttaneet osallistujien käsitykset aineistonkeruutilanteesta: mitä osallistujat olettavat tutkijoiden haluavan kuulla ja miten he uskovat tutkijoiden mahdollisesti reagoivan kuulemaansa? Goodsonin ja Sikesin mukaan osallistujien käsitys keruutilanteen luonteesta vaikuttaa väistämättä myös siihen, minkälaisen kuvan osallistujat haluavat itsestään tutkijoille antaa. Osallistujilla on usein lisäksi erilaisia mielikuvia siitä, mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa. Myös nämä käsitykset vaikuttavat Goodsonin ja Sikesin mielestä siihen, mitä osallistujat kertovat tutkijoille – toisin sanoen mitä tietoa he pitävät kertomisen arvoisena – ja miten he siitä kertovat.¹⁹⁴

Jyrki Pöysä hahmottaa kilpakeruun erityispiirteitä vertailemalla sitä suulliseen haastattelutilanteeseen. Pöysän mukaan kirjoituskilpailuun osallistuva henkilö on vapaampi noudattamaan valitsemaansa tulkintalinjaa, kun taas haastattelutilanteessa haastattelija voi palauttaa keskustelun haluamaansa puheenaiheeseen. Kirjoittamisen kautta muistojaan avaavan henkilön ei tarvitse myöskään harmonisoida käsityksiään haastattelijan käsityksiin tai oletuksiin niistä.¹⁹⁵ Mielestäni juuri tässä piilee kilpakeruun hienous: kirjoittaja voi kertoa muistoistaan täysin kaunistelematta eikä hänen tarvitse vaivata mieltään sillä, mitä haastattelija haluaa mahdollisesti saada irti haastattelutilanteesta. Uskon, että kirjoitetun muistelun kautta voikin olla joskus mahdollista saavuttaa suullista muistelua aidompi kuva henkilön menneisyydestä. Tätä tukee myös Pöysän huomio muistitiedon konstruktivisuudesta. Hänen mukaansa omien ajatusten näkeminen paperilla kannustaa kirjoittajia usein entistä syvällisempään ja pitkäkestoisempaan muisteluprosessiin sekä omaelämäkerralliseen kerrontaan. Pöysä kuitenkin muistuttaa, että asiaan liittyy myös fiktiivisyyden riski: jos kirjoittaja irrottautuu liiaksi kirjoittamistilanteesta ja heittäytyy mielikuvituksensa vietäväksi, saattaa lopputuloksena olla pikemminkin kuviteltu kuin todellinen minä.¹⁹⁶

Totuusehtojen puitteissakin pysyttelevän kirjoittajan vaarana on kuitenkin liian tietoisien minäkuvan ylläpitäminen. Kirjoittaen tapahtuva muistelu mahdollistaa tekstin lukemisen sekä aiemmin kirjoitetun korjaamisen ja täydentämisen. Pöysän mukaan spontaanit tunnustukset ja lipsahdukset ovatkin yleensä ominaisempia rennolle haastattelutilanteelle, kun taas kirjoittaessa henkilö kontrolloi usein tarkemmin

---

¹⁹⁴ Goodson & Sikes 2001, 41–45.

¹⁹⁵ Pöysä 2006, 230.

¹⁹⁶ Mt., 230–231.

ajatuksiaan ja minäkuvaansa.¹⁹⁷ Myös Jorma Kalela on Pöysän kanssa yhtä mieltä siitä, että muistitietoon saattaa todennäköisesti sisältyä ainakin jonkin verran jälkiviisautta ja kaunistelua.¹⁹⁸ Tutkija voi kuitenkin aina yrittää oikoa unohtamisen, salailun ja kaunistelun aiheuttamia väärentymiä muiden lähdeaineistojen avulla.¹⁹⁹ Osa omaan tutkimusaineistooni sisältyvistä kertomuksista on todella loppuun asti hiottuja. Minun onkin tärkeä muistaa, että tekstit saattavat kertoa paikoitellen vain juuri sen verran, mitä osallistujat itse haluavat paljastaa, eivät siis välttämättä koko totuutta. Kirjoittajalla itsellään onkin aina täysi valta sen suhteen, minkälainen kuva menneisyydestä lukijalle välittyy.

Lopuksi kiinnittäisin vielä huomiota kilpakeruun selkeän naisvoittoiseen osallistujakuntaan. Onko mahdollista, että naisten suuri osuus vastaajissa vääristää menneisyydestä muodostuvaa kuvaa? Pitäisikö tutkimukseni keskittyä sittenkin analysoimaan *tyttöjen* ja heidän vanhempiensa välisiä suhteita eikä yleisesti nuorten suhteita vanhempiinsa? En näe tälle syytä, sillä koen miesten äänen kuuluvan selkeästi aineistosta. Miespuolisten vastaajien kertomukset ovat todella väkeviä ja välittävät ajoittain hyvinkin raadollisen kuvan siitä, millaista on ollut kasvaa nuorena miehenalkuna esimerkiksi perheessä, jossa isä on purkanut sodassa syntyneitä traumoja vaimoonsa ja lapsiinsa tai jossa vähintään toinen vanhemmista on kärsinyt alkoholismista. Miesten kirjoittamien kertomusten osuus koko aineistosta on kenties määrällisesti naisten omaelämäkerrallisia tekstejä pienempi, mutta sisällöllisesti ne tarjoavat hyvin paljon omalle tutkimukselleni. Täysin pätevän vertailun tekeminen naisten ja miesten kokemuksista on sen sijaan huomattavasti haasteellisempaa naisvastaajien osuuden ollessa merkittävästi miesvastaajien määrää suurempi.

---

¹⁹⁷ Pöysä 2006, 230.

¹⁹⁸ Kalela, Jorma: Muistitiedon näkökulma historiaan. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 76.

¹⁹⁹ Ukkonen 2000, 88.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Nuorisotutkimuksessa on käytetty sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusotetta. Oman tutkimuksen tavoitteena on tarkastella nuorten suhteita vanhempiinsa muistitietoaineistoon sisältyvien omaelämäkerrallisten tekstien pohjalta. Lähestymistapani aiheeseen on pitkälti aineistolähtöinen, joskin oman viitekehyksensä työlleni luo myös konfiguraationaalinen näkökulma perheeseen. Tutkimukseni menetelmäksi soveltuu parhaiten kvalitatiivinen analyysi, jonka avulla saadaan kvantitatiivista tutkimusmetodia paremmin esille tekstiaineistossa olevat erityiset vivahteet ja painotukset.²⁰⁰

Laadullinen tutkimus on aina kokonaisuus, joka konkretisoituu tutkimusraportissa kysymyksenä tutkimuksen luotettavuudesta. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven mukaan laadullinen tutkimus kokonaisuutena kulminoituu kysymykseen ”miten minä voin ymmärtää toista?”. Kysymys toisen ymmärtämisestä on kaksisuuntainen: ensinnäkin kyse on siitä, miten tutkija itse voi ymmärtää haastateltavaa tai muuta tiedonantajaa. Toisaalta tutkijan on kiinnitettävä huomiota myös siihen, miten joku toinen henkilö, lukija, kykenee ymmärtämään tutkijan laatimaa raporttia.²⁰¹ Kysymys ymmärrettävyydestä on keskeinen myös omassa tutkimuksessani. Minun on osattava lukea muistitietokertomuksia riittävän tarkasti ja sensitiivisesti, jotta ymmärrän mitä kirjoittajat ovat halunneet omaelämäkerrallisilla teksteillään kertoa. Samaan aikaan minun on kuitenkin kyettävä myös välittämään muistitietoaineistoon sisältyvä informaatio mahdollisimman autenttisena omalle yleisölleni. Pyrinkin tarkastelemaan tutkimuskohdettani ennen kaikkea sen omilla ehdoilla ja kilpakeruuseen osallistuneiden henkilöiden totuutta kunnioittaen. Yleensäkin muistitietoaineistoa käsiteltäessä tutkijan on aina syytä varoa panemasta henkilöitä ajattelemaan ja toimimaan omien käsitystensä edellyttämällä tavalla.²⁰² Jorma Kalelan mukaan historiantutkimuksessa puhutaan nykyään jopa tutkijan tarpeesta ”sammuttaa itsensä” omien mieltymysten unohtamisen merkityksessä. Kalelan mukaan historioitsijan keinotekoinen irrottaminen yhteiskunnallisista ja kulttuurista ehdoista ei kuitenkaan lakkauta näiden ehtojen

---

²⁰⁰ Sulevo, Kari: Sisällönanalyysi ja historiantutkimus. Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksen tutkimuksia. Sarja B, Helsinki 1973, 43.

²⁰¹ Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki 2009, 68–69.

²⁰² Kalela 2006, 84.

olemassaoloa. Sen vuoksi tutkijoiden tulisikin ”itsensä sammuttamisen” sijaan pyrkiä pikemminkin tunnistamaan omat ennakkonäkemyksensä ja sidonnaisuutensa sekä kontrolloimaan niitä tutkimusprosessin aikana.²⁰³

Oma tutkimukseni on luonteeltaan ymmärtävä muistitietotutkimus, jolle on ominaista pyrkimys menneisyyttä käsittelevän muistitiedon tulkintaan eikä niinkään sen selittämiseen. Outi Fingerroosin ja Riina Haanpään mukaan ymmärtävään muistitietotutkimukseen liittyy yleensä praktinen, empiiris-analyttinen tiedonintressi. Tavoitteena ei ole luoda aukotonta selitystä menneisyydestä, vaan pyrkiä ennemminkin ymmärtämään sitä kulttuuria, jonka osa muistitieto on ja luoda siten ihmisten tulkintojen kanssa yhteensopiva ja valitun metodologian mukainen neuvottelutulos.²⁰⁴ Ymmärtävän muistitietotutkimuksen näkökulmasta katsottuna muisteluprosessissa korostuu etenkin se, minkälaiset asiat ja tapahtumat ovat muistelijan itsensä mielestä muistamisen, kertomisen ja säilyttämisen arvoisia. Taina Ukkosen mukaan muistelussa korostuu tämän lisäksi myös yksilön suhde yhteisöllisesti hyväksytyihin menneisyyden tulkintoihin.²⁰⁵

Elämäkerrat eivät siis kerro absoluuttista totuutta menneisyydestä, vaan ne tarjoavat enemmänkin yhden vaihtoehdon siitä, mitä on joskus tapahtunut ja mitä tapahtunut merkitsi tai merkitsee siihen liittyville henkilöille. Kyse on aina tulkinnoista ja Maarit Leskelä-Kärjen mukaan tutkijoiden ei olekaan edes mahdollista tavoittaa mennyttä niin kuin menneisyyden ihmiset sen *todella* kokivat. Omaelämäkerralliset tekstit ovat aina tiettyihin kulttuurisiin ja sosiaalisiin lähtökohtiin sidottuja, ja samalla tavalla myös tutkijat lähestyvät kertomuksia omasta kontekstistaan käsin.²⁰⁶ Jorma Kalelan mukaan tutkimuskohteena olevien ihmisten todellisuuden ymmärtäminen edellyttää historian­tutkijalta, että hän ryhtyy ajattelemaan uudella tavalla sitä vertailua, jota hän väistämättä tekee oman kulttuurinsa ja tutkimuskohteen kulttuurin välillä. Käytännössä

---

²⁰³ Kalela, Jorma: Historiantutkimus ja historia. Gaudeamus, Helsinki 2000, 50—52.

²⁰⁴ Fingerroos & Haanpää 2006, 39—40.

²⁰⁵ Ukkonen, Taina: Yhteistyö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 188—189.

²⁰⁶ Leskelä-Kärki, Maarit: Kerrottu elämä. Naishistorioitsija ja toisen ihmisen historian kirjoittamisen ongelmia. Teoksessa Kalela, Jorma & Lindroos, Ilari (toim.): Jokapäiväinen historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2001, 117—119.

tämä tarkoittaa oman todellisuuskäsityksen ja kielen kriittistä arvioimista sekä oman kulttuurin näkyväksi tekemistä tutkimuksessa.²⁰⁷

Tarkastelen tutkimusaineistoani sisällönanalyysin keinoin. Kari Sulevo määrittelee sisällönanalyysin miksi tahansa dokumenttiaineistoon kohdistuvaksi mittaustekniikaksi, jonka puitteissa identifioidaan systemaattisesti tiettyjä ominaisuuksia analysoitavassa kohteessa.²⁰⁸ Tuomi ja Sarajärvin korostavat, että sisällönanalyysin kohteeksi kelpaa lähes mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali aina artikkeleista ja päiväkirjoista dialogeihin ja raportteihin. Dokumentteja analysoidaan systemaattisesti ja objektiivisesti, ja lopullisena tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysin tapa *kuvata* ilmiötä on toisaalta herättänyt myös kritiikkiä ja monia menetelmää käyttäneitä tutkijoita on arvosteltu kyvyttömyydestä tehdä mielekkäitä johtopäätöksiä aineiston pohjalta.²⁰⁹ Jotta välttyisin itse tekemästä samaa virhettä, minun on kiinnitettävä tutkimuksessani riittävästi huomiota analyysin yksityiskohtaisen kuvauksen lisäksi myös varsinaisten tulosten ja johtopäätösten esittelyyn. Seuraavaksi kerron tarkemmin miten hyödynnän sisällönanalyysia omassa tutkimuksessani.

5.2.1 Valitun menetelmän soveltaminen käytännössä

Tutkimuksessa sisällönanalyysi toteutettiin tulkitsemalla Oi nuoruus -kirjoituskilpailuun osallistuneiden henkilöiden näkemyksiä ja kokemuksia heidän suhteestaan omiin vanhempiinsa sekä vertailemalla näitä tulkintoja keskenään. Tavoitteena oli havaita jonkinlaista ajallista muutosta nuorten ja heidän vanhempiensa välisissä suhteissa. Tutkimusaineiston käsittely eteni käytännössä mikrotason tarkastelusta makrotason ilmiöiden havainnointiin; tavoitteena oli pyrkiä löytämään muutosten taustalla olevat laajemmat yhteiskunnalliset, sosiaaliset, taloudelliset tai kulttuuriset ilmiöt. Aineiston pohjalta luotiin sisällönanalyysin keinoin kategorisointi, joka selventää nuori-vanhempisuhteen ajallista muutosta.

Aineiston prosessointi eteni käytännössä yleisestä koko tutkimusaineiston kattavasta luennasta kohti yksityiskohtaisempaa ja yksilötasolla liikkuvaa tarkastelua. Mikrotason tarkastelusta siirryin lopulta tekemään koko tutkimusaineistoa koskevia yleistyksiä ja

---

²⁰⁷ Kalela 2000, 106–107.

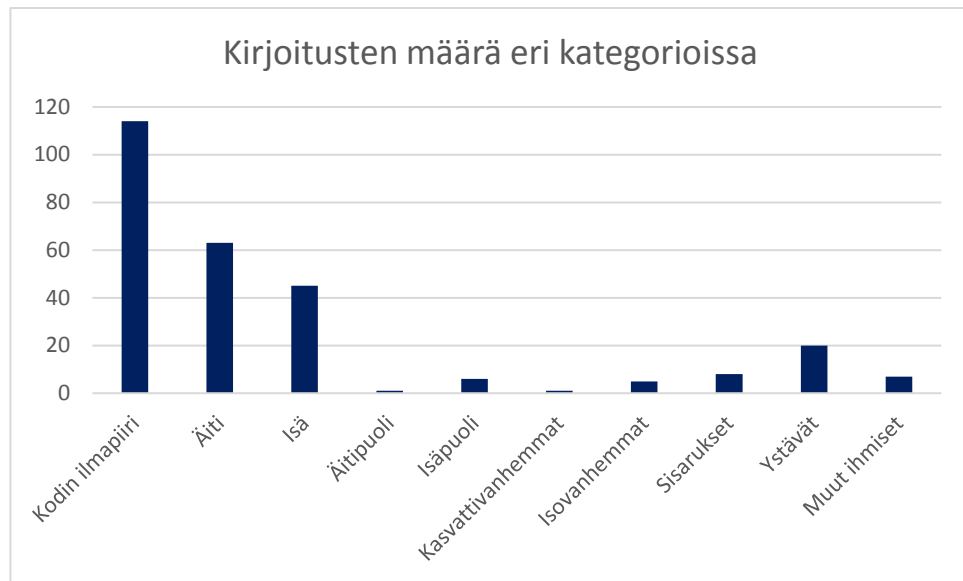
²⁰⁸ Sulevo 1973, 6.

²⁰⁹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.

johtopäätöksiä. Luin aluksi jokaisen Oi nuoruus -aineistoon sisältyvän kertomuksen läpi ja poimin samalla niistä ylös oman tutkimusaiheeni kannalta hedelmällisimpiä kohtia. Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä toimiva sosiaalinen konfiguraatio ymmärtää perheen perinteistä ydinperhettä laajemmaksi kokonaisuudeksi. Tästä lähtökohdasta käsin päädyin kirjaamaan kertomuksista ylös kaikki ne kohdat, joissa kirjoittaja kertoo ylipäätään jostain itselleen tärkeästä ihmissuhteesta – olipa kyseessä sitten perhesuhde tai jokin muu merkityksellinen läheissuhde. Tutkimuksen tarkoituksena ei siis ole vain selostaa ylimalkaisesti mitkä kaikki ihmissuhteet ovat olleet vastaajille tärkeitä, vaan pyrkiä arvioimaan *minkälaiset ihmissuhteet ovat muodostuneet joskus todella tärkeiksi tai jopa tärkeämmiksi läheissuhteiksi kuin vastaajan suhde hänen omiin vanhempiinsa*. Aineiston pohjalta muodostin seuraavat kymmenen ryhmää:

- Molemmat vanhemmat ja lapsuudenkodin ilmapiiri
- Äiti
- Isä
- Äitipuoli
- Isäpuoli
- Kasvattivanhemmat
- Isovanhemmat
- Sisarukset
- Ystävät
- Muut ihmiset

Tutkimusaineistosta löytyy runsaasti äitejä ja isiä käsitteleviä tekstejä, joissa vanhemmista kirjoitetaan sekä yhdessä että erikseen. Päädyin selvyiden vuoksi luomaan äiti- ja isä -ryhmien lisäksi myös kategorian, josta löytyvät kootusti kirjoittajien ajatukset ja kokemukset molemmista vanhemmistaan – ei siis vain pelkästään isästä tai äidistä – sekä kodin yleisestä ilmapiiristä. Muut ihmiset -ryhmä sisältää puolestaan hyvin sekalaisen joukon eri ihmissuhteita aina naapurintädeistä opettajiin ja seurakunnan työntekijöihin. Seuraavalla sivulla kuviossa 3 näkyy kuinka paljon kirjoituksia kertyi kuhunkin kategoriaan.

Kuvio 3. Kirjoitusten määrä kategorioittain jaettuna

Eniten muistelutekstejä sisältävät ryhmät jaottelin ”negatiivisiin”, ”positiivisiin”, ”ristiriitaisiin” sekä ”ei negatiivisiin eikä positiivisiin” muistoihin. Osassa ryhmiä oli niin vähän kirjoituksia – esimerkiksi äitipuoli- ja kasvattivanhemmat -ryhmissä oli kummassakin ainoastaan yksi kertomus – ettei niiden kohdalla ollut tarpeen tehdä sen yksityiskohtaisempaa jaottelua. Eniten tekstejä kertyi odotetusti äiti-, isä- sekä molemmat vanhemmat ja lapsuudenkodin ilmapiiri -ryhmiin. Niiden osalta jaottelin kirjoitukset yllä mainitsemani nelijaon (negatiiviset, positiiviset, ristiriitaiset, ei negatiiviset/ ei positiiviset) lisäksi myös vastaajien syntymäajankohdan ja sukupuolen mukaan. Toisin sanoen esimerkiksi äitiin liittyviä negatiivisia muistoja sisältävät vastaukset jaottelin ensin yhden dokumentin sisällä vuosikymmenittäin 1920-luvulta 1990-luvulle. Sen jälkeen jaoin vielä kunkin vuosikymmenen sisälle sijoittuvat kertomukset vastaajien sukupuolen mukaan (tyttären suhde äitiinsä, pojan suhde äitiinsä). Kuviossa 4 näkyy tiivistetty esimerkki siitä, miten jaottelin omaelämäkerralliset kirjoitukset.

ÄITI, NEGATIIVINEN

1920-luku

- Tyttären suhde äitiinsä
  - *Kertomus 1*
  - *Kertomus 2*
  - ...
- Pojan suhde äitiinsä
  - *Kertomus 1*
  - *Kertomus 2*
  - ...

1930-luku

- Tyttären suhde äitiinsä
  - *Kertomus 1*
  - *Kertomus 2*
  - ...
- Pojan suhde äitiinsä
  - *Kertomus 1*
  - *Kertomus 2*
  - ...

Kuvio 4. Esimerkki aineiston jaottelusta

Tehtyäni vastaavan jaottelun kaikille suurimmille ryhmille ryhdyin ”koodaamaan” omaelämäkertoja. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että luin jälleen kaikki aineistosta poimimani kirjoitukset läpi ja merkitsin kunkin niistä loppuun muutamia tekstiä ja sen sisältöä parhaiten kuvaavia koodeja tai muita tunnussanoja. Esimerkiksi koodi ”alkoholi” viittasi omassa koodijärjestelmässäni siihen, että osallistuja käsittelee tekstissään sitä, miten vanhemmat suhtautuivat hänen haluunsa maistaa tai käyttää alkoholia nuorena. Alkoholikoodia en sen sijaan käyttänyt kuvaamaan vanhempien mahdollista alkoholismia; tällaiset tapaukset merkitsin joko ”alkoholisti-isä” tai ”alkoholistiäiti” koodilla. Kaiken kaikkiaan loin teksteille monia vastaajien ja heidän vanhempiensa puheen- ja kiistanaiheita koskevia koodeja (esimerkiksi ”kotiintuloajat”, ”muoti”, ”ulkonäkö”, ”kuukautiset”, ”seksuaalisuus”), mutta myös äitien ja isien vanhemmuutta ja vanhempien keskinäistä suhdetta kuvaavia koodeja. Tällaisia olivat esimerkiksi ”ankara äiti”, ”auktoriteetti-isä $\diamond$ alistuva äiti”, ”vaativa äiti $\diamond$ kiltti isä” sekä ”välinpitämättömät vanhemmat” koodit. Yhdellä kirjoituksella saattoi olla useampiakin koodeja, mutta silti joidenkin kilpakeruuvastausten kohdalla sopivan koodin keksiminen osoittautui yllättävän haasteelliseksi. Päädyin lopulta kirjoittamaan

kyseisten tekstien keskeisimmän sisällön auki hieman kattavammin kuin vain yhdellä tai kahdella sanalla. Tällaisia olivat etenkin ”ristiriitaiset” -alaryhmään sisältyvät kirjoitukset, joissa monilla vastaajilla oli ollut lapsuudessa todella lämmin ja rakastava suhde vanhempiin, mutta murrosiän myötä kodin rutiinit ja vanhempien huolehtiminen olivat alkaneet lähinnä ahdistaa heitä.

Lopuksi jaoin vielä kaikki tutkimusaineistosta poimimani tekstipätkät koodeineen vastaajien syntymäajan mukaan. Tässä vaiheessa en siis enää huomioinut sitä kirjoittivatko vastaajat kertomuksissa äiti- tai isäsuhteestaan vai jostain muusta läheissuhteestaan. Tavoitteena oli lähinnä saada aikaan vuosikymmenittäin etenevä jaottelu, joka mahdollistaisi ajallisen muutoksen tarkastelun yleisellä tasolla, ei pelkästään tietyn läheissuhteen kontekstissa. Kaiken kaikkiaan aineiston käsittelyn päätyttyä minun oli siis mahdollista analysoida omaelämäkerrallisia kirjoituksia paitsi tarkastelemalla tiettyjä perhe- tai muita läheissuhteita, myös vertailemalla keskenään eri-ikäisten ja eri sukupuolta edustavien vastaajien kokemuksia.

6 ANALYYSI

Florence Schmittin mukaan vanhemmuus ja perhe-elämä ovat hyvin vahvasti sidoksissa aikaan ja paikkaan. Toisin sanoen se, minkälaisina perhe, vanhemmuus ja kasvatusta nähdään ja miten niitä toteutetaan käytännössä, riippuu kussakin yhteiskunnassa vallitsevista arvoista, normeista ja lainsäädännöstä.²¹⁰ Myös Eric Widmerin ja Riitta Jallinojan mukaan erilaiset yhteiskunnalliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset muutokset muovaavat kaikkien muiden ihmissuhteiden tavoin myös perheen sisäisiä riippuvuussuhteita.²¹¹ Suomalaisissa perhesuhteissa tapahtuneet muutokset käyvät selkeästi ilmi omasta tutkimusaineistostani. Tässä luvussa keskityn tarkastelemaan miten Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujat kirjoittavat suhteestaan omiin vanhempiinsa. Kirjoituskilpailuun lähetettyjen tekstien pohjalta arvioin miten nuorten ja heidän vanhempiansa väliset suhteet ovat muuttuneet 1920—2010 -lukujen aikana sekä mitkä muut läheissuhteet ovat olleet nuorille erityisen merkityksellisiä. Lisäksi pohdin mitkä tekijät, etenkin laajemmat yhteiskunnalliset muutokset, ovat mahdollisesti vaikuttaneet perhe- ja muiden läheissuhteiden kehittymiseen.

6.1 Kodin yleinen kasvatusilmapiiri

Vanhempien tehtävänä on tarjota lapsilleen hyvä kasvatusta. Käytännössä tämä tarkoittaa vanhempien jälkikasvulle osoittamaa materiaalista tukea sekä lasten suojelemista erilaisilta vaaroilta ja hyväksikäytöltä. Niiden lisäksi vanhempien odotetaan myös opettavan lapsilleen normeja ja arvoja, jotka ohjaavat lasten käytöstä sekä auttavat heitä toimimaan yhteiskunnan asettamien sääntöjen mukaisesti.²¹² Näin kuvailtuna ”hyvä kasvatusta” vaikuttaa kovin yksiselitteiseltä ja itsestään selvältä. Todellisuudessa kuitenkin niin kasvatukselle asetetut tavoitteet kuin käsitykset hyväksyttävistä kasvatuskäytännöistäkin ovat vaihdelleet melkoisesti viimeisten lähes sadan vuoden aikana.

1920-luvulla syntyneiden Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujien kirjoituksista välittyy kuva kodin viileästä ilmapiiristä ja vanhempien keskinäisistä kiistoista kärsivistä

---

²¹⁰ Schmitt, Florence: Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.): Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, Helsinki 2003, 301.

²¹¹ Widmer & Jallinoja 2008, 6.

²¹² Brannen, Julia; Dodd, Kathryn; Oakley, Ann & Storey, Pamela: Young people, health and family life. Open University Press, Buckingham 1994, 180.

lapsista sekä toisilleen etäisistä perheenjäsenistä. Vanhemmat eivät ole olleet kovinkaan kiinnostuneita jälkikasvunsa tekemisistä ja vuonna 1927 syntynyt nainen kirjoittaakin ytimekkäästi, ettei hänen päähänsä olisi ikimailmassa pälkähtänyt ruveta uskoutumaan ongelmistaan kummallekaan vanhemmista. Naisen mukaan perheen suhteet olivat kaiken kaikkiaan ”sangen viileät” ja perheenjäsenten yhdessä viettämä aika oli supistunut pelkkiin ruokailuhetkiin. Nainen toteaa, ettei heidän perheellään ollut yleensä tapana ”liikuskella yhdessä kodin ulkopuolella”.

Vuonna 1924 syntyneen miehen perhe-elämää varjostivat puolestaan isän runsas alkoholinkäyttö ja syrjähyppy, jotka aiheuttivat paljon riitoja perheen vanhempien välille. Lea Pulkkinen²¹³ ja Jari Sinkkosen²¹⁴ mukaan juuri parisuhteen sekä vanhempien keskinäisten välien merkitys toimivalle perhe-elämälle on erittäin suuri, koska ne heijastuvat aina myös perheen lapsiin. Vuonna 1924 syntyneen miehen vanhempien kireät välit vaikuttivat koko perheeseen ja isän viinanhuuruisten reissujen jälkipyykistä joutuivatkin kärsimään vanhempien lisäksi myös perheen lapset:

Kerran isäni taas tuli kännissä kotiin ja kun äitini moitti ja paasasi isälle viinanjuonnista, paiskasi isäni voimansa tunnossa hellalta paistinpannun seinään. Tapettiseinältä valuivat lattialle läskikastike valtoimenaan ja paistinpannu säpäleinä. Me kersat olimme kammarin nurkassa pelosta jäykkinä. [...] Joka kerta, kun isäni tuli kännissä kotiin minulle syntyi jännitys ja pelko, milloin alkaa taas rähinä isän ja äidin kesken. Mies, syntynyt vuonna 1924.

Ehkä hieman yllättäen 1920-luvulla syntyneiden teksteissä ei puhuta lainkaan lasten ruumiillisesta kurittamisesta. Todellisuudessa kuitenkin etenkin vitsalla rankaiseminen oli kiinteä osa jokapäiväistä kasvatusta 1900-luvun alkupuolella.²¹⁵ Veikko Ruoppilan mukaan raamatusta tuttu sanonta ”joka vitsaansa säästää, se vihaa poikaansa; mutta joka häntä rakastaa, se häntä ajoissa kurittaa” oli yksi keskeisimmistä ajan kasvatusta ohjanneista suuntaviivoista.²¹⁶ 1920-luvulla syntyneiden kirjoituksista ei kuitenkaan kuulla läpi fyysisen rankaisemisen aikaansaama pelonsekainen kunnioitus vanhempia kohtaan. Osa kirjoittajista vaikuttaa itse asiassa viettäneen jopa melko onnellisen

---

²¹³ Pulkkinen 1984, 272.

²¹⁴ Sinkkonen, Jari: Vanhemmuuden vaikea pesti. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.): Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, Helsinki 2003, 293.

²¹⁵ Kemppainen 2001, 93.

²¹⁶ Ruoppila 1954, 26.

nuoruuden välittävässä ja kannustavassa perhe-yhteisössä. Vuonna 1925 syntynyt nainen kirjoittaa esimerkiksi hänellä olleen nuorena ”onnellinen koti ja vanhemmat”, ja kaksi vuotta myöhemmin syntynyt nainen kertoo tunteneensa lapsena olonsa aina turvallisiksi isän lähellä. Pienessä maalaiskunnassa asuneen miehen vanhemmat puolestaan tukivat poikansa halua kouluttautua suvun perinteistä poikkeavalle alalle. 1920-luvulla syntyneiden henkilöiden ja heidän vanhempiensa välisten suhteiden ei siis voi yleistää olleen yksinomaan etäisiä, viileitä ja jatkuvan ruumiillisen kurittamisen sävyttämiä. Joillekin perhe on edustanut sen sijaan aitoa lämpöä, välittämistä ja turvaa.

1930- ja 1940-luvuilla syntyneiden kotikulttuuri on ollut tekstien perusteella edeltävää vuosikymmentä ankarampi. On kuitenkin vaikea sanoa täysin varmasti ovatko kasvatuksen tavat ja tavoitteet todella muuttuneet noin lyhyessä ajassa vai onko kyse ennemminkin vain siitä, että 1920-luvulla syntyneiden kirjoittajien kodeissa ei ole välttämättä vallinnut täysin ajan hengen mukainen, tiukkaa kuria ja ruumiillista kurittamista suosiva kasvatusilmapiiri. Itse uskon, että 1920-luvulla syntyneiden ja heitä 10—20 vuotta myöhemmin nuoruuttaan eläneiden ihmisten kotikulttuureissa on saattanut hyvinkin olla joitakin eroja. 30- ja 40-luvuilla syntyneiden kotikulttuurista löytyy toki monia yhtäläisyyksiä edellisen vuosikymmenen kanssa, muun muassa useissa kirjoituksissa toistuvat kertomukset vanhempien kiivaista yhteenotoista ja isän alkoholismista. 1920-luvulla syntyneistä kirjoittajista poiketen osa 1930- ja 1940-luvuilla syntyneistä osallistujista suhtautuu kuitenkin jopa melko myötätuntoisesti oman isän runsaaseen alkoholinkäyttöön, jonka he uskovat johtuneen väkivaltaisuuden tavoin isän sodassa saamista traumaista. Tekstien perusteella vaikuttaakin siltä, että sota todella muutti monissa perheissä paitsi puolisojen keskinäisiä sekä lasten ja vanhempien välisiä suhteita, myös kodeissa vallinnutta kasvatusilmapiiriä.

1930- ja 1940-luvuilla syntyneiden omaelämäkerrallisissa kirjoituksissa nousevat esille etenkin ajan kasvatukselle tyypillinen voimakas auktoriteettiusko sekä lukuisat ruumiillisen kurittamisen muodot. Muutama vastaajista aprikoi tekstissään, että ankara kasvatusta ja fyysinen rankaiseminen periytyivät heille heidän vanhempiensa omista lapsuudenkodeista. Esimerkiksi vuonna 1933 syntynyt nainen uskoo saaneensa lapsena tukkapöllyä ja piiskaa, koska ”äiti oli tottunut omassa lapsuudenkodissaan kuriin ja tottelevaisuuteen, joten hän siirsi sitä eteenpäin minuun”. Naisen sanoissa on varmasti paljon perää, sillä kodin perinnön on todettu vaikuttavan erittäin vahvasti siihen,

minkäläistä kasvatusta seuraava sukupolvi toteuttaa.²¹⁷ Vaikka moni kirjoittajista pyrkii jollain tasolla ymmärtämään vanhempien toteuttamien kasvatuskäytäntöjen taustavaikuttimia, ovat useimmat kuitenkin kokeneet kasvatuksen olleen lähinnä epäoikeudenmukaista:

Ruumiillista kuritusta, tukkapöllyä ja piiskaa, käytettiin yleisesti. Koin pahana sen, ettei koskaan kysytty, miksi en totellut, vaan annettiin piiskaa. Usein tottelemattomuuteen oli syynä ujous tai jonkin pelko. Nainen, syntynyt vuonna 1938.

Kirjoituksista käy ilmi, että kristinusko näytteli merkittävää roolia 1930- ja 1940-luvuilla syntyneiden kasvatuksessa. Lapset opetettiin jo pienestä pitäen istumaan hiljaa paikallaan radiojumalanpalveluksen ja isän lukeman sunnuntaisaarnan ajan. Yksi merkittävimmistä aikuistumisriiteistä oli rippikoulu, jonka jälkeen vanhemmat antoivat yleensä nuorille hieman enemmän vapauksia, muun muassa luvan mennä tansseihin. Useat Nuoruus eilen -sarjan osallistujat kirjoittavat myös vanhempiensa toteuttaneen ahkerasti etenkin raamatun neljättä käskyä ”kunnioita isääsi ja äitiäsi”. Vanhempien lisäksi kunnioitusta, tai jopa suoranaista pelkoa, tuli osoittaa myös Jumalalle. Vuonna 1939 syntyneen naisen mielestä koulunseinällä ollut sanonta ”Herran pelko on viisauden alku” tiivistääkin hyvin hänen nuoruudessaan vallinneen ajan hengen.

Monissa kirjoituksissa todetaan ”vanhempien sanan olleen laki” ja kuinka ”nuoren ei kuulunut kapinoida vanhempia vastaan”. Osalla vastaajista on kuitenkin ollut kotiväen kanssa myös riitoja ja jonkinasteista rajojen hakemista, joskin suurempi kapinointi, suuttumus ja viha piti pitää sisällä tai ”jupista nurkan takana”. Vaikenemista ja käskyjen noudattamista kirjoittajat perustelevat etenkin sillä, etteivät he halunneet pahoittaa ”sodankäyneiden” tai ”heikkosydämisten” vanhempiensa mieltä. Osa puolestaan myöntää suoraan, että suurempi protestointi jäi toteuttamatta vain ja ainoastaan rangaistuksen pelossa. Tiukka kuri ja vanhempien asettamat rajat eivät olekaan miellyttäneet kaikkia. Vuonna 1942 syntynyt nainen kertoo kuinka hän suhtautui jo nuorena rajoihin lähinnä ”ahdistavina, vanhanaikaisina ja kapinointiin houkuttelevina turhina kieltoina”. Vuonna 1936 syntynyt mies puolestaan toteaa, etteivät tiukat säännöt ja liiallinen vahtiminen sopineet hänelle ja sen vuoksi hän tunsikin itsensä vapaaksi ainoastaan muiden lasten ja nuorten seurassa. Mies kirjoittaa lisäksi huomanneensa

---

²¹⁷ Brannen et al. 1994, 61; Pulkkinen 1984, 255.

myöhemmin, että osa vanhempien neuvoista ja kielloista ovat olleet ”täysin virheellisiä”.

1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä kasvatukselle asetettuja hyvän ihmisyyden tavoitteita olivat etenkin vaatimattomuus, kohteliaisuus ja nöyryys.²¹⁸ Vuonna 1938 syntynyt nainen kertoo kuinka hänen ikäluokkansa kasvatuksessa korostettiin juuri vaatimattomuutta, koska ”oli tärkeää, ettei lapsi vain kuvittelisi olevansa jotain erikoista”. 1930-luvun alussa syntynyt nainen puolestaan kirjoittaa nolestuneensa, kun hänen äitinsä silmät kostuivat koulun ylioppilasjuhlassa. Julkisiin tunteidenosoituksiin tottumaton tytär kertoo ymmärtäneensä vasta myöhemmin ”äidin ja isän ilon menestyksestäme”. Vaikka lasten ja vanhempien välinen vuorovaikutus vaikuttaa olleen 1930- ja 1940-luvuilla hyvin tunnekylmää, ovat joidenkin perheiden jäsenet myös osoittaneet toisilleen avoimesti hellyyttä ja rakkautta. Vuonna 1933 syntynyt nainen esimerkiksi kertoo kuinka häntä ruumiillisen kurittamisen lisäksi myös hellittiin. Vuonna 1946 syntynyt mies puolestaan kirjoittaa vanhempien ehtymättömän rakkauden kannatelleen häntä myös aikuisuudessa, ja 40-luvun alussa syntyneen naisen mukaan hän sai ”kasvaa rauhassa ja omassa tahdissa rakastavassa maaseutukodissa”. Myös Kirsi Keravuori on havainnut maalaisväestöön kuuluneiden vanhempien osoittaneen lämpimiä tunteita oletettua avoimemmin. 1800-luvulla eläneen perheen kirjeenvaihtoa tarkastelleen Keravuoren mukaan ainakin osa vanhemmista on aidosti välittänyt ja huolehtinut lapsistaan, mikä on näkynyt muun muassa hellittelevien sanojen käyttönä.²¹⁹ Omassa tutkimusaineistossani yllätti etenkin se, miten paljon rakastavia isiä on mahtunut myös 1940- ja 1950-luvuille, vaikka kyseistä ajanjaksoa on pidetty tähän asti pikemminkin autoritäärisen isyyden kulta-aikana.²²⁰ Isien kasvatuskäytännöistä tehtyjä havaintoja esittelen tarkemmin luvussa 6.3 Isät.

Auktoriteettiuskon ja tiukkojen sääntöjen lisäksi 1930—1940-luvuilla syntyneet tottuivat pienestä pitäen myös ahkeraan työntekoon. Moni etenkin maaseudulla lapsuutensa ja nuoruutensa viettäneistä kertoo kuinka oli ”itsestään selvää, että työtä haettiin heti, kun iän puolesta johonkin kelpasi”. Vuonna 1939 syntyneen naisen mukaan työt ”aloitettiin aivan pienenä puiden kantamisella liiteristä sisään”. Aineistosta

---

²¹⁸ Ruoppila 1954, 27; Leino & Viitanen 2003, 195.

²¹⁹ Keravuori, Kirsi: Saaristolaisia. Elämä, arki ja vanhemmuus laivuriperheen kirjeenvaihdossa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2017.

²²⁰ Leino & Viitanen 2003, 188.

käy kuitenkin ilmi, ettei työn tekeminen ole koskettanut aivan samalla tavalla kaupunkilaisnuoria kuin heidän maaseudulla asuvia ikätovereitaan:

Olen havainnut, että monet maalaistaloissa kasvaneet ovat vielä aikuisiällä katkeria siitä, että ovat kesälomien aikana joutuneet niin paljon osallistumaan talon töihin. Ehkä he ovat verranneet kesälomiaan kaupunkilaisluokkatoverien huolettomaan kesänviettoon. Nainen, syntynyt vuonna 1938.

Kaupungissa vietetty nuoruus on eronnut muillakin tavoin maaseudun nuorten elämästä. Turussa lapsuutensa ja nuoruutensa viettänyt mies kertoo, kuinka ”vanhemmat huomauttelivat lahkeiden kapeudesta” ja ”kauhistelivat pukeutumista, erityisesti lättähattuja”. Siinä missä monet aineiston kaupunkilaisnuorista saivat kokeilla melko vapaasti uusimpia muotivillityksiä, eivät erään maaseudulla asuneen tytön vanhemmat hyväksyneet edes tyttärensä meikkaamista. Vuonna 1941 syntynyt nainen kertookin tekstissään kuinka oma isä käski hänen mennä ”naaman pesulle ennen tansseihin lähtöä”. Tutkimusaineiston perusteella vaikuttaakin siltä, että kaupunkinuorison elämä on ollut hieman leppoisampaa kuin maalaisväestöön kuuluneiden nuorten elämä. Vastaavasti kaupunkilaisvanhemmat tuntuvat suhtautuneen nuorisoon jonkin verran maaseudulla asuneita vanhempia sallivammin ja rennommin.

Kaikki maalaisväestöön kuuluneet isät ja äiditkään eivät ole kuitenkaan olleet täysin pinttyneitä vanhaan talonpoikauskulttuuriin. Yllättävän moni maaseudulla nuoruutensa viettäneistä kertoo nimittäin kuinka vanhemmat kannustivat heitä käymään kouluja ja hankkimaan kunnon ammatin. Vuonna 1941 syntyneen miehen vanhemmat totesivat pojalleen, etteivät halua tämän jäävän ”ikuiseksi savottalaiseksi kotitilalle”. Kaksi vuotta myöhemmin syntyneen naisen isä puolestaan lupasi jo hyvissä ajoin, että vanhemmat ottavat tarvittaessa vaikka lainaa, ”jos hänen lapsillaan on päättä opiskella”. Vanhempien opiskelumyönteisyyden taustalla vaikuttaa olleen etenkin vahva usko koulutuksen kykyyn taata helpompi ja taloudellisesti parempi elämä. Tekstien perusteella kirjoittajien vanhemmat eivät ole kyenneet itse käymään juurikaan kouluja ja sen takia he ovat halunneet mahdollistaa opiskelun omille lapsilleen. Kaikilla tie koulunpenkille ei ollut kuitenkaan täysin mutkaton. Vuonna 1938 syntynyt nainen onnistui vasta pitkän taivuttelun jälkeen vakuuttamaan vanhempansa lukio- ja yliopisto-opintojen hyödyllisyydestä. Naisen mukaan hänen vanhempansa olivat ajatelleet aluksi

50-luvulle tyypilliseen tapaan, ”ettei tyttöjä kannata kouluttaa, kun ne kuitenkin menevät naimisiin”.

1950-luvulla syntyneiden kirjoittajien perhe-elämä vaikuttaa olleen pääpiirteiltään hyvin samanlaista kuin kahdella edellisellä vuosikymmenellä. Autoritäärisessä, raamatun oppeihin edelleen vahvasti nojaavassa ja ruumiillista kurittamista aktiivisesti viljelevässä kasvatuskulttuurissa vanhempien sana oli laki. Vuonna 1957 syntyneen naisen mukaan juuri ”kunnioitus ja sokea usko vanhempien oikeassa olemiseen asiassa kuin asiassa olivat perherauhan salaisuudet”. Vaikka eriävät mielipiteet ja kapinamieli täytyi edelleen pitää visusti piilossa, ovat 1950-luvulla syntyneet osallistujat tehneet kirjoitustensa perusteella huomattavasti aikaisempia sukupolvia enemmän kolttosia vanhempien selän takana. Esimerkiksi vuonna 1958 syntynyt papintytär kirjoittaa hänellä olleen nuorena tapana hiipiä viikonloppuiltaisin siskojen kanssa salaa ulos:

Palotikkaat olivat portti maailman, jonka todellisuus ja ilot olivat toiset, kuin kirkonpenkissä ja ankaran isän silmien alla. Vapautta oli taas yön verran, siitä piti ottaa kaikki irti. [...] Me papintyttäret kerrytimme viikonloppuisin innolla ”syntitaakkaa”, joka ei tuntunut pahalta, kun sitä saattoi katua sunnuntaisin kirkossa, jos oikein kadutti. Harvoin nyt kuitenkaan hirveästi katui, mutta opiksi otettavaa oli paljon. Nainen, syntynyt vuonna 1958.

Yölliset seikkailut ja salaiset kokeilut olivat mahdollisia varmasti ainakin osittain siksi, koska etenkin maaseudulla lapset kasvoivat tekstien perusteella hyvin usein lähinnä työn ja muun elämän kyljessä. Merja Korhosen mukaan vielä 1950- ja 60-luvuillakin vallinneessa talonpoikaiskulttuurissa oli tavallista ajatella lasten kasvavan ja varttuvan ”itsestään”.²²¹ Vuonna 1957 syntynyt nainen kertookin kasvaneensa ilman jatkuvaa huomiota tai opastusta kodissa, jossa vanhemmat puuttuivat lastensa tekemisiin vain silloin, jos he olivat ”aiheuttaneet isompia vahinkoja omaisuudelle tai toisilleen, tai tehneet tosi tuhuja”. Valvonnan ja alituisen kontrollin puuttuminen ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, etteivät vanhemmat olisi edellyttäneet lasten antavan omaa panostaan yhteisen kodin hyväksi. Vaikka työn tekemistä on pidetty kirjoitusten perusteella tärkeässä roolissa vielä vuosisadan puolenvälin tienoilla, tuntuu koulunkäynti saaneen kuitenkin entistä enemmän huomiota 1950-luvulla syntyneen

---

²²¹ Korhonen 2006, 56. Myös Kemppainen 2001, 64–65.

ikäluokan perheissä. Siinä missä äidit ja isät olivat aikaisemmin lähinnä hienovaraisesti toivoneet tai kehottaneet lapsiaan hankkimaan koulutuksen, piti osa 1950-luvulla syntyneen ikäpolven vanhemmista lasten opiskelua täysin itsestään selvänä ratkaisuna:

Perheemme vähistä varoista huolimatta vanhempani edellyttivät, että heidän viisi lastaan käyvät koulua ainakin ylioppilaiksi asti. En muista, että asiasta olisi koskaan keskusteltu. Se oli itsestään selvää. Vapaaoppilaspaikkojen turvin näin kävikin. Nainen, syntynyt vuonna 1957.

Itse uskon vanhempien koulumyönteisyyden lisääntyneen ennen kaikkea koulutusjärjestelmässä tapahtuneen murroksen myötä. 1950-luvulla syntynyt ja 1960—1970-luvulla nuoruuttaan elänyt ikäluokka oli aitiopaikalla todistamassa paitsi yhdeksänvuotisen peruskoulun esiinmarssia,²²² myös ammatilliseen koulutukseen²²³ ja korkeakoulujärjestelmästä²²⁴ toteutettuja uudistuksia. Uusien korkeakoulujen perustamisen myötä tiedekorkeakouluissa opiskeli vuonna 1965 jo 42 000 opiskelijaa, mikä oli lähes tuplasti enemmän kuin viisi vuotta aiemmin. Koulutuksen saavutettavuus lisääntyi merkittävästi, mikä näkyi myös opiskelijoiden sosioekonomisten ja alueellisten erojen tasoittumisena. Enää korkeakoulut eivät olleet yksinomaan ylempien yhteiskuntaryhmien ulottuvilla, vaan nyt koulutuspolitiikan tavoitteeksi otettiin mahdollisuuksien tasa-arvo, joka tähtäsi ”koko valtakunnan lahjakkuusreservien” käyttöönottoon.²²⁵ Kenties juuri koulutuksen merkityksen yleinen painottaminen sekä koulutuksen parempi saatavuus saivat opiskelun vaikuttamaan vanhempien silmissä aikaisempaa houkuttelevammalta ja järkevämältä vaihtoehdolta?

Lisääntyneen koulupuheen lisäksi huomioni kiinnittyi myös 1950-luvulla syntyneen ikäluokan tapaan kirjoittaa seksuaalisuudesta. Aikaisemmilla vuosikymmenillä syntyneet kirjoittajat vaikenivat teksteissään lähes tyystin sukupuoliasioista, joista

---

²²² Ahonen, Sirkka: Yleissivistävä koulutus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa Kettunen, Pauli & Simola, Hannu (toim.): Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2012, 144—158.

²²³ Klemelä, Kirsi & Vanttaja, Markku: Ammatillinen koulutus. Teoksessa Kettunen, Pauli & Simola, Hannu (toim.): Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2012, 182—190.

²²⁴ Nevala, Arto & Rinne, Risto: Korkeakoulutuksen muodonmuutos. Teoksessa Kettunen, Pauli & Simola, Hannu (toim.): Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2012, 203—209.

²²⁵ Mt., 206—209.

puhumista pidettiin yleisesti häpeällisenä.²²⁶ Vuonna 1947 syntynyt mies esimerkiksi viittaa aiheeseen vain lyhyesti toteamalla, ettei ”sukupuoliasioista puhuttu kotona eikä koulussa. Isäkin sanoi Helsinkiin lähtiessäni, että varo sinä niitä kaupungin naisia.” Vuonna 1952 syntyneen naisen mukaan hänenkin nuoruudessaan ”kotikasvatus tuki pidättyvää lempeä ja ujous esti myös hakemasta pillereitä”. Kuusi vuotta myöhemmin syntynyt nainen puolestaan kirjoittaa saaneensa ”kaiken tiedon sukupuoliasioista siskoilta ja kirjastosta, kun äidin kanssa ei mistään voinut puhua”. Joskus tiedonpuute johti kuitenkin ei-toivottuun lopputulokseen:

Kotonakaan ei kerrottu edes kukista ja mehiläisistä. Polvet piti pitää yhdessä jolloin mitään sellaista ei tapahtuisi mitä saisi myöhemmin katua. Tiedettiin sellaisiakin tyttöjä, joille oli tapahtunut sellaista. Siinä sitten arvailtiin mitä se sellainen juttu oli. Selvisihän se, kun naapurin Sirkka alkoi ihmetellä lihomistaan, vaikkei omien sanojensa mukaan paljon mitään syönytään ja sitten hänelle syntyi Raila. Nyt tuntuu ihan käsittämättömältä, että joku voi olla niin autuaan tietämättömistä asioista, mutta niin vain oli. Ei meistä monikaan ollut sukupuoliasioista kotoaan kuullut. Maa on karu ja ihmiset yksinkertaisia. Pakkoavioliittoja solmittiin ja susiparissa eläminen oli syntiä. Nainen, syntynyt vuonna 1957.

On sinällään mielenkiintoista miksi juuri 1950-luvulla syntyneet kirjoittajat nostavat esille seksuaalisuuteen liittyneen häpeän ja vaikenemisen. Merja Korhosen mukaan sodan jälkeen syntynyt sukupolvi halusi kasvattaa lapsensa selkeästi omia vanhempia lempeämmällä ja keskustelelevammalla otteella. Korhonen tulkitsee rennomman kasvatustyylin olleen vastaisuksi vielä 1960-luvullakin vallinneelle kuri- ja nöyryytyskulttuurille.²²⁷ Itse uskon, että uudenlaisen kasvatuskulttuurin omaksunut sukupolvi on todennäköisesti puhunut lapsilleen aikaisempaa avoimemmin myös seksuaalikasvatuksesta. Suhtautuminen seksuaalisuuteen muuttui yleisesti hyväksyvämmäksi 1960- ja 1970-lukujen aikana, mikä näkyi muun muassa seksuaalilainsäädännön ja -asenteiden keventymisenä.²²⁸ Lisäksi seksuaalielämää koskeva argumentaatioperusta muuttui hiljalleen moraalisisista ja uskonnollisista

---

²²⁶ Waris 2003, 117.

²²⁷ Korhonen 2006, 57, 60—61.

²²⁸ Nieminen, Armas: Suomalaisen aviorakkauden ja seksuaalisuuden historia. Avioliitto- ja seksuaalikeskustelun suomalaista hengenelämää ja yhteiskunnan murroksessa sääty-yhteiskunnan ajoilta nykypäivään. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D. Väestöntutkimuslaitos, Helsinki 1993, 75.

perusteista puhtaasti tiedeperustaisiin, lääketieteellistä ja psykologista tietoa hyödyntäviin, perusteluihin.²²⁹ 1960- ja 1970-luvuilla myös kristillinen avioliittokäsitys muuttui pehmeämmäksi avioliiton osakseen saaman runsaan kritiikin seurauksena.²³⁰ Yhteiskunnan maallistumisen myötä erotiikkaa ei myöskään nähty enää samalla tavalla uhkana kristinuskon jumalasuhteelle.²³¹ Uskonkin, että yhteiskunnan suopeampi suhtautuminen seksuaalisuuteen on heijastunut myös perheiden tasolle ja kannustanut vanhempia keskustelemaan avoimemmin sukupuoliasioista omien lasten kanssa. 1970-luvulla ja sen jälkeen syntyneiden ikäluokkien Oi nuoruus -kilpakeruuteksteissä seksuaalikasvatusta ei korostetakaan enää samalla tavalla. Sukupuolikasvatukseen ei vaikuta myöskään liittyneen enää heidän nuoruudessaan edellisten sukupolvien kirjoituksista tuttuja kielteisiä ajattelu- ja toimintamalleja. Oma näkemykseni onkin, että tutkimusaineistosta löytyvät maininnat seksuaalisuuteen liittyvistä kielloista, säännöistä ja tietämättömyydestä voi mahdollisesti tulkita 1950-luvulla syntyneiden kirjoittajien tavaksi korostaa oman kasvatustyylin ja vanhempien ankarien kasvatuskäytäntöjen välistä eroa. Kenties he avaavat nuoruudessaan vallinneita tabuja juuri siksi, koska heidän oman vanhemmuutensa aikana niin asenteet kuin kotikulttuurikin muuttuivat voimakkaasti?

1960-luvulla syntyneet kirjoittajat vaikuttavat viettäneen nuoruuttaan jonkinlaisessa välivaiheessa. Monissa perheissä vallitsi tuolloin vielä tiukan patriarkaalinen ja autoritääriinen kulttuuri, joka korosti lapsen alemmuutta suhteessa vanhempiin. Varsinkin maaseudulla asuneiden henkilöiden kokemukset kuulostavat ajoittain jopa siltä, kuin he olisivat eläneet nuoruuttaan 1970–80-luvun sijaan 1800-luvun talonpoikaisyhteiskunnassa:

Lapsia kuritettiin tukkapöllyin ja luunapein, jotka yleensä tulivat aiheesta. Saatettiinpa selkäänkin antaa vanhan saunan takana, jos ei ihan oikeasti risulla tai remmillä, niin ainakin symbolisesti sinne nurkan taakse niskavilloista retuuttamalla. Nainen, syntynyt vuonna 1963.

---

²²⁹ Nieminen 1993, 90.

²³⁰ Mt., 88.

²³¹ Mt., 33.

Vanhempani olivat vanhankansan ihmisinä tiukkoja ja ankaria kasvattajia ja vanhempia tuli kunnioittaa ja muistaa tasan tarkkaan 4. käsky.

Vastaansanomista ei hyväksytty. Nainen, syntynyt vuonna 1961.

Samaan aikaan kuitenkin osa vanhemmista oli jo omaksunut huomattavasti sallivamman ja rennomman kasvatustyylin. Aikaisempaa useammissa kirjoituksissa vanhempien kuvaillaan olleen erittäin rakastavia ja huolehtivia, ja perheenjäsenten kerrotaan viettäneen aikaa yhdessä esimerkiksi saunomalla ja pelejä pelaamalla. Lämmön ja välittämisen lisäksi 1960-luvulla syntyneiden kodeissa on myös kapinoitu ja osoitettu mieltä. Aineiston perusteella kyseinen ikäluokka onkin uskaltanut kommunikoida omien vanhempien kanssa edellisiä sukupolvia rohkeammin ja avoimemmin. Lempeämmällä kasvatusotteella lapsiaan kasvattaneet vanhemmat ovat suhtautuneet nuorten kapinointiin melko ymmärtäväisesti ja esimerkiksi vuonna 1966 syntynyt nainen kirjoittaa kuinka ”murkkukäytöksestä huolimatta päällimmäisenä oli kuitenkin se tunne, että vanhemmilleni kelpasin”. Itse jäin pohtimaan onko vanhempien aikaisempaa suopeampi asennoituminen nuorten murrosikään voinut mahdollisesti johtua nuorisopolitiikassa tapahtuneista linjanmuutoksista? 1960- ja 1970-luvuille oli ominaista nuorison oman aseman korostaminen ja 1960-luvulla kansallisen nuorisopolitiikan tavoitteeksi asetettiin nuorten elinolojen ja kasvumahdollisuuksien parantaminen kaikilla elämän osa-alueilla.²³² Olisiko siis käynyt niin, että nuorten aseman kohentaminen yhteiskunnan tasolla sai myös osan äideistä ja isistä muuttamaan käytöstään nuorten kasvua ja kehitystä paremmin tukevaksi?

1970- ja 1980-luvuilla Suomessa toteutettiin lisää lapsi- ja nuorisopolitiikan kannalta merkittäviä uudistuksia. Sosiaalioikeuden puolella otettiin käyttöön yksilöllinen perheoikeus, jonka myötä sääntelyssä ryhdyttiin korostamaan perheyksikön sijaan perheenjäsenten, mukaan lukien lasten ja nuorten, keskinäisiä suhteita ja henkilökohtaisia oikeuksia.²³³ Lasten ruumiillinen kurittaminen kriminalisoitiin puolestaan vuonna 1984 voimaan tullessa lastensuojelulaissa, ja koko 80-luvun ajan yhtenä lapsipolitiikan keskeisimmistä tavoitteista oli lasten osallisuuden lisääminen.²³⁴

---

²³² Silvennoinen, Heikki & Nieminen, Juha: Nuotiopiiristä peruspalveluksi. Kunnallinen nuorisotyö ja nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta & Opetusministeriö, Helsinki 2002, 33–35.

²³³ Harrikari, Timo: Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2008, 20.

²³⁴ Mt., 19–29.

Vaikka lasten ja nuorten asemaa pyrittiin kohentamaan lukuisin lainsäädännöllisin uudistuksin, jatkui joidenkin perheiden elämä todellisuudessa pitkälti edellisiltä sukupolvilta tutulla ankaraa kasvatusta suosivalla linjalla. Vuonna 1975 syntynyt nainen kertoo saaneensa ystävänsä tavoin ”rangaistukseksi piiskaa tai remmiä”. Vuonna 1970 syntynyt nainen puolestaan kuvailee tunteneensa olonsa kotona lähinnä ”kahlituksi”:

Kun vaikka tiskasimme käsin sellaista tiskiä, jota ei saanut astianpesukoneeseen laittaa, niin olisimme sisarukset halunneet olla toistemme seurassa ja puhua ja kikatella. Isä kielsi sen. Yksin tiskataan perkele, muut pois sieltä pulisemasta. [...] Jos oli isän ärhäkkä päivä, emme saaneet nauraa ollenkaan. Teininä läiskäsin oven kiinni huoneestani, isä otti oven pois. [...] Valot sammutettiin sulakkeesta, etten voinut lukea illalla sen jälkeen kun oli nukkumaanmenon aika. [...] Jostain syystä hiippailimme jokainen tytär kotona, emme uskaltaneet edes kävellä kunnon askelin, ettemme olisi häirinneet isää. Nainen, syntynyt vuonna 1970.

Tutkimusaineistosta löytyy kuitenkin esimerkkejä myös vanhemmista, jotka ovat osanneet antaa lapsilleen enemmän vapauksia iän myötä. Muutama naiskirjoittaja kertoo omien vanhempien luottaneen heihin niin paljon, ettei heillä ollut nuoruudessa muista ikätovereista poiketen lainkaan kotiintuloaikoja. Kaikki kolme naista uskovat vanhempien luottaneen heihin ennen kaikkea siksi, koska he olivat ”kilttejä tyttöjä”.

Osa vanhemmista on kuitenkin aiheuttanut myös päänvaivaa 1970-luvulla syntyneelle ikäluokalle. Vuonna 1976 syntynyt nainen kirjoittaa olleensa nuorena auttamattomasti jäljessä viimeisimmistä muotivirtauksista, koska toisin kuin kaikkien muiden äidit ja isät, hänen vanhempansa eivät suostuneet periaatesyistä hankkimaan kotiin televisiota. 1980-luvulla nuoruuttaan eläneen naisen turhautumisen voi ymmärtää, sillä jo 1970-luvulla televisiota katsoivat aktiivisesti jopa kaikkein alimmat sosiaaliryhmät.²³⁵

Vuonna 1970 syntynyt nainen kertoo puolestaan hävenneensä vanhempiaan, jotka olivat hänen mielestään ”sivistymättömiä ja täynnä omia turhia ongelmiaan”. Kirjoitusten perusteella 1970-luvulla syntyneiden vastaajien vanhemmat ovat myös päätyneet avioeroon edeltäviä sukupolvia useammin. Tilastojen mukaan avioerojen määrä nousi ja

---

²³⁵ Hoikkala, Tommi & Paju, Petri: Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta & Opetusministeriö, Helsinki 2002, 22.

vakiintui 70-luvulla aikaisempaa korkeammalle tasolle,²³⁶ mikä varmasti selittää ainakin osittain sen, miksi avioerokirjoittelu lisääntyy juuri 1970-luvun ikäluokan kohdalla. Kuten lähes kaikille muillekin vanhempien avioerosta kirjoittaneille, myös vuonna 1970 syntyneelle naiselle äidin ja isän ero oli kuitenkin lähinnä suuri helpotus:

Elettiin jatkuvasti sodassa, eturintamalla, avioerouhan alla. Ensin pelkäsin eroa kuin se olisi ollut saalistava hyeena, sitten toivoin sitä samalla tavalla kuin mummo toivoi kuolemaa, että se tulisi. Nainen, syntynyt vuonna 1970.

Tutkimusaineiston perusteella 1970-luvulla syntyneiden lapsuudenkodeissa on painotettu koulutuksen merkitystä vielä muitakin ikäluokkia enemmän. Vaativat vanhemmat ovat piiskanneet nuoria ”vaatimuksillaan, huolellaan ja pettyneillä ilmeillään”. Hyvin koulutetuilla vanhemmilla on ollut sanansa sanottavana myös lasten koulutusalan suhteen:

Akateemiset vanhemmat, akateeminen suku. Likka sai hyvät paperit, toki niillä mennään yliopistoon. [...] Vanhemmat valitsevat puolestani, pääsykoekirjatkin lupaavat maksaa. Menet, vaikka ei heti kiinnostaisi, kyllä tieto tempaa mukaansa. Nainen, syntynyt vuonna 1978.

1990-luvun alku [...] kielto pyrkiä opiskelemaan humpuukia kuten näyttelemistä, joten yliopistolle vanhempien mieleistä järkevää ammattia ja uraa hankkimaan. Nainen, syntynyt vuonna 1972.

Vanhempien vaatimukset ovat saaneet nuorissa aikaan ahdistusta ja voimakkaita riittämättömyyden tunteita. Jotkut ovat joutuneet pyöristämään sanojaan vanhempiaan miellyttääkseen, toiset puolestaan kirjoittavat kuinka edes ”kympin kokeet ja toikkarit” eivät riittäneet äidille ja isälle. Moni vastaajista kertookin kokeneensa nuorena, etteivät vanhemmat hyväksyneet ja rakastaneet heitä. Tarkkaa syytä vanhempien koulutusasenteiden tiukentumiselle voi vain arvailla. 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa paljon huolta ja keskustelua herätti lisääntynyt nuorisotyöttömyys,²³⁷ joskin samaan aikaan työmarkkinoilla aukesi paikkoja entistä paremmin koulutetulle väelle.

---

²³⁶ Hoikkala & Paju 2002, 16.

²³⁷ Nyyssölä, Kari: Valmennusta ja varastointia. Nuorten työllisyys ja työvoimapolitiikka 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa: Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2002, 123.

Koulutukseen panostaminen mahdollisti myös aikaisempaa useammalle sosiaalisen nousun.²³⁸ Kenties juuri pelko työttömyydestä ja toive korkeakoulutuksen turvaamasta paremmasta tulevaisuudesta saivat vanhemmat kannustamaan lapsensa opintojen pariin entistä hanakammin?

1980- ja 1990-luvulla syntyneiden ikäluokkien suhteet vanhempiin ovat olleet keskenään hyvin samankaltaisia. Ruumiillisen kurittamisen kieltäminen vuonna 1984 vaikuttaa tehneen tehtävänsä, sillä nuorimpien vastaajien teksteissä ei puhuta enää lainkaan koivuniemen herrasta, luunapeista tai muista fyysisen rankaisemisen eri muodoista. Monilla kirjoittajista on ollut sen sijaan hyvin turvallinen ja onnellinen kasvuympäristö. Tekstien perusteella vanhemmat ovat myös tukeneet ja kannustaneet jälkikasvuaan huomattavasti edeltäviä sukupolvia aktiivisemmin:

Elämä kotona oli turvattua, lämpöistä. Äärimmäisen ennalta arvattavaa ja tasaista. Aina oli valo odottamassa keittiön ikkunassa. Koti, johon palata syömään ja nukkumaan, potemaan sydänsuruja ja nuolemaan haavoja. Nainen, syntynyt vuonna 1986.

”Ei minun nuoruudessani” – liturgiasta huolimatta vanhempani ovat aina ymmärtäneet minua ja enemmänkin kannustaneet elämään nauttien nuoruudesta, kuin tuhahdellen nuoruusiän tempauksille tai vähätellen kykyjäni tyyliin ”mitä sinä tästä vielä ymmärtäisit, kun et ole aikuinen. Nainen, syntynyt vuonna 1992.

Nuorimmatkaan sukupolvet eivät ole kuitenkaan eläneet täysin kuritta. Etenkin 1980-luvulla syntyneiden kirjoittajien perheissä lapset ovat saaneet rakkauden lisäksi osakseen myös rajoja. Säännöt eivät kuitenkaan tunnu haitanneen useimpia ja muutama vastaajista toteaaakin olevansa näin jälkikäteen vain kiitollinen saamastaan kasvatuksesta. Vaikka nuorempien ikäluokkien kodeissa on vallinnut kuri, ovat äidit ja isät osanneet myös luottaa lapsiinsa. ”Vanhempien luottamus on kaiken a ja o” kirjoittaa vuonna 1988 syntynyt nainen ja toteaa välien vanhempiin pysyneen nuorena hyvinä, kunhan heille vain kertoi aina rehellisesti missä oli ja kenen kanssa. Osa vanhemmista tuntuu kuitenkin olleen jopa turhan sinisilmäisiä jälkikasvunsa tekemisten suhteen. Pari

---

²³⁸ Nevala & Rinne 2012, 205.

kirjoittajaa kertookin käyttäneensä häikäilemättä hyväkseen vanhempia, jotka ”uskoivat kaikki tarinat”.

1980- ja 1990-luvuilla syntyneiden perheissä uusi ilmiö ovat olleet ”ylihuolehtivat vanhemmat”. Siinä missä aikaisemmat sukupolvet kasvoivat usein ”itsestään” muun elämän kyljessä,²³⁹ on osa nuorimpien kirjoittajien vanhemmista ollut suorastaan liiallisen kontrolloivia lastensa elämän suhteen. Monien muiden tavoin myös vuonna 1991 syntynyt nainen kertoo olevansa turhautunut vanhempiinsa, jotka ”ovat vain näitä über-aktiivisia ja ylihuolehtivaisia ihmisiä, jotka pienimmästäkin naarmusta pyytävät menemään lääkäriin”. Osalla vanhemmista on ollut myös suuria vaikeuksia katkaista napanuora täysi-ikää lähestyviin lapsiinsa. Maria Carlingin ja Elisabeth Cleven mukaan nykypäivän yleinen ilmiö ovat ylihuolehtivat curling-vanhemmat, jotka pyrkivät silottamaan lastensa tietä mahdollisimman paljon. Curling-vanhemmille tuottaa usein myös tuskaa päästää irti lapsista ja antaa heidän kohdata elämä sellaisenaan.²⁴⁰ Vuonna 1993 syntyneen naisen äiti muistuttaa kovasti Carlingin ja Cleven kuvailemaa curling-vanhempaa:

Olen jo seitsemäntoista, mutta äiti ei taida ymmärtää sitä. Ei, hän ei halua myöntää että hänen pikkutyttönsäkin kasvaa. Hän ei halua päästää irti. Mutta se saa minut vain entistä enemmän haluamaan kauemmas. Joutuisin luultavasti elämään vielä kolmikymppiseksi neljän seinän sisällä, jos tekisin aina niin kuin vanhemmat haluavat. Mutta en tee. Ei ole minun vikani, jos äidistä alkaa tuntua vanhalle, kun hänen toisiksi nuorimmainen tyttärensäkin on kohta täysi-ikäinen. [...] Äidin pikkutyöt eivät kasva... ikinä. Joopa, joo! Nainen, syntynyt vuonna 1993.

Kaikki vanhemmat eivät kuitenkaan lukeudu ylihuolehtivien vanhempien joukkoon ja tutkimusaineistosta löytyykin runsaasti esimerkkejä myös äideistä ja isistä, jotka eivät ole piitanneet juurikaan lastensa elämästä. Vuonna 1984 syntyneen miehen perheenjäsenet viettivät suurimman osan valveillaoloajasta kukin omalla tahollaan ja mies kuvaileekin suhteen vanhempiin jääneen etäiseksi:

---

²³⁹ Korhonen 2006, 56. Myös Kemppainen 2001, 64—65.

²⁴⁰ Carling, Maria & Cleve, Elisabeth: Ylihuolehtivat vanhemmat. Curling-perhe parempaan tasapainoon. WSOY, Helsinki 2006, 11—12.

Muistan kokeneeni, etteivät he yleensäkään olisi olleet kovin kiinnostuneita siitä, mitä halusin, mistä olin kiinnostunut tai mitä pääni sisällä liikkui. He kävivät töissä ja tekivät omia juttujaan. Mies, syntynyt vuonna 1984.

Vanhempien välinpitämättömyys on näkynyt myös heidän suhtautumisessaan lastensa mielenterveyshäiriöihin. 1990-luvulla syntynyt ikäluokka kirjoittaa muihin sukupolviin verrattuna silmiinpistävän paljon kärsimästään masennuksesta, ahdistuksesta ja erilaisista pakko-oireista. Henkinen pahoinvointi vaikuttaakin vaivanneen erityisesti 2000-luvulla nuoruuttaan viettänyttä vastaajajoukkoa. Tilastojen mukaan lasten ja nuorten psyykkinen terveydentila on todella heikentynyt, mikä on ilmennyt muun muassa lasten- ja nuortenpsykiatrian entistä suurempana kysyntänä. Sami Myllyniemen mukaan raskaampien erityispalveluiden asiakkuudet olivat esimerkiksi vuonna 2008 jo 2—4 kertaa yleisempiä kuin 1990-luvun alussa.²⁴¹ Pahoinvoinnin lisääntyminen ja kriisiytyvien nuorten auttaminen herättivät paljon keskustelua jo 1990-luvulla,²⁴² mutta ongelman yleisyydestä huolimatta osa kirjoittajien vanhemmista on suhtautunut oman lapsensa henkiseen pahoinvointiin hyvin torjuvasti:

Vuosi sitten mä kerroin mun vanhemmille mun pahasta olostä. Sain kuittaukseksi, että tää kuuluu tähän ikään ja menee ohi. Ne ei tajunnu kuinka iso kynnys on lapsella kertoa omille vanhemmilleen niin huonosta olostä, mitä mul oli. [...]Tuntu siltä et porukoit ei ois kiinnostanu, et ne ei välittäny. Nykyää sitä osaa aatella, et ehkä ne ei halunnu uskaa, et ehkä niille oli helpompaa pistää kaikki murrosiän piikkii, mut sillon se tuntu pahalta. [...]Joskus porukat kysy, et miks en vaan oo onnellinen, kun mul on kaikkee mitä voi toivoo. Se tuntu pahalta. Ihan ku se olis mun vika, että mul on paska olla. Ihan kun oisin ite päättäny et juu ois siistii olla masentunu. Nainen, syntynyt vuonna 1993.

Kirjoittajat eivät itse juurikaan erittele pahoinvointinsa syitä. Tekstien perusteella syntyy kuitenkin vaikutelma, että ainakin osan kohdalla ahdistus ja stressi ovat olleet seurausta vanhempien heihin kohdistamista vaatimuksista ja painostuksesta. Vuonna

---

²⁴¹ Myllyniemi, Sami: Tilasto-osio. Teoksessa Autio, Minna; Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.): Polarisoituva nuoruus? Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisioasian neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki 2008, 20.

²⁴² Silvennoinen & Nieminen 2002, 38.

1991 syntynyt nainen kertoo ahdistuvansa, jos hän ei ole muistanut lukea sanakokeisiin, sillä vanhemmat haluavat hänen olevan ”hyvä koulussa”. Pari vuotta myöhemmin syntynyt nainen kirjoittaa puolestaan kuinka vanhemmat haluaisivat hänen olevan ”parempi” ja kuinka hän sen vuoksi uskoo itsekin olevansa vain ”huono, huono, huono”. Vuonna 1990 syntynyt nainen on sen sijaan keskittynyt aina niin tiukasti vain toteuttamaan vanhempien hänelle suunnittelemaa elämänpolkua, ettei hän enää itsekään tiedä kuka hän todellisuudessa ja mitä hän itse haluaa:

Välillä mietin että kuka ihme edes olen. Vanhempieni ylpeyden aihe, maailmaa nähnyt kosmopoliittitytär joka puhuu sujuvasti useampaakin kieltä, opiskelee yliopistossa oikeustieteitä ja seisoo tukevasti omilla jaloillaan. Kuulostaahan se hienolta, ja tiedän kuinka paljon vanhempani ovat antaneet minulle aineksia ja tukeaan, että tähän olen päätynyt missä nyt olen. Siksi en voikaan nyt luovuttaa, en vaikka epäilen päivittäin, josko tämä ala on sittenkään sitä mitä haluan tulevaisuudeltani. Nainen, syntynyt vuonna 1990.

Kaiken kaikkiaan 1980- ja 1990-luvuilla syntyneiden ikäluokka vaikuttaa eläneen aineellisesti melko vaurasta nuoruutta. 1990-luvun lama ei nouse esille monessakaan kirjoituksessa, vaikka todellisuudessa erilaiset tulonsiirtoihin ja palveluihin kohdistuneet leikkaukset vaikuttivat väistämättä myös lapsiperheiden elämään.²⁴³ Vain vuonna 1981 syntynyt nainen kertoo vanhempiensa huutaneen ja riidelleen paljon, koska ”perheellä oli aina liian vähän rahaa”. Tässäkään kirjoituksessa lamaan ei kuitenkaan viitata suoraan ja perheen rahaongelmien taustalla on saattanut hyvinkin olla jokin muu syy. Suurin osa nuorimmista kirjoittajista vaikuttaakin olevan lähtöisin melko hyväosaisista perheistä, joissa jälkikasvun ei ole tarvinnut murehtia perheen toimeentulosta tai vanhempien päihdeongelmista. Vanhempien ja lasten välejä ovat kiristäneet lähinnä kotityöt ja koulu, ja esimerkiksi vuonna 1988 syntynyt nainen kertoo käyneensä ”akateemisten perfektionistivanhempiensa” kanssa kädenvääntöä koulutuslavalainnoista. Nainen päätyi lopulta opiskelemaan kielitieteitä, vaikka vanhemmat olisivat toivoneet hänen suuntautuvan mieluummin informaatioteknologian pariin. Naisen vanhemmat, kuten myös monien muiden kirjoittajien äidit ja isät, ovat tekstien perusteella olleet huolissaan ennen kaikkea lastensa työllistymismahdolli-

---

²⁴³ Harrikari 2008, 21.

suuksista. Vanhempien huoli lienee perusteltua, sillä samaan aikaan kun työmarkkinat ovat tänä päivänä entistä epävakaammat, myös koulutukseen liittyvät epävarmuudet ja riskit ovat lisääntyneet huomattavasti. Koulutuksen antamaa hyötyä on nykyään entistä vaikeampi ennustaa, mutta toisaalta koulutuksen puuttumisesta on tullut myös merkittävä syrjäytymistä ja huono-osaisuutta aiheuttava tekijä.²⁴⁴

6.2 Äidit

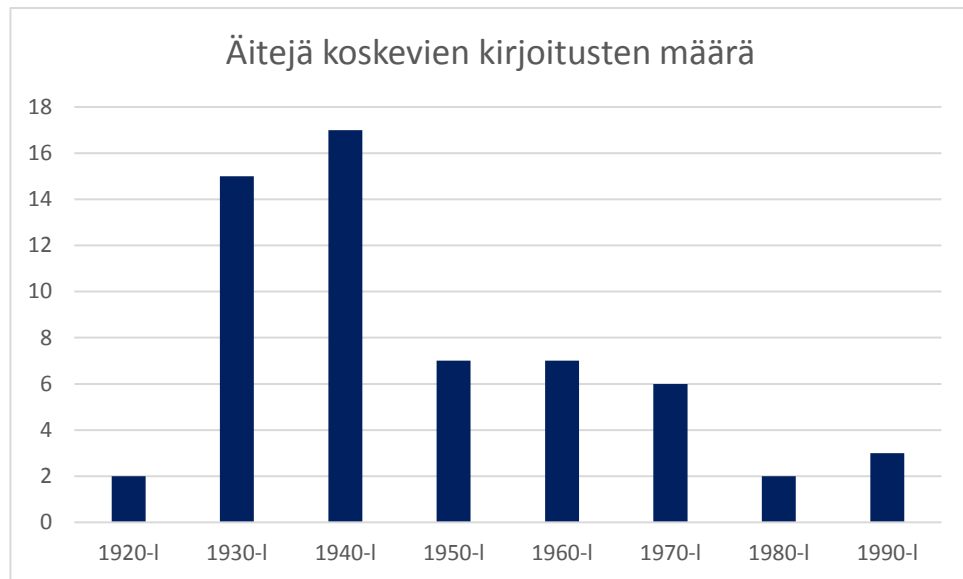
Lapsen ja äidin välinen suhde vaikuttaa ratkaisevasti lapsen kehitykseen ja kasvatukseen. Äidin lapsilleen osoittama lämpö ja läheisyys, tai toisaalta suhteessa ilmenevät jännitteet ja häiriöt, vaikuttavat pitkälle lapsen myöhempäänkin elämään.²⁴⁵ Tutkimusaineiston perusteella äideillä on ollut merkittävä vaikutus myös Oi nuoruus - kilpakeruun osallistujiin, jotka kirjoittavat innokkaasti suhteestaan äitiinsä. Eniten äitiä koskevaa kirjoittelua löytyy 1940-luvulla syntyneiden kirjoittajien teksteistä. Heidän nuoruudessaan suurin osa äideistä vaikuttaa olleen todella ilkeitä, suorastaan julmia. Äidit ovat muun muassa antaneet lapsilleen surutta luunappeja ja tukkapöllyä. Äitien kasvatuskäytäntöihin on kuulunut kiinteänä osana myös lasta nöyryyttävien ja halventavien nimien käyttö. Ehkäpä juuri äitiin liittyvät ikävät muistot ovat saaneet kyseisen ikäpolven kirjoittamaan äitisuhteestaan muita ahkerammin? 1940-luvulla syntyneiden runsas äitikirjoittelu voi kuitenkin selittyä myös pelkästään sillä, että heidän osuutensa koko tutkimusaineistossakin on muita ikäryhmiä suurempi.²⁴⁶ Seuraavalla sivulla kuviossa 5 näkyy kuinka aktiivisesti eri-ikäiset vastaajat kirjoittavat teksteissä äidistään.

---

²⁴⁴ Nyyssölä 2002, 134—135.

²⁴⁵ Rutanen, Mirja: Tytär ja äiti. Naisten suhteiden psykologiaa. Otava, Helsinki 1982, 14—15.

²⁴⁶ Katso kuvio 2 sivulla 47.

Kuvio 5. Äitejä koskevien kirjoitusten määrä osallistujien syntymäajan mukaan jaettuna

Siinä missä kodin yleinen kasvatusilmapiiri on kehittynyt tutkimusaineiston perusteella asteittain, jakautuvat äitiin liittyvät muistot ja kokemukset selkeästi kahteen ryhmään. 1920—1960-luvuilla syntyneiden ikäluokkien äitisuhde on ollut kirjoitusten perusteella keskenään hyvin samankaltainen. Selkeä muutos äitiä koskevassa kirjoittelussa tapahtuukin vasta 1970-luvulla syntyneiden kohdalla. 1970—1990-luvuilla syntyneiden äidit ovat suhtautuneet lapsiinsa useimmiten melko ymmärtäväisesti ja sallien, kun taas aikaisempien ikäryhmien äitisuhde on ollut vahvasti traditionaalisen kasvatuskulttuurin määrittämä.

Mia Leinon ja Kirsi Viitasen mukaan äidit olivat 1960-luvun alkuun asti perheen koossapitävä voima, joiden tehtävänä oli vastata niin kodinhoidosta kuin lasten kasvattamisestakin.²⁴⁷ Ajan ihanteena oli uhrautuva ja toimielias äidillisyyys,²⁴⁸ mikä vaikuttaa toteutuneen tutkimusaineiston perusteella hyvin myös käytännössä. Kilpakeruun vanhemmat osallistajat kirjoittavat äitien olleen ennen kaikkea ahkeria ja työteliäitä naisia, joiden vastuulla olivat ”niin lapset, karja kuin isät tekemät vekselitkin”. Osasta kirjoituksia kuultaa läpi suuri ylpeys ja kiitollisuus omaa äitiä kohtaan, ja esimerkiksi vuonna 1934 syntynyt mies kuvailee hellästi äitinsä olleen

²⁴⁷ Leino & Viitanen 2003, 188.

²⁴⁸ Hakala, Hellevi: Romanttinen oppimäärä kohti ihanteellista kansalaisuutta. Teoksessa Kemppainen, Ilona; Salmi-Nikander, Kirsti & Tuomaala, Saara (toim.): Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta. Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, Helsinki 2011, 104.

”vähän vanhanaikainen, kultainen huolehtija ja toisinaan turhista hössöttäjä”. Joidenkin mielestä äidin raataminen ei ole kuitenkaan ollut yksinomaan hyvä asia. Työn uuvuttamat äidit ovat suuttuneet jälkikasvulleen herkästi ja monet kirjoittajista kertovatkin pyrkineensä olemaan lapsena mahdollisimman kilttejä ”ettei äiti väsy liikaa, kun sen pittää niin paljon tehdä”. Etenkin naiset ovat myös kokeneet äitien tarvitsevan heitä ja vuonna 1949 syntynyt nainen kirjoittaakin yrittäneensä muuttua nuorena ”paremmaksi, koska äiti tarvitsi minua”. Osa naiskirjoittajista äidin alistettu asema häiritsi nuoruudessa kuitenkin niin paljon, etteivät he olisi halunneet itse kasvaa aikuisiksi. Osa puolestaan kertoo ihmetelleensä miksi äiti suostui elämään sellaisissa olosuhteissa:

Miksi äiti hautautui tänne? Hän vain katkeroituu loppumattoman työn keskellä ja kiittämättömyyden ilmapiirissä, joka lyö häntä vastaan joka puolella; koskaan hän ei saa kiitosta lapsiltaan, ja mies ei taida paljonkaan arvostaa ja kunnioittaa hänen työtään. Nainen, syntynyt vuonna 1949.

Isä toki teki mittavan työn yhteisten asioitten hoitajana, mutta kotihommien retuperälle jääminen ja äidin liiallinen työtaakka otti kyllä jo lapsena aivoon. Äiti taas ei uskaltanut, ehkäpä ei halunnutkaan nousta isää vastaan, vaan alistui ja vaikeni. Paremmasta ei liene tietänyt. Nainen, syntynyt vuonna 1950.

Läheskään kaikki äidit eivät ole kuitenkaan olleet ajan ihanteen mukaisia hoivaavia äitihahmoja. Monissa perheissä äidin sana on ollut laki, jonka noudattamatta jättämisestä on seurannut ankaraa fyysistä rankaisemista. Vaikka ruumiillista kurittamista on esiintynyt kaikkien viiden ensimmäisen ikäluokan perheissä, korostuu sen rooli erityisen paljon 1930- ja 1940-luvuilla syntyneiden kirjoituksissa. Kyseinen ikäluokka joutui tottumaan jo pienestä pitäen niin selkäsaunoihin, lyönteihin kuin korvatillikoihinkin:

Äitini oli ankara ja kova nalkuttamaan. Sain selkääni niinkin pienestä asiasta kuin antaessani omenia tyttökaverilleni. Nainen, syntynyt vuonna 1939.

Mokomakin juntturaniska, kiannä sitä piätäs, oli äidin vakisanastoa, kun hän leikkasi tukkaani ja tönäisi päätä niin, että yksi nikama taitaa veläkin

olla pois paikoltaan. [...] Ja tukkapöllyjä ja korvatillikoita ja paljon, paljon muuta, niitä kyllä riitti. Mies, syntynyt vuonna 1944.

Saimme myös piiskaa vanhalla sodanaikaisella kompassinremmillä, ja aina äidiltä. Nainen, syntynyt vuonna 1948.

Sari Lepistön mukaan perheväkivaltaa kokeneet nuoret suhtautuvat usein ruumiilliseen kurittamiseen väkivaltaa kokemattomia nuoria hyväksyvämmiin.²⁴⁹ Lepistön väite ei kuitenkaan vaikuta pätevän ainakaan äitinsä kurittamiksi joutuneisiin kirjoittajiin, joista suurin osa tuomitsee jyrkästi äidin soveltamat kasvatustavat. Fyysisen rankaisemisen lisäksi vastaajat suhtautuvat kriittisesti myös äitinsä harjoittamaan henkiseen väkivaltaan. Äidit ovat muun muassa haukkuneet illanviettoon lähteviä tyttäriään ”katunaisiksi” ja ”luntuiksi”. Lapsensa iloisuuteen ja höpöttelyyn kyllästynyt äiti puolestaan nimitteli nuorta tytärtään pilkallisesti ”hälläpyöräksi”. Muutamat äidit ovat myös toivoneet suutuspäissään lapsensa kuolevan tai ilmoittaneet suoraan, ettei lasten ”tarvitse enää koskaan näyttää naamaansa niillä kulmilla”. Osa äideistä on kironnut jopa lapsensa syntymän:

Mitä pahaa mää oon tehny, kun mua on sulla rangastu. [...] Mää en sua halunnu. Sää oot pelkkä vahinko, varsinainen tapaturma, enkä mää muista sua synnyttäneenikään. Häivy mun silmistäni. [...] En kuule korvaanikaan lotkauttais, vaikka kuinka kuolemaa tekisit, jossei naapurit valittais. Helpotus se olis kun sais mokoman kiviriipan harteiltansa. Nainen, syntynyt vuonna 1967.

Jatkuva nimittely ja nöyryyttäminen ovat saaneet osan vastaajista tuntemaan itsensä nuorena lähinnä suureksi taakaksi. ”Äidilleni olin ongelma” toteaa vuonna 1941 syntynyt nainen, jonka muistoihin muutamat muutkin 1930- ja 1940-luvulla syntyneet kirjoittajat voinevat yhtyä:

Äitini ei pitänyt minusta silloin kun olin lapsi ja nuori. En ollut tarpeeksi kaunis, kätevä ja hauska seuraihminen. Nainen, syntynyt vuonna 1938.

Viimeistään siinä vaiheessa, kun tulin murrosikäni kynnykselle, tuli minulle selväksi se tosiasia, että en ole äidilleni arvokas ja tärkeä

---

²⁴⁹ Lepistö, Sari 2010: Nuorten kokemus perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos, 64.

ihminen. `Tapan sinut` ja iso leikkuuveitsi heilui kymmenen sentin päässä kasvoistani. Ja jos katse voisi tappaa, niin olisin kyllä kuollut. Mies, syntynyt vuonna 1944.

Äitien pahaa kieltä on lietsonut osaltaan lasten käytös. Kirjoittajien mukaan äideille oli aina tärkeää ottaa huomioon ”naapuruston ja muiden tuttujen mielipiteet”. Monien äitien mielilause tuntuikin olleen toteamus ”mitä ihmisetkin sanovat”. Jos äidit kokivat lasten häpäisseen heidät, oli seurauksena selkäsaunan lisäksi myös vihainen puhe, jossa ei sanoja säästelty. Kirjoitusten perusteella julkinen mielipide on vaikuttanut äitien toimintaan muutenkin hyvin vahvasti, eikä esimerkiksi vuonna 1938 syntyneen naisen äiti suostunut sen vuoksi hankkimaan tyttärelleen häpeällisinä pidettyjä silmälaseja. Vuonna 1966 syntyneen naisen äiti koki puolestaan tarpeelliseksi vakuutella jatkuvasti muille paikkakuntalaisille, ettei ”tyttö ole paha vaikka on ruma”.

Kaikki 1920—1960-luvuilla syntyneiden kirjoittajien äidit eivät kuitenkaan ole olleet täysin sydämettömiä. Muutamat vastaajista kertovat äidin luoneen kotiin todella turvallisen ja kannustavan ilmapiirin. Osa äideistä on pyrkinyt myös toteuttamaan lastensa kaikki materiaaliset toiveet. Kiltit äidit ovat suhtautuneet ymmärtäväisesti lastensa nuoruudenkokeiluihin ja esimerkiksi vuonna 1941 syntynyt nainen kertoo, ettei hänen äitinsä ”kieltänyt mitään, vaan sieti kaiken”. Kahden 1940-luvun vaihteessa syntyneen kirjoittajan mukaan heidän äitinsä olivat poikkeuksellisen sallivia antaessaan lasten kavereiden viettää aikaa heidän kotonaan. Vastaajat kertovat kuitenkin ymmärtäneensä jälkikäteen, että äidit suhtautuivat kavereiden läsnäoloon suopeasti vain siksi, koska silloin he pystyivät itse valvomaan paremmin lasten tekemisiä.

1920—1960-luvuilla syntyneiden kirjoittajien äideille tuntuu olleen leimallista myös silmiinpistävä pihiys. Tutkimusaineistosta löytyy esimerkkejä tapauksista, joissa perheellä on kyllä ollut käytössään hyvin rahaa, mutta äiti on silti suhtautunut äärimmäisen nuukasti lasten hankintoihin. Useimmiten nämä kitsaat äidit eivät ole kuitenkaan epäröineet käyttää rahaa omiin mielitekoihinsa. Näin oli esimerkiksi vuonna 1945 syntyneen naisen perheessä, jossa äidin vaatekaappi oli naisen mukaan ”kooltaan kaksi kertaa suurempi kuin siskoni ja minun yhteinen”. Toisessa tapauksessa taas äidin nuiva suhtautuminen tyttären ostoshaluihin sai aikaan sen, että vuonna 1955 syntynyt nainen koki vielä pitkään aikuisenakin huonoa omaatuntoa ostoksistaan, ”vaikka rahaa olisi ollutkin”.

Hankintojen lisäksi äidit ovat vahtineet tarkasti myös lastensa kaveripiiriä ja mahdollisia seurustelukumppaneita. Äidit ovat halunneet tietää tarkasti kenen kanssa lapset – etenkin tyttäret – ovat viettäneet aikaa. Äidit ovat myös valvoneet yötä myöten odottamassa, että jälkikasvu on tullut varmasti sovittuna aikana kotiin tansseista. Useat kirjoittajat kertovat lisäksi, ettei äiti kelpuuttanut heidän kavereikseen ketä tahansa. Työläisperheiden lapset olivat kirjoittajien mukaan suoranainen kirous äideille, joita kiinnosti kavereiden luonteen sijaan enemmän se, minkälaisista perheistä he tulivat. ”Tittelikeskeiset” äidit syynäsivät yhtä tarkasti myös tytärtensä poikaystäväehdokkaat. Esimerkiksi vuonna 1945 syntynyt nainen kertoo äitinsä olleen enemmän kiinnostunut poikaystävien isien ammateista kuin oman tyttärensä onnellisuudesta. 1930-luvun alussa syntyneen naisen äiti puolestaan lähetti tyttärensä Pariisiin bussimatkalle, jotta tytär unohtaisi äidin mielestä epäsovikkaan sulhasehdokkaansa.

Äitien ahdasmielinen ajattelutapa on näkynyt myös suhtautumisessa sukupuoliasioihin. 1900-luvun alkupuolella yleisenä ihanteena oli pidättyvyys,²⁵⁰ jota myös kirjoituskilpailuun osallistuneiden naisten äidit ja opettajat ovat korostaneet. Tutkimusaineiston perusteella seksuaalisuus on ollut kaiken kaikkiaan hyvin vahva tabu 1920—1960-luvuilla syntyneiden kodeissa, ja vanhemmat ovat useimmiten vain luottaneet siihen, että ”luonto opettaa”. Moni kirjoittajista kertoo, ettei heidän perheessään ollut lainkaan tapana puhua sukupuoliasioista ja tarvittava tieto saatiin selville ”aikuisten kirjoista”. Vuonna 1945 syntynyt nainen puolestaan kertoo äitinsä tehneen ”yököttäviä vihjauksia seksistä, josta en tiennyt yhtikäs mitään”. 1940-luvun alussa syntyneen naisen äiti ohjeisti tyttärtään niin ikään hyvin lyhytsanaisesti:

Ainoa sukupuolivalistus, jonka äidiltä aikanaan sain, oli varoitus: olehan sitten kunnolla. Jotenkin sen vain tiesi, mitä se lause pohjimmaltaan tarkoitti. Kai sekin oli kasvatukseksi tarkoitettu, kun äiti sanoi aina inhonneensa `sitä`. Äidin kertomukset omista kokemuksistaan saivat aikaan varovaisen suhtautumisen miehen ja naisen suhteeseen. Nainen, syntynyt vuonna 1945.

---

²⁵⁰ Tuomaala, Saara: Maalaisnuoret ja sukupuoli 1920- ja 1930-luvun modernisaatiossa. Mitä kertovat Pohjois-Pohjanmaan nuorisoseurojen käsikirjoitetut lehdet? Teoksessa Kempainen, Ilona; Salmi-Nikander, Kirsti & Tuomaala, Saara (toim.): Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta. Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, Helsinki 2011, 49.

Seksuaalisuuden lisäksi toinen vaiettu aihe ovat olleet kuukautiset, joista puhumista pidettiin Elina Wariksen mukaan pitkään häpeällisenä.²⁵¹ Monet 1920—1960-luvuilla syntyneet naisosallistujat kertovatkin naiseksi kasvamisen tapahtuneen heidän nuoruudessaan ”siinä sivussa, ilman mitään keskusteluja asiasta”. Kirjoitusten perusteella naiset ovat olleet aikoinaan hyvin hämillään ja järkyttyneitä kuukautistensa alkamisesta. Neuvojen pyytäminen on ollut tytärten mielestä noloa ja moni onkin puhunut asiasta äidilleen vasta ”pakon edessä”:

Kun äiti illalla tuli töistä, olin nukkuvinani omassa sängyssäni. Olin niin kippurassa kuin voin, niin pienenä kuin ikinä osasin, niin hiljaa että tuskin hengitinkään. Kun äiti sitten lopulta nosti peittoa, en sanonut mitään, näytin vain verisiä reisiäni ja aloin uudestaan itkeä. Äiti oli niukkasanainen ja käski minun nousta ylös pesulle. Nainen, syntynyt vuonna 1952.

Äidit ovat suhtautuneet tyttärensä kuukautisiin hyvin kaksijakoisesti. Osa heistä on ryhtynyt saman tien neuvomaan tyttärtään tomerasti ja näyttänyt tälle kädestä pitäen kuinka uudessa tilanteessa tulee toimia. Osa puolestaan on lähinnä kauhistellut asiaa ja todennut tyttären saaneen riesakseen nyt ”sen taudin”, ”kiusan” tai ”kirouksen”. Kuukautisten alkamiseen liittyvistä kokemuksista kirjoittavat etenkin 1950- ja 1960-luvuilla syntyneet naiset. Edellisessä luvussa pohdin sitä, miksi 1950-luvulla syntynyt ikäluokka kirjoittaa teksteissään muita sukupolvia enemmän seksuaalisuudesta. Tulin siihen johtopäätökseen, että kyseinen ikäluokka on todennäköisesti suosinut omien lastensa kasvatuksessa aikaisempaa keskustelevampaa ja avoimempaa otetta. Kotikulttuurin ja yleisten asenteiden muuttuminen sallivammiksi juuri 1950-luvulla syntyneen ikäryhmän vanhemmuuden aikana on saattanut osaltaan innostaa heitä avautumaan seksuaalikasvatukseen liittyvistä kysymyksistä. Uskoisin, että samasta syystä 1950—1960-luvuilla syntyneet naiset kirjoittavat muita enemmän myös kuukautisista.

1970-luvulla syntyneiden kirjoittajien kohdalla tapahtuu selkeä muutos. Heidän nuoruudessaan naiseksi kasvamiseen ja seksuaalisuuteen ei vaikuta enää liittyneen aikaisemmilta vuosikymmeniltä tuttuja tabuja. Äidit ja tyttäret ovat keskustelleet avoimemmin asioista eivätkä lapset ole enää kärsineet äidin armottomasta

---

²⁵¹ Waris 2003, 117.

kurittamisesta. Huutosaarnojen ja läksyttämisen sijaan äitien ja lasten välillä on ollut lähinnä pientä nahistelua muotiin liittyvistä hankinnoista. Siinä missä vanhemmat ikäluokat kuvailevat äitien olleen todella ehdottomia ja pihejä, muuttuvat äidit kuin taikaiskusta 1970-luvulla syntyneen ikäluokan kohdalla suopeammiksi ja avarakatseisimmiksi. Äidit ovat muun muassa antaneet tytärten värjätä hiuksensa, ottaa permanentin sekä hankkia bändipaitoja. Ihan kaikkeen äidit eivät ole kuitenkaan suostuneet ja esimerkiksi vuonna 1974 syntynyt nainen ei saanut heti ”japanilaisen näköisiä korvakoruja”, koska äiti ei antanut hänen laitattaa korvareikiä ennen rippikoulua. Kaiken kaikkiaan muodin seuraaminen ja erilaisten tuotteiden hankkiminen tuntuvat saaneen 1970-luvulla syntyneen ikäluokan nuoruudessa huomattavasti aikaisempaa suuremman painoarvon. Tähän vaikutti varmasti osaltaan se, että nuorten asemaa itsenäisinä kuluttajina ryhdyttiin korostamaan Suomessa 1980-luvun nousukauden myötä.²⁵² 1980—1990-luvuilla nuoruuttaan viettäneellä sukupolvella onkin ollut todennäköisesti huomattavasti edellisiä ikäryhmiä paremmat mahdollisuudet tehdä omaa makua vastaavia hankintoja sekä ilmaista itseään vaatteiden ja hiustyylien avulla.

1980- ja 1990-luvuilla syntyneet kirjoittajat kertovat hyvin niukasti äidistään. Tämä voi johtua ainakin osittain siitä, että nuoret eivät enää nykyään vietä kovinkaan runsaasti aikaa vanhempiensa kanssa. Liisa Lahtisen ja Pia Wanin mukaan perheenjäsenet ovat tänä päivänä aikaisempaa enemmän omissa oloissaan ja perheen yhteistä aikaa toteutetaan lähinnä päivällisten ja muiden yhteisten aterioiden muodossa.²⁵³ Tutkimusaineiston perusteella perheenjäsenten välinen kommunikaatiokin liikkuu melko pinnallisella tasolla. Äidit ja lapset tuntuvat kiistelevän erityisen paljon kotitöiden tekemisestä. Vuonna 1993 syntynyt nainen kuvailee tekstissään varsin yksityiskohtaisesti äidin kanssa käymäänsä väittelyä keittiön siivouksesta. Kirjoituksesta käy ilmi, ettei tytär jaksaisi millään hoitaa omaa osuuttaan kotitöistä:

Tule siivoamaan keittiö!” Kuulen äidin huutavan alakerrasta. Tuhahdan väsyneenä ja väännyn ylös lattialta. [...] Äiti odottaa alhaalla tiskirätti

---

²⁵² Hoikkala & Paju 2002, 26.

²⁵³ Lahtinen, Liisa 1985: Mitä koti merkitsee murrosikäiselle? Opinnäytetutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteiden osasto. Opettajankoulutuslaitos, 52; Wan, Pia 2006: Yhteinen aika – Monia kohtaamisia. Minkälaista on perheen yhteinen aika yläkoululaisen kokemusmaailmassa? Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos, 64.

kädessään. Ilmeestä näen, että hän aloittaa taas. `Tiedäthän sinä ettei äidin ole kiva tulla töistä, kun vastassa on heti ensimmäisenä likainen pöytä? Täytä tiskikone ja pyyhi tämä pöytä, niin minä pääsen laittamaan ruokaa`, äiti sanoo. Kuljen vain hänen ohitsean huuhtelemaan tiskirättiä. Äiti häviää olohuoneeseen lukemaan lehteä. Minä uppoudun ajatuksiini, katsellen kuinka sininen tiskirätti muuttaa väriään kastuessaan. Nainen, syntynyt vuonna 1993.

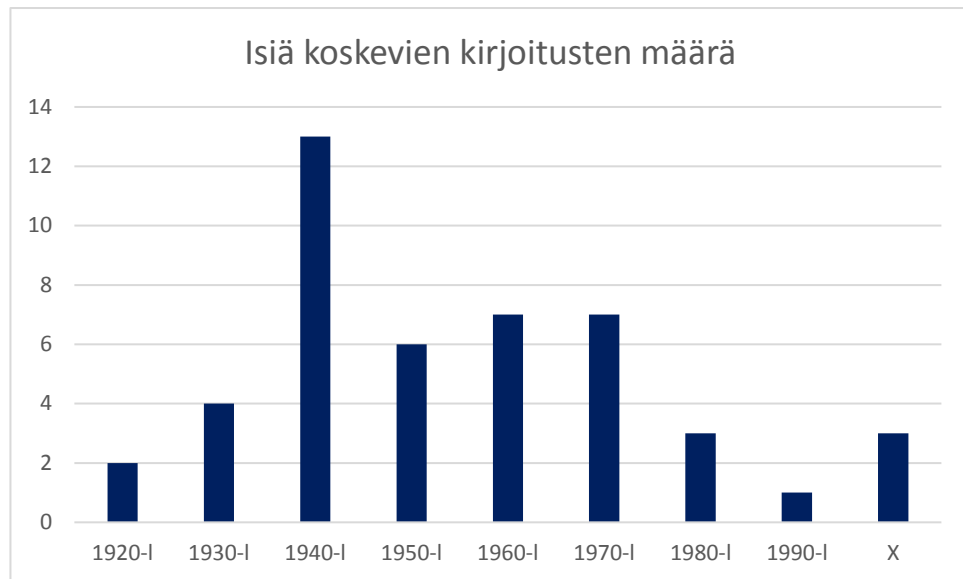
Vuonna 1993 syntyneen naisen lisäksi myös toinen saman vuosikymmenen alussa syntynyt nainen kirjoittaa kotitöihin liittyvistä riidoista. Naisen mukaan hänen täytyy huolehtia kotihommien lisäksi siitä, että hän ”on kunnollinen, pärjää koulussa ja arjessa ja on esimerkkinä siskoille”. Tommi Hoikkalan ja Petri Pajun mukaan tämän päivän nuoret eivät enää pidä aikaisempien sukupolvien tavoin hyveinä esimerkiksi siisteyttä, kotitöiden tekemistä, ahkeruutta, tunnollisuutta ja vanhempien kunnioitusta. Kenties kirjoituksissa kuvaillut riidat kotitöistä ja kunnollisuudesta ovat johtuneet juuri siitä, etteivät vielä muutama vuosikymmen sitten hyveinä pidetyt ominaisuudet ja käyttäytymismallit ole enää nykynuorten mielestä samalla tavalla merkityksellisiä tai tavoittelemisen arvoisia?

6.3 Isät

Isän merkitys lapsen ja koko perheen elämässä on suuri. Osallistuva isä tasapainottaa perhejärjestelmää ja huolehtii osaltaan lapsen kasvatuksesta. Isät ovat äitien rinnalla myös tärkeitä lapsen tunne-elämän ja sosiaalisen maailman kehittäjiä.²⁵⁴ Juhani Seppäsen mukaan isien hyvät ominaisuudet unohdetaan kuitenkin valitettavan usein ja isyys hahmotetaan pelkästään negatiivisten piirteiden, kuten isän henkisen tai fyysisen poissaolon, kautta.²⁵⁵ Omasta tutkimusaineistostani löytyy runsaasti sekä myönteisiä että kielteisiä isään liittyviä muistoja. Seuraavalla sivulla kuviossa 6 näkyy kuinka aktiivisesti eri-ikäiset vastaajat kirjoittavat teksteissä isästään. Vuosi X viittaa taulukossa niihin kirjoittajiin, joiden syntymäaika ei käy ilmi aineistosta (yhteensä kolme osallistujaa).

²⁵⁴ Sommer, Dion: Kun isä on kotona. Isänroolista, isistä ja pikkulapsista. WSOY, Helsinki 1986, 52; 125.

²⁵⁵ Seppänen, Juhani: Ensimmäinen sana on isä. Otava, Helsinki 2000, 94.

Kuvio 6. Isiä koskevien kirjoitusten määrä osallistujien syntymäajan mukaan jaettuna

Isiä koskeva kirjoittelu poikkeaa jonkin verran kodin kasvatusilmapiiriä ja äitejä koskevista kirjoituksista. Se ei ole ensinnäkään ajallisesti yhtä kahtiajakautunutta kuin äitejä koskevat tekstit, mutta nuorten ja isien väliset suhteet eivät ole myöskään kehittyneet yhtä tasaisesti kuin perheissä yleisesti vallinnut ilmapiiri. Kirjoituksissa esiintyvät isät jakautuvat toimintansa ja kasvatustapojensa perusteella kahteen eri ryhmään, läheisiin ja etäisiin isiin, joista molemmista löytyy tasaisesti esimerkkejä lähes koko tarkastelujakson ajalta. Tutkimuskirjallisuuden mukaan autoritäärinen isyys oli voimissaan vielä 1940—1950-luvuilla²⁵⁶ ja isät ovat vasta viime vuosikymmeninä pyrkineet kohtelevaan lapsiaan ystävällisemmin ja rennommin.²⁵⁷ Oi nuoruus - kirjoituskilpailuun lähetettyjen tekstien perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei jako julmiin ja kiltteihin isiin – tai etäisiin ja läheisiin isiin – ole ajallisesti aivan niin mustavalkoinen kuin mitä aikaisemmat tutkimukset antavat ymmärtää.

Isän alkoholinkäyttö on yksi merkittävimmistä syistä sille, miksi monet kirjoittajista kokevat isän jääneen itselleen etäiseksi. Isän alkoholismi nousee esille kaikkien muiden ikäluokkien paitsi 1980- ja 1990-luvulla syntyneiden kirjoituksissa. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita vielä sitä, että isien juominen olisi selkeästi vähentynyt viimeisten 20—30 vuoden aikana. 1980—1990-luvuilla syntyneen ikäluokan teksteistä löytyy

²⁵⁶ Leino & Viitanen 2003, 188.

²⁵⁷ Pulkkinen 1994, 42—43.

kokonaisuudessaan hyvin vähän kirjoittelua isästä, minkä vuoksi myös isien alkoholinkäyttöön mahdollisesti liittyneet ongelmat ovat saattaneet jäädä piiloon.

Vanhempien alkoholinkäyttö, jopa jo hyvin satunnainenkin juominen, voi vahingoittaa kasvavaa lasta ja nuorta.²⁵⁸ Oi nuoruus -kilpakeruuseen osallistuneet kirjoittajat ovat niin ikään oireilleet isän alkoholismia. Esimerkiksi vuonna 1924 syntynyt mies kirjoittaa kärsineensä ”kotielämästä, johon meillä lapsilla ollut osaa, eikä arpaa, puhumattakaan, että koko asia ei meille edes kuulunut”. Muutamat kertovat myös hävenneensä isän juomista ja pyrkineensä pitämään asian piilossa kavereiltaan. Joitakin isän alkoholismi on häirinnyt niin paljon, että he ovat jopa toivoneet isän kuolevan pois:

Minä vihasin isääni. Vihasin sitä niin, että en edes muista monestiko yöllä sängyssä maatessani pidin käsiäni ja jalkojani ristissä ja rukoilin koko nuoren sydämeni voimalla, että jumala antaisi isän kuolla. Mutta isä ei kuollut. Juomisen se lopetti kuten monen muunkin kaverini isä, sitten kun oli pakko. Nainen, syntynyt vuonna 1968.

Pari kirjoittajaa kertoo oppineensa ”vainuamaan isän humala-asteen välittömästi hänen astuttuaan sisään”. Sitäkin useammat kirjoittajat kertovat alkaneensa vihata isäänsä tämän alkoholinkäytön takia. Vaikka alkoholismi on herättänyt vastaajissa ennen kaikkea negatiivisia tunteita, ovat isän juomaretket saaneet osassa kirjoittajia aikaan hyvin ristiriitaisen olon:

Kyllähän isän kapakkareissut ja kaatumiset pelottavat. Toisaalta aina helpottaa, kun hän lauantai-iltana lähtee ja jään äidin kanssa kahdestaan. Nainen, syntynyt vuonna 1971.

Alkoholistivanhemmat voivat aiheuttaa lapselleen henkisten vaurioiden lisäksi myös fyysistä vahinkoa.²⁵⁹ Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän selvityksen mukaan runsas alkoholinkäyttö kasvattaakin väkivaltakäyttäytymisen todennäköisyyttä.²⁶⁰ Myös muutamien Oi nuoruus -kilpakeruuseen osallistuneiden kirjoittajien perheissä isän juomiseen on liittynyt usein väkivaltaista käytöstä. Vuonna 1955 syntynyt mies kertoo

---

²⁵⁸ Löfman, Mikael 2004: Alkoholiperheen selviytyminen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Systemaattisen teologian laitos, 60.

²⁵⁹ Löfman 2004, 60—61.

²⁶⁰ Sosiaali- ja terveysministeriö: Koko perhe kierteessä. Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, Helsinki 2007, 19.

joutuneensa oman isän nyrkkien kohteeksi mentyään auttamaan humalassa raivonneen puolisonsa armoilla ollutta äitiään:

En ehtinyt puolustautua vaan tunsin, kuinka hänen nyrkkinsä jysähti suupieleeni. Verta alkoi valua lattialle. Isä ei välittänyt tästä vaan jatkoi lyömistä. 'Antaa heittää ja vähän äkkiä!' hän huusi ja lopetti lyömisen. Isä tarttui minua niskasta ja työnsi rappukäytävään. 'Äläkä tule enää takaisin näihin nurkkiin senkin runkkari!' isä huusi ja veti oven raivoissaan kiinni. Mies, syntynyt vuonna 1955.

Lähisuhdeväkivaltaan ei kuitenkaan aina liity alkoholin tai muiden päihdeaineiden käyttöä.²⁶¹ Myös tutkimusaineistoon sisältyvistä kertomuksista käy selkeästi ilmi, etteivät isät ole käyttäytyneet lapsiaan kohtaan väkivaltaisesti ainoastaan humalassa, vaan ruumiillinen kurittaminen on ollut monissa perheissä osa päivittäistä arkea:

Saimme silloin tällöin piiskaa. 'Koivuherra' oli kunniapaikallaan oven yläpuolella. Pitkistä leteistä oli hyvä pyöräyttää ja 'luunapit' tekivät tehtävänsä. Hyvin herkästi isäni vetäisi esiin 'tuppivyön'. Jo tämä palautti veljeni nopeasti 'kaidalle tielle'. Nainen, syntynyt vuonna 1943.

Sain tottua koiranremmiin, hänen nyrkkeihinsä myös, kerran pari hän potkaisi minua. Väkivalta loppui minun ollessa kuusi- seitsemäntoista vuotias ja annettuani ymmärtää että tästä eteenpäin puolustaudun. Mies, syntynyt vuonna 1961.

Isien ankara kasvatustapa on ilmennyt fyysisen rankaisemisen lisäksi myös kovana kurina ja tiukkoina sääntöinä. Eri-ikäisten kirjoittajien mukaan isän sana oli heidän perheessään laki ja isän määräämiä sääntöjä tuli aina ”noudattaa mukisematta”. Pari naiskirjoittajaa kertoo isän kohdelleen heitä suorastaan vihamielisesti sen vuoksi, koska he olivat tyttöjä. Pirjo Korkiakankaan mukaan entisaikaan perheen esikoisen, tai viimeistään toisen lapsen, odotettiin olevan poika, joka toimisi tulevaisuudessa talon ja suvun jatkajana.²⁶² Poikalapsen erityisasemaa korosti aikoinaan myös vastasyntyneen tyttölapsen isälle tarkoitettu lausahdus ”tyttö tuli, tyhjää tuli”.²⁶³ Tällaisen ajattelutavan luulisi olleen yleinen lähinnä agraariyhteiskunnassa, mutta hieman yllättäen vielä

---

²⁶¹ Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 19.

²⁶² Korkiakangas 1996, 85. Myös Rutanen 1982, 19–20.

²⁶³ Puohiniemi, Martti & Nyman, Göte: Mies. Arvot, roolit ja tunteet. Limor, Espoo 2007, 156.

vuonna 1970 syntynyt nainenkin kertoo olleensa ”lähtökohtaisesti väärää sukupuolta”. Naisen mukaan vauvan sukupuoleen karvaasti pettynyt isä ei suostunut edes tulemaan synnytyslaitokselle onnittelukäynnille. Myöhemmin naisen lapsuudessa ja nuoruudessa isä myös syytti tytärtään kaikesta mahdollisesta, jopa omasta alkoholismistaan. Vuonna 1955 syntyneen naisen isän käytös muuttui puolestaan siinä vaiheessa, kun tytär tuli murrosikään:

Eräänä syksyisenä aamuna tulin aamukahvipöytään pelkissä pikkuhousuissa ja aluspaidassa. Isä karjaisi, ettei minun pitäisi roikistella alasti. Alasti. Vittu minä mitään alasti ollut. Olenkohan koskaan loukkaantunut niin verisesti kuin silloin. [...] Isä alkoi saada raivareita pikkuasioista, saattoi suuttua täysin yllättäen ja arvaamatta. Pitkään pelkäsin huutavia miehiä. Selväsikään hän ei kestänyt naiseksi kasvamistani eikä arvostanut minua tyttönä. Nainen, syntynyt vuonna 1955.

Osalla kirjoittajista on ollut nuorena hyvin ristiriitaisia tunteita isää kohtaan. Vaikka monet isistä ovat olleet suorastaan julmia ja kurittaneet lapsiaan ruumiillisesti, ovat jotkut heistä osoittaneet lapselleen väkivallan vastapainoksi myös lämpimämpiä tunteita. Esimerkiksi vuonna 1961 syntynyt mies myöntää suhteen isään olleen hyvin kaksijakoinen:

Suhde isääni on aina ollut hieman kaksijakoinen, toisaalta otimme joskus kovasti yhteen ja minun on aina ollut vaikeaa antaa anteeksi hänen väkivaltaisuutensa minua kohtaan. Toisaalta joskus niin kuin hetkellä kun hän toi minut asemalle, auttoi tavaroiden kantamisessa, olimme hyvin läheisiä. `Muista` hän sanoi `sinulle on aina paikka kotona, kävi miten kävi`. Tiesin että isäni tarkoitti todella mitä hän sanoi ja olin hyvin kiitollinen siitä. Mies, syntynyt vuonna 1961.

Moni kirjoittajista kertoo isän olleen ”ankara” ja ”kiivasluontoinen”, mutta ennen kaikkea oikeudenmukainen kasvattaja. Useissa kirjoituksissa isän kuvaillaan olleen myös ”turvallinen”. Isät ovat vaatineet lapsiltaan rehellisyyttä ja kertomusten perusteella lapsia on rangaistu pahantekoa useammin juuri valehtelusta. Eniten muistelukertomuksissa yllätti kuitenkin se, kuinka monen kirjoittajan isä on osoittanut lapselleen hellyyttä ja huolenpitoa myös 1940—1950-luvuilla, jolloin autoritäärinen

isyys eli tutkimuskirjallisuuden mukaan kulta-aikaansa. 40- ja 50-luvuilla isän odotettiin olevan etäinen auktoriteetti, joka kontrolloi omat tunteensa ja keskittyi kurinpitoon.²⁶⁴

Vaikka monien kirjoittajien isät ovat olleet juuri tämän tyyppisiä kylmiä ja komentavia kasvattajia, löytyy tutkimusaineistosta vähintään yhtä paljon esimerkkejä myös huolehtivaisista ja kilteistä isistä:

Selkäsaunaa ei annettu, vaikka tiedän, että se keino kyllä tunnettiin. [...] Isä myös uskalsi osoittaa tunteensa sieppaamalla lapsensa sylittelyyn, kun siihen tilaisuus tarjoutui. Tuskin sellainen käytös lapsuudessani oikein miehelle sopivaa oli. Mies, syntynyt vuonna 1934.

Isän juomisesta huolimatta me lapset olimme isälle tärkeitä. Aistimme sen hänestä. Isä käytti meistä hellittelynimiä, laski leikkiä kanssamme. Nainen, syntynyt vuonna 1945.

Kirjoittajat korostavat isän kiltteyttä vertaamalla häntä perheen äitiin. Siinä missä monista 1930- ja 1940-luvuilla syntyneiden kirjoittajien äideistä piirtyy aineiston pohjalta suorastaan julman ankara ja väkivaltainen kuva, ovat useat isät olleet sen sijaan hyvinkin helliä ja huomattavasti äitejä rennompia kasvattajia. Monet kuvailevatkin isän kohdelleen heitä äitiä reilummin ja oikeudenmukaisemmin. Vuonna 1937 syntynyt nainen esimerkiksi kirjoittaa isän pelastaneen hänet ”usein äidin pahimmalta rankaisulta”. 1940-luvun lopulla syntyneen naisen isä puolestaan suojeli perheen lapsia äidin kohtuuttomilta kasvatusvaatimuksilta:

Monet vanhemmat vaativat että heidän omatkin lapsensa teitittelevät vanhempiansa. Kun äiti oli halunnut opettaa sellaisen tavan meillekin, oli isä ollut eri mieltä. Hän oli uhannut, että jos äiti opettaa lapset teitittelemään heitä, niin hän alkaa myös teititellä äitiä. Nainen, syntynyt vuonna 1949.

Osa isistä on suhtautunut äitejä sallivammin myös tytärten tansseissa käymiseen ja vaatehankintoihin. Pari naiskirjoittajaa kuvaileekin olleensa nuorena todellinen ”isäntyttö”. 1940-luvun alussa syntyneen naisen mukaan juuri isä antoi ”silloin tällöin ostaa kangasta ja ompeluttaa leningin tai hameen”, vaikkei pienviljelystilalla eläneellä perheellä ollut todellisuudessa rahaa ”tuhlattavaksi turhuuteen”. 1970-luvun

---

²⁶⁴ Leino & Viitanen 2003, 188.

puolivälissä syntynyt nainen kertoo puolestaan isän kannustaneen häntä menemään ”tansseihin tapaamaan muita nuoria” ja naisen mukaan isä oli aina myös se, joka antoi lippurahat. Vuonna 1959 syntyneen naisen isä suhtautui niin ikään hyvin suopeasti tyttärensä haluun käydä tanssimassa:

Äitini mielestä tansseihin olisi toki saanut mennä, jos niissä olisi tanssittu wienervalssia kauniissa asuissa – onneksi isä tajusi puuttua keskusteluun ja lupasi vielä antaa kyydin lisäksi meikkiopastustakin. Nainen, syntynyt vuonna 1959.

Isät ovat suhtautuneet ehkä yllättävänkin positiivisesti myös jälkikasvunsa koulunkäyntiin. Ainoastaan kaksi 1930- ja 1940-luvulla syntynyttä mieskirjoittajaa muistelee isän kieltäneen heitä aikanaan hakemasta keskikouluun, koska ”poikia tarvittiin kotona töissä”. 1940-luvulla syntyneen ikäluokan joukosta löytyy kuitenkin myös esimerkkejä isistä, jotka ovat suhtautuneet lapsensa koulunkäyntiin hyvin myönteisesti ja jopa vaatineet heitä suorittamaan opinnot loppuun. Myös nuorempien ikäluokkien isät ovat olleet lähinnä ylpeitä jälkikasvunsa koulumenestyksestä:

Opiskelu yliopistossa tuntui selvältä jatkeelta lukiolle, mutta aprikoin edelleen pääainettani. Päädyin historiatieteeseen, ja sitä myös pääsin lukemaan ensiyrittämällä. Isäni oli minusta ylpeä; hän kertoi työkavereilleen, jotka onnittelivat minua; viisas tyttö. Nainen, syntynyt vuonna 1978.

Siinä missä monilla kilpakeruuosallistujista on runsaasti isään liittyviä muistoja, ei osa kirjoittajista pysty kertomaan isästään juuri mitään. Isän menettämisestä eivät ole kärsineet yksinomaan kilpakeruun vanhimmat osallistujat, vaan yhtä lailla osa nuoremmistakin kirjoittajista on joutunut elämään ilman oman isän läsnäoloa. Vuonna 1938 syntynyt nainen kertoo viettäneensä lapsuutensa ”kuusi ensimmäistä vuotta ilman isää hänen ollessaan rintamalla”. Kaksi muuta 1920- ja 30-luvulla syntynyttä kirjoittajaa kertovat puolestaan isän kuolleen sodassa perheen lasten ollessa nuoria. Isän varhaisesta poismenosta huolimatta kumpikin kirjoittajista kokee isän vaikuttaneen merkittävällä tavalla heidän elämäänsä. Vuonna 1961 syntynyt nainen sen sijaan kirjoittaa isättömyyden olleen ”pientä ja vaatimatonta kotiakin kovempi paikka”. Vaikka naisen isä oli tylästi vain hylännyt vaimonsa ja lapsensa, kaipasi tytär häntä kovasti ja kuvitteli usein ”millainen isä oli, miltä hän näytti, miltä hän tuoksui”. Kaksi 1980-luvulla

syntyntä kirjoittajaa menettivät isänsä sairauksille, joiden seurauksena osapuolten jo valmiiksi etäiset välit viilenivät lopullisesti. Vuonna 1981 syntynyt nainen puolestaan kokee, ettei hänellä ole koskaan ollutkaan isää, vaikka isä olikin ollut naisen lapsuudessa fyysisesti läsnä. Naisen mukaan isä ei osallistunut hänen kasvatukseensa eikä ollut ”henkisesti tai sanallisesti läsnä”. Nainen kertookin oppineensa jo hyvin nuorena, ettei isällä ollut ”syliä häntä varten”.

Kaksi kirjoittajaa kertovat isän jääneen heille etäiseksi vanhempien eron seurauksena. Sekä vuonna 1943 syntyneen miehen että vuonna 1964 syntyneen naisen perheissä äiti oli lasten lähivanhempi ja isää he näkivät ainoastaan viikonloppuisin ja loma-aikoina. Kumpikaan heistä ei elänyt isän kanssa nuorena tavallista arkea ja tapaamiset sovittiinkin useimmiten kaupungille:

Yleensä isä vei minut tullessaan kaupungille, jossa minulle ostettiin vaatteita, käytiin parturissa, ja mentiin yhdessä syömään johonkin ravintolaan. Mies, syntynyt vuonna 1943.

Tapaamisviikonloppuina menimme usein Ekbergille kaakaolle ja kävelylle Seurasaareen. [...] Kansallisteatterissa kävimme katsomassa 'Hyppelihiiri hyökkäpyöksi metsässä' ainakin viidesti. Minun toivomuksestani. Lempielokuvani, 'Aristokatit' näin vähintään yhtä monta kertaa. Nainen, syntynyt vuonna 1964.

Joissakin perheissä isän tilalle on tullut äidin uusi puoliso. Isäpuolten merkitys kirjoittajille on ollut verrattain suuri, sillä tutkimusaineistosta löytyy yhteensä kuusi isäpuolta käsittelevää kertomusta, kun taas äitipuolesta kirjoittaa ainoastaan yksi vastaaja. Maritta Itäpuiston mukaan korvaava isähahmo voi paikata biologisen isän puuttumisesta aiheutuvia ongelmia.²⁶⁵ Näin on ollut myös kahden Oi nuoruus - kilpakeruuseen osallistuneen kirjoittajan perheissä. Vuonna 1979 syntynyt nainen kertoo perheen elämän muuttuneen itse asiassa vain paremmaksi vanhempien eron ja uuden ”lempeän” isäpuolen myötä. Myös vuonna 1942 syntynyt nainen kertoo isäpuolen olleen hänelle hyvin rakas. Naisen mukaan perheen ”pakka sekosi täysin” vuonna 1952 isän äkillisen kuoleman seurauksena. Kahden vuoden kuluttua ilo ja turvallisuus palasivat kuitenkin jälleen elämään, kun äiti meni naimisiin ”säyseän ja

---

²⁶⁵ Itäpuisto, Maritta: Pullon varjosta valoon. Vanhempiensa alkoholinkäytöstä kärsineiden selviytymistarinoita. Kuopion yliopiston painatuskeskus, Kuopio 2001, 98.

rauhallisen isähahmon” kanssa. Naisen mukaan isäpuolen menehtyminen aivoinfarktiin 40-vuotiaana oli ”melkein ankarampi isku kuin isän kuolema aikoinaan”.

Kaikki eivät ole kuitenkaan onnistuneet saamaan elämäänsä yhtä kilttiä ja huolehtivaista isäpuolta. Vuonna 1987 syntyneen naisen mukaan isäpuoli ”oli julma uusi Jumala, jonka tahto oli laki ja sitä noudatettiin vaikka sitten hiljaa nurkassa seisten”. 1940-luvulla syntynyt mies puolestaan kertoo pahinta olleen se, ettei isäpuoli ollut ”koskaan kiinnostunut minusta, eikä ottanut kaverikseen”. Miehen mukaan äidin uusi puoliso ei kuitenkaan ollut ”mikään paha isäpuoli, vaikka sainkin nahkaremmillä selkääni pari kertaa”. Vuonna 1931 syntyneen naisen isäpuoli taas oli pahasti alkoholisoitunut kunnanpamppu, josta kuoriutui humalassa väkivaltainen ”nyrkkisankari”:

Kännipäissään hän sai miltei aina melkoisia raivokohtauksia. Häntä oli syytä pelätä koska käteen tahtoi herkästi löytyä jotain lyömä- tai heittoaseita. Silloin tulivat esille isäpuolen tunteet minua kohtaan ja myös äitiä kohtaan. Pienelle omalle tyttärelleen hän ei tehnyt mitään pahaa. Nainen, syntynyt vuonna 1931.

6.4 Muut nuorten merkitykselliseksi kokemat läheissuhteet

6.4.1 Sisarukset

Sisarusten merkitys lapsen elämässä on tavallisesti erittäin suuri. Sisarukset paitsi vaikuttavat toistensa sosiaalisten taitojen, moraalikäsitteiden sekä kielellisten ja kognitiivisten kykyjen kehittymiseen, he myös jakavat yhteisen taustan ja yhteiset kokemukset. Sisarussuhteiden merkitystä lisää osaltaan sekin, että ne ovat usein pitkäkestoisempia kuin suhteet omiin vanhempiin, puolisoon tai lapsiin.²⁶⁶

Oi nuoruus -kilpakeruuseen osallistuneista henkilöistä ainoastaan kahdeksan kirjoittaa sisarussuhteistaan. Sisaruksia käsittelevät harvat tekstinpätkät ovat toisaalta sitäkin väkevämpiä ja niistä käy selvästi ilmi siskojen ja veljien vaikutus vastaajien elämään. Suurin osa teksteistä on kirjoitettu todella positiiviseen sävyyn ja lähes kaikilla sisaruksistaan kirjoittaneilla vaikuttaa olleen erittäin lämpimät ja läheiset välit veljiinsä

---

²⁶⁶ Rannikko, Ulla 2008: Yhteinen ja erillinen lapsuus. Sisarusten sosiaalistava merkitys. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, 12—14.

ja/ tai siskoihinsa. Monet heistä kokevat, että juuri sisaruksilla on ollut vanhempien ohella tärkeä rooli tiiviin perheyhteisön rakentajina. Vuonna 1934 syntyneelle miehelle sisarukset ovat olleet tärkeä kumppani elämän ylä- ja alamäissä:

Koti oli turvallinen paikka, minne saattoi meistä jokainen mennä luottaen siihen, että ymmärtäjä löytyisi. Koen vanhempien lisäksi myös veljeni luoneen kotiin samaa ilmapiiriä ja vaikuttaneen minuun myös esimerkillään. Yhteinen kasvupohja sitoi meidät kiinteästi yhteen. Olimme iloisia toistemme myötäkäymisistä ja koimme yhdessä myös ikävyydet ja tuskamme, erityisen voimakkaan silloin, kun tieto isän menehtymisestä tavoitti meidät. Mies, syntynyt vuonna 1934.

Joillekin kirjoittajille sisarukset ovat olleet jopa eräänlaisia vanhemman korvikkeita. Ben Furmanin mukaan lapsella on taipumus etsiä ympäristöstään korvikevanhempia, jos hän ei saa riittävästi turvaa ja tukea omilta vanhemmiltaan.²⁶⁷ Vuonna 1952 syntyneen naisen lapsuudessa kävi juuri näin. Nainen etäännytti hiljalleen pois päin iäkkäistä vanhemmistaan, joilta hän ei kokenut saavansa riittävästi tukea, apua ja kannustusta. Vanhempien sijaan naisen isovelji alkoi huolehtia monista sisarensa asioista:

Isoveljeni oli monissa käytännön asioissa vanhempani. Hän kirjoitti tarvittavat ilmoitukset kouluun kun olin sairas, hän selvitti rehtorille, miksei minulla ollutkaan syksyllä 100 kasvin herbaariota kerättynä, hän vei minut silmälääkäriin ja hammaslääkäriin, ja kerran Marian sairaalaan kovien kuukautiskipujen vuoksi. Nainen, syntynyt vuonna 1952.

Sisarusten väliset suhteet ovat tasapainoilua hoivaamisen ja konfliktien välillä.²⁶⁸ Negatiiviset tilanteet ja yhteenotot ovatkin lämmön ja huolenpidon lailla kiinteä osa sisarussuhdetta.²⁶⁹ Myös monet Oi nuoruus -kirjoituskilpailun osallistujat kuvailevat olleensa nuorempana vähän väliä tukkanuottasilla siskojensa ja veljiensä kanssa. Kirjoitusten perusteella sisarukset ovat silti onnistuneet aina pääsemään sopuun kaikkein pahimpienkin riitojen jälkeen. Joillakin suhde sisaruksiin on kuitenkin ollut muista syistä viileä tai etäinen. Vuonna 1939 syntynyt nainen etäännytti hetkellisesti

---

²⁶⁷ Furman, Ben: Ei koskaan liian myöhäistä saada onnellinen lapsuus. WSOY, Helsinki 1997, 24.

²⁶⁸ Rannikko 2008, 12.

²⁶⁹ Mt., 14.

isosiskostaan tämän murrosiän alkaessa, mutta myöhemmin siskokset löysivät jälleen toisensa ja yhteisiä mielenkiinnon kohteita. Vuonna 1987 syntyneen miehen suhde isoveljiin on sen sijaan edelleen etäinen:

Vaikka veljeni tekivät kasvatukseni eteen paljon hyvää työtä, olisin kaivannut henkilöä jota todella ihailla. Arvostan molempia veljiäni mutta en ihaile. Kilpailin heidän kanssaan joka saralla, mutta arvostan eri asioita kuin he. Kuulen heidän ajatuksissaan samaa kuin omissanikin, mutta olemme niin kaukana toisistamme, vaikka asumme hyvin lähekkäin. Mies, syntynyt vuonna 1987.

Judith Dunnin mukaan sisarusuhteesta tekee ainutlaatuisen etenkin se tosiasia, etteivät sisarukset ole voineet valita toisiaan, vaan heidät on ikään kuin ”pakotettu” elämään yhdessä.²⁷⁰ Todellisuudessa sisarukset ovat varmasti useimpien mielestä rikkaus, mutta kaikille siskon tai veljen läsnäolo ei kuitenkaan ole ollut aina yksinomaan iloinen asia. Vuonna 1988 syntyneen naisen lapsuus ja nuoruus menivät pitkälti itsetuhoisen isosiskon perään katsoessa. Siskon käytös pakotti myös koko perheen kiinnittämään erityistä huomiota hyvin tavallisilta vaikuttaviin seikkoihin:

Lukittu ovi ja avaimen puuttuminen tietää huonoa: tämä on taas niitä päiviä, kun siskoni pyrkii bussilla Tampereen rautatieasemalle voidakseen heittäytyä siellä junan alle. [...] Meillä on vain valmiiksi leikattua leipää, koska kaikki ruokailuveitsee terävämmät on piilotettu lakanakaappiin. Ikkunanavaajatkin on piilotettu, jotta siskoni ei voi hypätä yläkerran ikkunasta. Toisinaan se löytää ne, ja minä kuulen kolinan huoneeseeni ja syöksyn paikalle juuri ajoissa tarttumaan sitä vyötäisiltä ja kiskomaan sen takaisin elämään, repimään sen takaisin isän ja äidin makuuhuoneeseen ja sulkemaan ikkunan, jotta naapurit eivät kuule huutoa. Nainen, syntynyt vuonna 1988.

---

²⁷⁰ Dunn, Judith: Sibling Influences. Teoksessa Lewis, Michael & Feinman, Saul (toim.): Social Influences and Socialization in Infancy. Plenum Press, New York 1991, 97.

6.4.2 Muut läheiset sukulaissuhteet

Sisarusten lisäksi omaelämäkerrallisissa teksteissä kirjoitetaan jonkin verran myös isovanhemmista, kasvattivanhemmista sekä tädeistä ja sedistä. Kaikkein lyhimät maininnat ovat vain muutaman sanan mittaisia, kuten esimerkiksi vuonna 1987 syntyneen miehen kuvaus sedistään, jotka olivat miehen mielestä ”kaikki nahjuksia, liian itseriittoisia”. Tädeistään ja sedistään kirjoittaa myös kaksi muuta kilpakeruun osallistujaa, joille molemmille etenkin tädit ovat olleet todella tärkeitä henkilöitä. Robert Milardon mukaan tätien ja setien asema materiaalsen ja emotionaalisen tuen, avun ja hoivan antajana voi olla erittäin merkittävä.²⁷¹ Vuonna 1974 syntyneelle naiselle juuri täti oli lapsuudessa ja nuoruudessa se henkilö, joka tuki ja ymmärsi häntä kaikissa tilanteissa:

Täti oli todella tärkeä henkilö meille lapsille. Hän ymmärsi hyvin meitä ja puolusti aina, jos vanhemmat sattuivat jotenkin moittimaan meitä. Sama täti oli hoitanut minua silloin, kun olin pienempi. Hän opetti minut keittämään ja varmaan juomaankin kahvia. Nainen, syntynyt vuonna 1974.

Joskus lapsi saattaa Milardon mukaan suhtautua tätiinsä ja setäänsä jopa eräänlaisina ”toisina vanhempina”.²⁷² Vuonna 1940 syntyneelle naiselle tädistä ja sedästä tuli kirjaimellisesti toiset vanhemmat, kun naisen oma äiti ei kyennyt enää sodan alkaessa huolehtimaan yksin seitsemästä pienestä lapsestaan. 3-vuotiaana kasvattivanhempiansa luokse muuttanut nainen kirjoittaa saaneensa tätinsä ja setänsä luona hyvän kodin, jossa häntä rakastettiin kuin omaa lasta. Kaiken kruunasivat kasvatti-isovanhemmat, joita nainen muistelee ”aina lämmöllä ja kiitollisuudella”.

Kilpakeruun osallistajat eivät kuitenkaan kirjoita loppujen lopuksi kovinkaan paljon tädeistään, sedistään ja kasvattivanhemmistaan, vaan enemmän huomiota saavat kirjoittajien isovanhemmat. Isoäideistä ja -isistä piirtyy teksteissä pääosin todella lämmin ja turvallinen kuva. Vuonna 1945 syntynyt nainen tosin kuvailee mummonsaa olleen ”ankara eikä hän antanut istua tyhjin toimin yhtään, vaan käski heti hakemaan puita varastosta tai määräsi tekemään jotain muuta hyödyllistä, jos näki, että istui

---

²⁷¹ Milardo 2008, 119–131.

²⁷² Mt., 119–131.

jouten”. Naisen tarina on ainoa kirjoitus, jossa isovanhemmista puhutaan hieman kielteisempään sävyyn. Kaikissa muissa teksteissä mummien ja vaarien kuvaillaan sen sijaan olleen etenkin ”lempeitä”, ”turvallisia” ja ”kilttejä”.

Teksteissä korostuu isovanhempien rooli läheisyyden, turvan ja ymmärryksen antajina. Vuonna 1938 syntyneen naisen mummi lohdutti, hellitteli ja piti häntä sylissä aina, kun naisen vanhemmat olivat piiskanneet tytärtään koivunvitsalla. Vuonna 1981 syntyneen naisen ahdistavaan, vanhempien riitelyn ja huudon täyttämään lapsuudenkotiin toivat puolestaan helpotusta mummon satunnaiset kyläilyt. Kirsti Ijäksen mukaan varsinkin murrosikäiset nuoret tulevatkin usein paremmin toimeen isovanhempiensa kuin omien vanhempiensa kanssa.²⁷³ Helena Hurme puolestaan korostaa isovanhemmuuden emotionaalisen ulottuvuuden olevan tärkeä myös isovanhemmille itselleen.

Tunnepuolen lisäksi isoäidit ja -isät arvostavat muun muassa lastenlasten kanssa yhdessä tekemistä sekä mahdollisuutta toimia lastenlastensa tukihenkilöinä ja esikuvina sekä sukupolvien välisenä puskurina.²⁷⁴

Ijäs on jaotellut isovanhemmat seitsemään eri luokkaan. Ijäksen mukaan on olemassa ensinnäkin kaikkensa antavia, uustylyjä, perinteisiä, moderneja ja toisenlaisia isovanhempia. Niiden lisäksi omat luokkansa muodostavat myös isomummit ja -ukit sekä avioerojen ja uusperheiden muodostumisen kautta syntyneet uusisovanhemmat.²⁷⁵ Useimpien Oi nuoruus -kirjoituskilpailun osallistujien isovanhemmat edustavat Ijäksen jaottelussa perinteistä isovanhemmuutta. Teksteissä isoäidit kokkaavat ja leipovat ahkerasti isoisän ollessa samaan aikaan hieman sivummalla. Muistojen mummola on perinteinen maaseudulla sijaitseva iso talo, jonka laajasta pihapiiristä löytyy niin marjapensaita kuin kukkapenkkejäkin.²⁷⁶ Vuonna 1957 syntyneelle naiselle pullantuoksuiseen mummolaan saapuminen oli aina kesän ehdoton kohokohta:

Ja siinä mummo aina seisoi, tiellä odottamassa, esiliinaansa kädellä silittäen. Ja jostain liiterin tai navetan ovesta pappakin ilmestyi viikate olalla tai iso maitotonkka kainalossa. Mummon esiliina tuoksui maidolta

---

²⁷³ Ijäs, Kirsti: *Isovanhemmat muutosten keskellä*. Kirjapaja, Helsinki 2004, 38.

²⁷⁴ Hurme, Helena: *Child, mother and grandmother. Intergenerational interaction in Finnish families*. Sarja No. 64. University of Jyväskylä, Jyväskylä 1988, 80–83.

²⁷⁵ Ijäs 2004, 83–102.

²⁷⁶ Mt., 89–90.

ja lämpimältä hiivaleivältä, papan halaus öljyltä ja sahanpurulta. Voi sitä pienen tytön suunnatonta onnea. Nainen, syntynyt vuonna 1957.

Lähes kaikki isovanhempia käsittelevät muistot liittyvät yksinomaan isoäitiin. Tämä on toisaalta hyvin ymmärrettävää, sillä isoäitien on tutkittu olevan yleensä isoisiä enemmän tekemisissä lastenlasten kanssa.²⁷⁷ Suomalaisen talonpoikaiskulttuurin aikana oli vielä hyvin tavallista, että isoisät pysyttelivät lähes täysin sivussa lastenlastensa elämästä. Isoäidit sen sijaan kasvattivat ja hoitivat ahkerasti lapsenlapsia lasten vanhempien tehdessä pitkää päivää kotitalon töiden parissa.²⁷⁸ Eric Widmerin ja Riitta Jallinojan mukaan isovanhempien rooli oli ennen niin merkittävä, että heidän voidaan katsoa olleen lähes kasvattivanhemman asemassa suhteessa lapsenlapsiinsa.²⁷⁹ Tutkimusaineistosta tekemäni havainnot ovat kuitenkin hieman ristiriidassa Widmerin ja Jallinojan väitteen kanssa. Vaikka suurin osa isovanhempisuhteista kirjoittaneista Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujista on elänyt lapsuuttaan ja nuoruuttaan maalaisyhteisössä, vain harvat heistä ovat asuneet samassa kotitaloudessa isovanhempien kanssa. Yhteensä vain muutamista teksteistä käy selkeästi ilmi, että niiden kirjoittajat ovat eläneet ainakin jonkin aikaa saman katon alla isoäitinsä kanssa. Muiden isovanhemmat ovat sen sijaan asuneet läheisessä kylässä tai pitäjässä, mutteivat samassa pihapiirissä. Suurimmalle osalle vierailut isovanhempien luona ovatkin olleet lähinnä kesäaikoihin sijoittuvaa harvinaista herkkua, eivät osa jokapäiväistä elämää. Isovanhemmat, etenkin isoäidit, ovat kyllä selvästi olleet vastaajille merkityksellisiä ja läheisiä ihmissuhteita, mutta heitä ei voi mielestäni siltikään rinnastaa kasvattivanhempiin, jotka vastaavat biologisten vanhempien tavoin lasten päivittäisestä arjesta.

Koska kaikki isovanhemmistaan kirjoittaneet osallistujat lukeutuvat Nuoruus eilen -sarjaan, tutkimusaineistosta ei käy ilmi minkälainen merkitys isovanhemmilla on nuorempien sukupolvien elämässä. Kaisa Rouvilan mukaan isoisät jättäytyivät vielä 1950-luvulla useimmiten sivuun lastenlastensa elämästä, mutta sittemmin isoisätkin ovat alkaneet ottaa entistä enemmän vastuuta lastenlasten hoidosta.²⁸⁰ Tiina Tuomi puolestaan haastatteli 2000-luvun alussa nuoria heidän suhteestaan isovanhempiinsa.

---

²⁷⁷ Konttinen, Sanna 2011: Isoisän ja lapsenlapsen suhde perhemuodostelmassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos, 13.

²⁷⁸ Rouvila, Kaisa 2008: Isovanhempien rooli lapsiperheissä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos, 21

²⁷⁹ Widmer & Jallinoja 2008, 399

²⁸⁰ Rouvila 2008, 21.

Aivan kuten Oi nuoruus -kirjoituskilpailun iäkkäät osallistujat myös Tuomen haastattelemat nuoret kertoivat arvostavansa ennen kaikkea isovanhempiensa luomaa turvallisuuden tunnetta sekä isovanhempien osoittamaa kiinnostusta heidän asioihinsa.²⁸¹ Itse oletin etukäteen, että 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten isovanhemmat olisivat olleet lähinnä vanhempien kasvatustehtävää tukevia aikuisia, jotka koulivat lapsista tiukan kurin avulla kunniallisia kansalaisia. Viime vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla lapsille haluttiin opettaa etenkin nöyryyttä, kuuliaisuutta, vanhempien ihmisten kunnioitusta ja itsehillintää.²⁸² Juuri tästä johtuen onkin mielestäni hieman yllättävää, että kirjoittajien suhde isovanhempiin on ollut niinkin rento ja tunnepitoinen. Nyky-isovanhempien ajattelin puolestaan olevan juuri Tuomen haastattelemien nuorten kuvailemia kannustavia ja läheisiä mummeja ja vaareja. Vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei isovanhemmuus – tai varsinkaan isoäitiys – ole loppujen lopuksi muuttunut kovinkaan paljon viimeisten lähes sadan vuoden aikana. Niin Tuomen haastattelemat 2000-luvun nuoret kuin iäkkäämmät Nuoruus eilen -sarjan osallistujatkin korostavat isovanhempisuhteissaan täysin samoja asioita: isovanhempien lapsenlapsilleen osoittamaa varauksetonta hyväksyntää ja lämpöä sekä tunnetta siitä, että he ovat tulleet aidosti kuulluiksi isoäitinsä ja/ tai -isänsä seurassa.

6.4.3 Ystävät

Murrosiän kynnyksellä nuoren itsenäistymisprosessi vanhemmista yleensä voimistuu, mikä voi ilmetä esimerkiksi vanhempien asettamien rajojen koettelemisena.²⁸³ Samaan aikaan myös nuoren kiintymyssuhteiden painopiste siirtyy hiljalleen vanhemmista kodin ulkopuolisiin ihmissuhteisiin.²⁸⁴ Riitta Jallinojan mukaan nuori irtaantuukin vanhemmistaan tunnetasolla jo silloin, kun hän vielä asuu heidän luonaan. Vanhempien sijaan ystävät ovat nuorille tavallisesti hyvin tärkeitä ihmissuhteita, joskus jopa ainoita henkilöitä, joiden kanssa he kokevat vahvaa yhteisyyttä.²⁸⁵

---

²⁸¹ Tuomi, Tiina 2001: Egosentrisyydestä vastavuoroisuuteen – Nuorten käsityksiä suhteestaan isovanhempiinsa siirryttäessä varhaisnuoruudesta myöhäisnuoruuteen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos, 74.

²⁸² Pulkkinen 1977, 26; Leino & Viitanen 2003, 195.

²⁸³ Pulkkinen 1984, 17.

²⁸⁴ Sinkkonen 2010, 93.

²⁸⁵ Jallinoja, Riitta: Vieras perheessä: suhteen hahmotus. Teoksessa Jallinoja, Riitta (toim.): Vieras perheessä, Gaudeamus, Helsinki 2009, 20.

Myös osalle Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujista nuoruudenaikaiset ystävät ovat olleet äärimmäisen läheisiä ja merkityksellisiä ihmissuhteita. Jotkut vastaajat ovat kokeneet ystäviensä olleen suoranainen henkireikä muuten kaoottisessa elämässä. Vuonna 1970 syntynyt nainen kuvailee tunteneensa huomattavasti suurempaa yhteenkuuluvuutta ystäviensä kuin oman perheensä kanssa:

Oikeastaan kotia minulla ei pienenä ollut, kotini oli harrastuksissa ja ystävissä. Fyysinen koti oli epäharmonian ja häiriintyneisyyden tyyssija.
Nainen, syntynyt vuonna 1970.

Osalla vastaajista on ollut vain yksi todella läheinen ystävä, kun taas toiset ovat pitäneet yhtä suuremman ystäväporukan kanssa. Ystäväpiirin koosta riippumatta lähes kaikista aineistossa mainituista ystävyys-suhteista on kuitenkin löydettävissä joitakin yhteisiä piirteitä. Suurin osa on kokenut ensinnäkin samanlaisten kokemusten, kiinnostuksen kohteiden, asenteiden tai arvomaailman yhdistäneen heitä ja heidän ystäviään. Monien kohdalla ystäviä yhteen liittäviä tekijöitä ovat olleet etenkin yhtenevät vapaa-ajan viettotavat, pukeutumis- ja meikkaustyyli tai samanlainen kaikkivoipainen suhtautuminen ympäröivään maailmaan. Kirjoittajien joukosta löytyy kuitenkin myös esimerkiksi henkilö, jonka kaikki nuoruudenaikaiset ystävät – mukaan lukien hän itse – kärsivät perheissään väkivallasta ja vähintään toisen ellei jopa molempien vanhempien alkoholismista. Vaikka kirjoittajia ja heidän ystäviään vaikuttaa tekstien perusteella yhdistäneen ennen kaikkea samanlaisuus, epäilevät muutamat osallistujat etteivät he kenties sittenkään olleet alun perin niin samankaltaisia ystäviensä kanssa kuin he luulivat. Vastaajien mukaan kyse oli todennäköisesti enemmänkin siitä, että seura oli saanut heidät muuttumaan kaltaisekseen. Vuonna 1992 syntynyt nainen kirjoittaa huomanneensa, että ainakin hänen oma käytöksensä ja asenteensa muuttuivat nuorempana aina kulloisenkin kaveriporukan mukaan. Vuonna 1971 syntynyt nainen puolestaan kertoo ihmettelevänsä edelleen omaa ”irtonaisuuttaan ja liikkuvuuttaan” porukasta toiseen. Kaikki naisen nuoruudenaikaiset ystäväporukat fanittivat hyvin erityyppisiä bändejä ja naisen mukaan hänen omakin musiikkimakunsa muuttui aina kulloisenkin kaveripiirin mukaan.

Samanlaisuuden lisäksi nuorten ystävyys-suhteille on ollut leimallista myös kokemus kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta. Monet kuvailevat teksteissään kuinka yksikään aikuinen ei kyennyt pääsemään heistä nuorena jyvälle, mutta ystävät sen sijaan ymmärsivät heitä joka tilanteessa. Esimerkiksi vuonna 1968 syntynyt nainen kirjoittaa

olleensa onnekas, koska hänellä oli nuorena ”ystävien verkko, jossa oli aina joku valmiina kuuntelemaan, ymmärtämään ja ojentamaan olkapäänsä nojapuuksi”. Muutamat osallistujat kuvailevat ystävien olleen heille jopa ”sielunkumppaneita” tai ”sydänystäviä”. Rennon vapaa-ajan ja yhdessä tekemisen lisäksi nuorille on siis ollut tärkeää myös kokea tullessa ymmärretyksi sekä saada tukea ystäviltä vaikeina aikoina.

Suurimman osan kohdalla nuoruudenaikaiset ystävyssuhteet ovat päättyneet jossain vaiheessa elämää. Kirjoittajat itse kuvailevat kasvaneensa erilleen ystävistään ennen kaikkea ajan ja erilaisten elämänvalintojen myötä. Nuorena alkunsa saanut läheinen ystävyys on kuitenkin jatkunut joillakin myös aikuisiällä. Pari osallistujaa kirjoittaa ystävyssuhteidensa kestäneen jopa vuosikymmenien ajan aina nykyhetkeen asti. Ystävät ovat olleet näiden kirjoittajien rinnalla elämän ylä- ja alamäissä ja he ovat yhä tänäkin päivänä tärkeä osa henkilöiden suhdeverkostoa:

Lukioon mennessä olin jo saanut elämäni tärkeimmät ystävät, ne joiden kanssa olen edelleen lähtemättömissä. Meistä viidestä keski-ikäisestä naisesta jokainen tietää ja tuntee toisensa läpikotaisin. On lohdullista omata läheisyydessään ihmisiä, jotka tietävät, että minä asun tämän tädin sisällä. Että rypyistä, maksaläiskistä ja huonosta kisakestävyydestä huolimatta, olen sama ihminen kuin 25 vuotta sitten. Nainen, syntynyt vuonna 1964.

Ehkä hieman yllättäen yksikään ystävyyttä käsittelevistä teksteistä ei ole miespuolisten osallistujien kirjoittama. Toisaalta Oi nuoruus -kilpakeruuseen osallistuneet miehet eivät kirjoita kovin aktiivisesti mistään muistakaan läheissuhteistaan omia vanhempia lukuun ottamatta. Kyse ei siis varmastikaan ole siitä, etteikö miehillä olisi ollut nuorena ystäviä. Victor Seidlerin mukaan miehet nimenomaan tarvitsevat ystäviä aivan kuten naisetkin, mutta toisin kuin naiset he kokevat usein vieraaksi tunne-elämän asioiden jakamisen ystäviensä kanssa. Seidlerin mukaan tämä johtuu ainakin osittain siitä, että monet miehet ajattelevat tunteiden näyttämisen olevan merkki heikkoudesta.²⁸⁶ Sinikka Aapolan 1990-luvun alussa haastattelemat tytöt puolestaan arvioivat poikien keskustelevan ystävyssuhteissaan tyttöjä vähemmän.²⁸⁷ Voisiko siis olla niin, että

²⁸⁶ Seidler, Victor J.: Rejection, Vulnerability and Friendship. Teoksessa Nardi, Peter M. (toim.): Men`s Friendships. Sage, Newbury Park 1992, 17–18.

²⁸⁷ Aapola, Sinikka 1991: Ystävyyskeinulauta: nuorten helsinkiläistyttöjen ystävyyskulttuurin ristiriitoja ja ratkaisuja. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiologian laitos, 78.

kilpakeruun naispuoliset osallistajat muistavat nuoruudenaikaiset ystävyysuhteensa erityisen hyvin juuri ystäviltään saaman emotionaalisen tuen ansiosta? Poikien on todettu olevan ystävyysuhteissaan tyttöjä toimintasuuntautuneempia²⁸⁸ ja toisin kuin tytöt he suosivat tavallisesti yhden läheisen ystävän sijaan pieniä kaveri- tai ystäväporukoita.²⁸⁹ Onko siis mahdollista, että ystävät ovat olleet pojille toki tärkeitä, mutta eivät välttämättä samalla tavalla merkityksellisiä ja mieleenpainuvia ihmissuhteita kuin tytöille, jotka antavat yleensä arvoa etenkin ystäviltään saamalle solidaariselle tuelle ja ymmärrykselle?²⁹⁰

Kaiken kaikkiaan vain 20 osallistujaa kirjoittaa itselleen tärkeistä ystävyysuhteista, mikä on mielestäni aineiston kokonaismäärään (349 kirjoitusta) nähden verrattain vähän. Tekstien pienen määrän lisäksi huomioni kiinnittyi myös siihen, minkä ikäiset osallistajat kirjoittavat ystävistään. 1910- ja 1920-luvuilla syntyneet eivät kirjoita lainkaan ystävyystään ja 1930—1950-luvuilla syntyneistäkin vain todella harva kertoo nuoruudenaikaisista ystävistään. Kirjoittelussa tapahtuu selkeä käänne 1960-luvulla syntyneiden kohdalla ja kaikkein eniten ystävyysmuistoja löytyykin juuri 1960-luvun lopulla sekä 1970- ja 1980-luvuilla syntyneiden teksteistä. Myös kaikkein nuorimmat, 2000-luvulla nuoruuttaan eläneet vastaajat kirjoittavat ystävistään lähes yhtä paljon kuin heitä edeltäneillä vuosikymmenillä syntyneet kilpakeruuosallistajat.

Ystävien merkityksen lisääntyminen näyttää tapahtuneen suurin piirtein samaan aikaan suomalaisen yhteiskunnan kaupungistumisen ja vilkkaan maaltamuuton kanssa. Vielä vuonna 1964 koko maan 15—19-vuotiaista kaupungeissa asui vain 38,7 prosenttia ja 20—24-vuotiaista 43,6 prosenttia. Nuoremmissa ikäluokissa maalla asumisen on arvioitu olleen tuolloin vielä tätäkin yleisempää.²⁹¹ 1960-luvun aikana Suomi alkoi kuitenkin nopeasti kaupungistua, kaupallistua ja kansainvälistyä.²⁹² Lapsiperheiden ahkera maaltamuutto ja vanhempien kodin ulkopuolella tekemän palkkatyön lisääntyminen muuttivat perheiden arkea ja pakottivat ottamaan käyttöön myös uusia perhepoliittisia ratkaisuja. Yksi uudistuksista oli vuonna 1972 voimaan astunut

---

²⁸⁸ Seidler 1992, 17; Aapola 1991, 78.

²⁸⁹ Rauste-von Wright Majjaliisa; Niemi, Päivi & Kauri, Leila: Nuorison ihmis- ja maailmankuva VI. Nuorten toiminnasta: ihmissuhteet, sukupuoli- ja alkoholikäyttäytyminen. Turun yliopisto, psykologian tutkimuksia 26, Turku 1982 (1.painos 1977), 20—22.

²⁹⁰ Aapola 1991, 98; 101.

²⁹¹ Hoikkala & Paju 2002, 17.

²⁹² Silvennoinen & Nieminen 2002, 32.

kunnallista päivähoitoa koskeva lainsäädäntö.²⁹³ Päiväkodissa lapset tapasivat ikätovereitaan aikaisempaa enemmän ja entistä nuoremasta iästä lähtien, kun työ- ja perhe-elämä eivät keskittyneet enää yksinomaan kodin piiriin. Kaupunkien tiiviisti rakennetuissa lähiöissä lapsille ja nuorille oli tarjolla muutenkin huomattavasti enemmän ikäistensä seuraa kuin väljästi asutulla maaseudulla. Siinä missä äidit olivat aikaisemmin olleet kotona lasten kanssa, alkoi jälkikasvu viettää nyt entistä enemmän aikaa ystävien kanssa molempien vanhempien käydessä töissä kodin ulkopuolella.

Myös avioerojen määrän kasvu sijoittuu mielenkiintoisella tavalla samaan ajanjaksoon ystävyysuhteiden merkityksen lisääntymisen kanssa. Vuonna 1974 avioerojen määrä nousi ensimmäistä kertaa yli 10 000:een ja sen jälkeen niiden määrä vakiintui noin 14 000 eroon vuodessa.²⁹⁴ Itse uskon, että avioerojen lisääntyminen on saattanut osaltaan muuttaa ystävien roolia lasten ja nuorten elämässä. Ofra Ayalonin ja Adina Flasherin mukaan jo alle 10-vuotiaat lapset hakevat vanhempien erotessa usein tukea perheen ulkopuolelta, koska heidän voi olla helpompi ilmaista eroon liittyviä tunteitaan esimerkiksi ystävilleen. Nuorilla etäytyminen kodista ja suojan hakeminen sosiaalisesta elämästä on Ayalonin ja Flasherin mukaan vanhempien erotilanteessa vieläkin voimakkaampaa.²⁹⁵ Kaiken kaikkiaan uskonkin, että niin avioerojen määrän selkeä kasvu 1970-luvulla kuin suomalaisen yhteiskunnan kaupungistuminenkin 1960-luvun loppupuolelta alkaen ovat saattaneet joiltain osin muuttaa lapsi-vanhempisuhteita ja lisätä ystävyysuhteiden merkitystä lasten ja nuorten elämässä.

6.4.4 Muut perheen ja suvun ulkopuoliset läheissuhteet

Jari Sinkkosen mukaan monille nuorille merkityksellisiä ihmissuhteita ovat ystävien ja seurustelusuhteen lisäksi myös suhteet muihin aikuisiin. Kyse voi olla esimerkiksi opettajasta tai harrastustoimintaa ohjaavasta aikuisesta, jota kohtaan nuori saattaa kokea hyvin suuriakin tunnelatauksia.²⁹⁶ Myös muutamat Oi nuoruus -kirjoituskilpailuun osallistuneista henkilöistä ovat kokeneet nuorena joidenkin perheen ulkopuolisten aikuisten kuuluvan osaksi merkityksellisten ihmissuhteiden verkostoaan. Eric Widmerin

---

²⁹³ Harrikari 2008, 20.

²⁹⁴ Hoikkala & Paju 2002, 16; Nieminen 1993, 83.

²⁹⁵ Ayalon, Ofra & Flasher, Adina: Ketjureaktio: lapset ja avioero. Vastapaino, Tampere 1997, 41—42.

²⁹⁶ Sinkkonen 2010, 93.

mukaan tärkeät läheissuhteet voivat rakentua läsnäolon, hoivan ja huolenpidon lisäksi myös luottamuksen varaan.²⁹⁷ Widmerin havainto luottamukseen perustuvista läheissuhteista käy ilmi myös tutkimusaineistoon sisältyvistä teksteistä. Perheen ulkopuoliset aikuiset ovat olleet kilpakeruuseen osallistuneiden henkilöiden silmissä ennen kaikkea luotettavia ja ymmärtäviä aikuisia, joilta he ovat saaneet nuoruudessa paljon tukea ja neuvoja. Aikuiset eivät ole olleet kuitenkaan vanhempien korvikkeita, vaan lähinnä tukihenkilöitä, jotka ovat vanhempien tavoin kannustaneet nuoria heidän elämässään. Muutamille kirjoittajille nämä perheen ulkopuoliset aikuiset ovat olleet myös tärkeitä esikuvia:

Muistan lämmöllä kaikkia nuoruuteni ajan seurakunnan työntekijöitä, jotka ohjasivat meitä nuoria käytännölliseen kristillisyyteen. [...] Seurakunnan työntekijät eivät vaatineet meiltä erityisiä kristillisyyden tunnusmerkkejä, hyvä käytös ja asiallinen pukeutuminen riittivät. Iloinen, ystävällinen ja läheisensä huomioiva tyttötyönohjaaja Aune opetti ja rohkaisi meitä omalla esimerkillään tarttumaan rohkeasti työhön, toimeen ja haasteisiin. Se tuki kotona saamaamme kasvatusta ja antoi eväitä aikuisuuteen. Nainen, syntynyt vuonna 1943.

Teksteissä korostuu etenkin seurakunnan työntekijöiden ja opettajien rooli nuorten elämässä. Muita merkityksellisiksi koettuja aikuisia ovat olleet naapurit sekä ”kylän parempiosaiset rouvat”. Osalle kirjoittajista vain yksi tietty aikuinen on ollut erityisen tärkeä, kun taas toisten elämässä on ollut useita tavalla tai toisella merkityksellisiä aikuisia. Kaiken kaikkiaan omaelämäkerrallisissa teksteissä ei kuitenkaan kirjoiteta pahemmin perheen ja suvun ulkopuolisista aikuisista; mainintoja löytyy yhteensä vain kuudesta kirjoituksesta. Lisäksi kaikki kuusi tekstiä ovat Nuoruus eilen -sarjaan osallistuneiden kirjoittamia eikä aineistosta käykään selville se, onko kilpakeruun nuoremmilla osallistujilla ollut samalla tavalla tärkeitä perheen ulkopuolisia aikuissuhteita. Itse uskon, että nuoremmat sukupolvet kääntyvät ongelmatilanteissa herkemmin saman ikäisten ystäviensä kuin aikuisten puoleen. Kuten edellä kävi ilmi, ystävien merkitys nuorten elämässä vaikuttaa tutkimusaineiston perusteella lisääntyneen 1970—1980-luvuilta alkaen. Ystävyysuhteiden roolin muuttuminen on toisaalta hyvin loogista ottaen huomioon, että perheenjäsenillä on nykyajan kaupungistuneessa

---

²⁹⁷ Widmer 2010, 47—48.

yhteiskunnassa paljon aktiviteetteja ja ihmissuhteita myös kodin ulkopuolella. Esimerkiksi Liisa Lahtisen vuonna 1985 haastattelemat nuoret kertoivat viettävänsä vapaa-aikaansa mieluiten juuri ystäviensä kanssa.²⁹⁸ Perheen merkitys sen jäsentensä elämässä on kuitenkin edelleen tärkeä, muttei enää täysin samanlainen kuin agraariyhteiskunnassa, jossa sekä työ- että perhe-elämä keskittyivät hyvin vahvasti kodin piiriin. Onkin mielestäni vain luonnollista, jos nuoret ovat kokeneet maalaisyhteiskunnassa juuri seurakunnan työntekijät, opettajat ja naapurit itselleen merkityksellisiksi aikuisiksi, koska heidän kanssaan nuoret ovat olleet todennäköisesti myös eniten tekemisissä kodin ulkopuolella.

---

²⁹⁸ Lahtinen 1985, 54.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Oi nuoruus -kilpakeruun puitteissa kertyneen aineiston pohjalta, miten nuorten ja heidän vanhempiansa väliset suhteet ovat muuttuneet 1920—2010-luvuilla. Teoreettisena viitekehyksenä ollut sosiaalisen konfiguraation malli laajensi tarkastelun ydinperheen ulkopuolelle, jolloin arvioitavaksi tulivat myös muut vastaajien merkityksellisiksi kokemat läheissuhteet. Yhtenä tutkimuksen tavoitteena olikin ymmärtää nuorten suhdeverkostoja kokonaisuudessaan eli hahmottaa, mitä muita tärkeitä läheissuhteita nuorilla on ollut vanhempien lisäksi tai jopa heidän sijastaan.

Tutkimuksessa saadut tulokset perheen sisäisistä suhteista ovat osittain yhtenevät aikaisempien tutkimusten kanssa. Tutkimuskirjallisuuden mukaan 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä vallitsi vielä hyvin pitkälti 1800-luvulta tuttu, ruumiillista kurittamista ja auktoriteettiuskoa korostava kasvatuskulttuuri.²⁹⁹ Etenkin 1930—1940-luvuilla syntyneiden kilpakeruusallistujien kirjoituksista löytyi paljon esimerkkejä juuri tämän tyyppisistä kasvatustavoista. Tutkimusaineiston perusteella tiukka kasvatuskulttuuri ei kuitenkaan päättynyt vuosisadan puolenvälin tienoilla, vaan monet vanhemmat suosivat ankaria kasvatuskäytäntöjä vielä 1970- ja 1980-luvuillakin. Autoritäärinen kasvatusto on siis pitänyt pintansa ainakin osassa perheitä selkeästi arvioitua pidempään, eikä muutos kohti rennompaa ja osallistavampaa kasvatuskulttuuria vaikuta olleen aivan niin suoraviivainen kuin mitä tutkimuskirjallisuus antaa ymmärtää. Tässä kohtaa tutkimukseni yhtyykin Jaana Kemppaisen havaintoon siitä, kuinka etenkin Suomessa kasvatustavat hyvin usein vain siirtyvät eteenpäin sukupolvelta toiselle.³⁰⁰

Tutkimuksen kenties merkittävin havainto on kuitenkin se, kuinka paljon oletettua erilaisemmat roolit monilla äideillä ja isillä on ollut autoritäärisen isyyden kulta-ajaksi miellettyillä 1940- ja 1950-luvuilla. Mia Leinon ja Kirsi Viitosen mukaan isät edustivat 40- ja 50-luvuilla ankarana, suorittavana ja emotionaalisesti etäisenä pidettyä miehenmallia, kun taas äidit olivat miehensä auktoriteettiin vetoavia ahkeria ja huolehtivia kodinhoitajia ja kasvattajia.³⁰¹ Tutkimusaineistosta löytyi paljon

---

²⁹⁹ Pulkkinen 1977, 26; Leino & Viitanen 2003, 195.

³⁰⁰ Kemppainen 2001, 11.

³⁰¹ Leino & Viitanen 2003, 188—189.

esimerkkejä perheistä, joissa puolisoiden keskinäinen valta-asetelma on ollut juuri edellä kuvatun lainen. Niiden vastapainoksi omaelämäkerrallisten kirjoitusten joukossa oli kuitenkin hyvin runsaasti kirjoittelua myös julmista ja väkivaltaan taipuvaisista äideistä sekä äitejä oikeudenmukaisemmista ja reilummista isistä. Monissa perheissä äiti on kohdellut lapsia huomattavasti isää ankarammin ja isä puolestaan on hellitellyt lapsia ja antanut heille vapauksia. Tutkimus päättyy näin ollen eri lopputulokseen kuin esimerkiksi Kemppainen, jonka tutkimustaan varten haastatteleman *keskimmäisen ikäluokan* (synt. 1937—1961) edustajien mukaan nimenomaan isä oli äitiä ankarampi kasvattaja.³⁰² Havainnot huolehtivista ja helliyttä osoittavista isistä saavat tukea Kirsi Keravuoren uunituoreesta tutkimuksesta, jonka mukaan vanhemmat osoittivat jo 1800-luvun talonpoikaisyhteiskunnassa lapsilleen tunteita oletettua avoimemmin.³⁰³

Tutkimusaineiston perusteella äidit ovat omaksuneet huomattavasti hellemmän ja keskusteleavamman kasvatusotteen 1970—1980-luvuilta lähtien. Isien kasvatustavoissa ei sen sijaan ole havaittavissa yhtä selkeää murroskohtaa. Tutkimusaineiston perusteella perheissä on ollut hyvin tasaisesti sekä etäisiä että läheisiä isiä lähes koko 90 vuoden pituisen tarkastelujakson ajan. Lea Pulkkinen mukaan suomalaiset isät ovat pyrkineet kohtelemaan lapsiaan ystävällisemmin vasta 1960—1970-luvuilta lähtien.³⁰⁴ Käsillä oleva tutkimus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että helliä ja huolehtivia isiä on ollut olemassa jo huomattavasti tätä aikaisemminkin. Suomalaisen isäkulttuurin ei siis voi yleistää kehittyneen täysin suoraviivaisesti ankarasta isyydestä kohti kiltimpää ja osallistuvampaa isyyttä. Kaiken kaikkiaan tulos isien ja äitien vaihtelevista rooleista poikkeaa merkittävästi perhesuhteita koskevista vakiintuneista käsityksistä.

Tutkimuskirjallisuuden äideistä ja isistä maalaama kuva on ollut tähän asti melko yksioikoinen eikä erilaisille äiti- ja isäsuhteille ole annettu juurikaan huomiota. Nyt saatu tulos tarjoaakin virkistävän erilaisen näkökulman perhesuhteiden historiaan.

Vanhempien lisäksi myös muut ihmissuhteet ovat olleet tärkeitä eri-ikäisille vastaajille. Muiden läheissuhteiden merkitys on korostunut etenkin silloin, jos suhteet vanhempiin ovat olleet huonot tai etäiset. Suhteet siskoihin ja veljiin ovat olleet pääasiassa lämpimät ja joskus sisarukset ovat olleet jopa Ben Furmanin kuvailemia ”korvikevanhempia”.³⁰⁵ Tutkimusaineiston perusteella myös isovanhemmilla on ollut etenkin

---

³⁰² Kemppainen 2001, 71—72.

³⁰³ Keravuori 2017.

³⁰⁴ Pulkkinen 1994, 42—43.

³⁰⁵ Furman 1997, 24.

maalaisyhteiskunnassa tärkeä rooli läheisyyden, turvan ja ymmärryksen antajina. Isovanhemmat eivät ole olleet ajan hengen mukaisia tiukkoja auktoriteetteja, vaan heidän suhteensa lapsenlapsiin on ollut jopa yllättävänkin rento ja lämmin. Myös tädit ja sedät ovat olleet merkityksellisiä henkilöitä Oi nuoruus -kilpakeruun osallistujille. Robert Milardon mukaan tätien ja setien asema materiaalisen ja emotionaalisen tuen, avun ja hoivan antajana voi olla erittäin tärkeä.³⁰⁶ Tutkimusaineistoon sisältyvistä kirjoituksista käy ilmi, että etenkin tädit ovat olleet usein niitä, jotka ovat ymmärtäneet ja tukeneet nuoria jopa vanhempia enemmän.

Ydinperheen ulkopuolisten läheissuhteiden merkitys on vaihdellut yhteiskunnallisten muutosten myötä. Agraariyhteiskunnassa nuorille merkityksellisiä aikuisia ovat olleet vanhempien ohella etenkin opettajat ja seurakunnan työntekijät. Myös sisarukset, isovanhemmat, tädit ja sedät ovat olleet tärkeässä roolissa kilpakeruun vanhimpien osallistujien lapsuudessa ja nuoruudessa. Nämä ovat olleet todennäköisesti niitä henkilöitä, joiden kanssa nuoret ovat olleet maalaisyhteiskunnassa vanhempien lisäksi eniten tekemisissä. Ystävien merkitys on sen sijaan lisääntynyt ja muiden perheen ulkopuolisten läheissuhteiden rooli pienentynyt 1960-luvulla käynnistyneen kaupungistumisen myötä. Tutkimusaineiston perusteella ystävät ovat olleet kaikkein tärkeimpiä juuri 1960—1990-luvuilla syntyneille kirjoittajille. Läheissuhteiden merkityksen vaihtelu on hyvä esimerkki siitä, kuinka jännittyneitä ja muuttuvia ihmisten suhdeverkostot ovat; sidoksia syntyy ja raukeaa jatkuvasti eri syistä. Tämä näkyy tutkimusaineistossa niin perheen sisäisten kuin ulkopuolisten ihmissuhteiden merkityksen vaihteluna.

Eric Widmerin ja Riitta Jallinojan mukaan erilaiset yhteiskunnalliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset murrokset muovaavat kaikkien muiden ihmissuhteiden tavoin myös perheen sisäisiä riippuvuussuhteita.³⁰⁷ Tutkimusaineiston perusteella laajat, koko yhteiskunnan tasolla liikkuvat muutokset ovat heijastuneet melko herkästi myös Oi nuoruus -kirjoituskilpailuun osallistuneiden vastaajien perhesuhteisiin. Nuorten ja heidän vanhempiensa välisissä suhteissa ovat näkyneet niin uudistukset koulutus-, nuoriso- ja perhepolitiikan saralla kuin muutokset seksuaalisuutta koskevissa asenteissakin. Yhteiskunnalliset murrokset ja perheen yhteiskunnallisen aseman muuttuminen ovat näkyneet perheen sisäisissä suhteissa muun muassa vanhempien

---

³⁰⁶ Milardo 2008, 119—131.

³⁰⁷ Widmer & Jallinoja 2008, 6.

kurinpito- ja hellyysroolien vaihteluna. Myös esimerkiksi perheen sisäinen keskustelukulttuuri on muuttunut avoimemmaksi sen myötä, kun asenteet koko yhteiskunnan tasolla ovat vapautuneet.

Vaikka tutkimuksen tulokset ovat kokonaisuudessaan varsin kiinnostavia, eivät ne välttämättä riitä vielä sellaisenaan yleistettäviksi. Syitä tähän on useita. Ensinnäkin eri-ikäisten kirjoittajien kokemukset eivät ole todennäköisesti keskenään täysin vertailukelpoisia, sillä eri ikäryhmät ottivat osaa kilpakeruuseen hyvin vaihtelevalla aktiivisuudella. Sen seurauksena tutkimusaineistosta löytyy huomattavasti enemmän 1930—1950-luvuilla syntyneiden ikäluokkien nuoruusmuistoja kuin esimerkiksi 1920- tai 1960-luvuilla syntyneiden nuoruuden kokemuksia. Osallistujat myös tulkitsivat kirjoituskilpailun ohjeistusta kukin omalla tavallaan, osa todella vapaasti ja osa puolestaan hyvinkin kirjaimellisesti. Kaikista läheissuhteista ei ole myöskään saatavilla yhtä paljon tietoa, jolloin osasta ihmissuhteita saattaa välittyä liian korostunut tai muulla tavoin vääristynyt kuva. Olisiko esimerkiksi vastaajien perheen ulkopuolisista läheissuhteista muodostunut aineiston pohjalta vielä tarkempi kuva, jos kilpakeruuohjeistuksessa olisi ollut niihin viittaava kysymys? Toisaalta kirjoituskilpailukutsussa ei kysytty mistään muistakaan osallistujien ihmissuhteista, mikä antaakin syyn olettaa, että vastaajat ovat todella kertoneet teksteissään vain heille aidosti merkityksellisistä ihmisistä.

Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen mukaan kaikki ihmisiä koskevat kuvaukset ovat aina ainutlaatuisia.³⁰⁸ Tutkimusaineistoon sisältyvien kokemusten ja muistojen ainutlaatuisuus herättääkin myös osaltaan kysymyksen tutkimustulosten luotettavuudesta ja yleistettävyydestä. Outi Fingerroosin ja Riina Haanpään mukaan muistitiedon ei kuitenkaan kuulu yleensäkaan tarjota menneisyyttä koskevia faktoja, vaan sen tehtävänä on pikemminkin kertoa, mikä tapahtumien merkitys oli tai on muisteluhetkellä.³⁰⁹ Itse koen niin ikään, ettei ensisijaisena tehtävänäni ole ollut kertomusten todenmukaisuuden selvittäminen, vaan tärkeämpää on ollut saada selville minkälaisia kokemuksia, ajatuksia ja tuntemuksia kilpakeruuseen osallistuneilla henkilöillä on ollut kerrottavanaan. Taina Ukkosen mukaan menneisyydestä on kuitenkin mahdollista tehdä muistitietoon perustuvia päätelmiä, kunhan vain tietyt

---

³⁰⁸ Hirsjärvi & Hurme 2008, 227.

³⁰⁹ Fingerroos & Haanpää 2006, 32—33.

reunaehdot täyttyvät.³¹⁰ Näin ollen nyt saatuja tutkimustuloksia voisi siis olla mahdollista hyödyntää myös tulevaisuudessa. Itse näen, että tulokset sopisivat hyvin etenkin tutkimukseen, jossa pyrittäisiin rikkomaan lapsi-vanhempisuhteiden kehitystä koskevia vakiintuneita käsityksiä. Kirsi Keravuoren tavoin tulin itsekin siihen johtopäätökseen, että lasten ja vanhempien välisissä suhteissa on vielä paljon tutkittavaa. Totuus perhesuhteista ei ole niin yksiselitteinen kuin mitä tähän mennessä on luultu ja sen vuoksi asiaan olisi syytä perehtyä tarkemmin. Tutkimuksessa saatuja tuloksia voisi hyödyntää niin ikään myös kasvatuserinteiden siirtymistä koskevassa tutkimuksessa. Lukemassani tutkimuskirjallisuudessa ei puhuttu juurikaan kasvatustapojen periytymisestä, vaikka todellisuudessa niiden siirtyminen sukupolvelta toiselle on tutkimusaineiston perusteella melko yleistä. Useat Oi nuoruus - kirjoituskilpailun osallistajat kirjoittavat teksteissään siitä, kuinka heidän nuorena osakseen saama kohtelu on ollut perua heidän vanhempiansa omasta lapsuudesta. Edellisiltä sukupolvilta periytyvät kasvatuskäytännöt heijastuvat myös tämän päivän kasvatuskulttuuriin, minkä vuoksi aiheeseen olisi hyvä syventyä perusteellisemmin.

Tutkimuksen lopuksi todettakoon vielä, että vaikka Oi nuoruus -kilpakeruun osallistajat ovat eläneet nuoruuttaan hyvin vaihtelevissa perheoloissa, on suurin osa heistä toivonut vanhemmiltaan loppujen lopuksi hyvin samanlaisia asioita: rakkautta, hyväksyntää, kannustusta ja aitoa läsnäoloa. Vuonna 1975 syntyneen naisen kommentissa kiteytyykin mainiosti useampien muistelijoiden kertomuksista välittyvä viesti:

Ihminen on pohjimmiltaan samanlainen. Jokainen nuori haluaa kodin, perheen ja toimeentulon. Haluaa tulla hyväksytyksi ja rakastetuksi. Tuskinpa nuoruus pohjimmiltaan on niin erilaista tänään kuin oli eilen.
Nainen, syntynyt vuonna 1975.

---

³¹⁰ Ukkonen 2000, 90.

LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

ARKISTOLÄHTEET

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkisto (SKS KRA) Helsinki

Oi nuoruus 2011

KIRJALLISUUS

Aapola, Sinikka 1991: Ystävyyden keinulauta: nuorten helsinkiläistytöjen ystävyyskulttuurin ristiriitoja ja ratkaisuja. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiologian laitos.

Aapola, Sinikka: Murrosiän lyhyt historia Suomessa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi: Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

Ahonen, Sirkka: Yleissivistävä koulutus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa Kettunen, Pauli & Simola, Hannu (toim.): Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2012.

Alanen, Leena: Perhelapsuus ja lasten perheys – `perhe` lasten näkökulmasta. Teoksessa Antikainen, Jukka; Haataja, Marja-Leena & Korhonen, Merja (toim.): Näkökulmia perheeseen. Stakes, Helsinki 1994.

Ariès, Philippe: Centuries of Childhood. A Social History of Family Life. Vintage Books, New York 1962.

Ayalon, Ofra & Flasher, Adina: Ketjureaktio: lapset ja avioero. Vastapaino, Tampere 1997.

- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth: *The Normal Chaos of Love*. Polity Press, Cambridge 1995.
- Berg, Bruce L.: *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Allyn & Bacon, Boston 2001 (4th ed.).
- Blok, Anton: *Coalitions in Sicilian peasant society*. Teoksessa Boissevain, Jeremy & Mitchell, J. Clyde (toim.): *Network Analysis Studies in Human Interaction*. Mouton, Hague 1973.
- Bornstein, Marc H.: *Parenting Infants*. Teoksessa Bornstein, Marc H. (toim.): *Handbook of Parenting. Volume 1: Children and Parenting*. Lawrence Erlbaum, New Jersey 1995.
- Brannen, Julia; Dodd, Kathryn; Oakley, Ann & Storey, Pamela: *Young people, health and family life*. Open University Press, Buckingham 1994.
- Carling, Maria & Cleve, Elisabeth: *Ylihuolehtivat vanhemmat. Curling-perhe parempaan tasapainoon*. WSOY, Helsinki 2006.
- Castrén, Anna-Maija: *Mahtuuko ero perheeseen? Perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä*. Teoksessa Jallinoja, Riitta (toim.): *Vieras perheessä*. Gaudeamus, Helsinki 2009.
- Castrén, Anna-Maija: *Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe*. Gaudeamus, Helsinki 2009.
- Castrén, Anna-Maija: *Konfiguraationaalinen näkökulma perheeseen*. Teoksessa Jallinoja, Riitta; Hurme, Helena & Jokinen, Kimmo (toim.): *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Gaudeamus, Helsinki 2014.
- Cochran, Moncrieff & Henderson, Charles R. Jr.: *Network influences upon perception of the child. Solo parenting and social support*. Teoksessa Cochran, Moncrieff; Lerner, Mary; Riley, David; Gunnarsson, Lars & Henderson, Charles R. Jr. (toim.): *Extending families. The social networks of parents and their children*. Cambridge University Press, Cambridge 1990.
- Dunn, Judith: *Sibling Influences*. Teoksessa Lewis, Michael & Feinman, Saul (toim.): *Social Influences and Socialization in Infancy*. Plenum Press, New York 1991.

Eilola, Jari: ”Cuckoi päällä curjanakin; cana alla armaisnakin.” Patriarkalisuus, puolisoitten välinen suhde ja auktoriteettien muodostuminen. Teoksessa Einonen, Piia & Karonen, Petri (toim.): Arjen valta. Suomalaisen yhteiskunnan patriarkalisesta järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v.1450-1860).

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002.

Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina: Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija:

Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Furman, Ben: Ei koskaan liian myöhäistä saada onnellinen lapsuus. WSOY, Helsinki 1997, 24.

Generations X, Y, Z and the Others. <http://socialmarketing.org/archives/generations-xy-z-and-the-others/>. Katsottu 11.8.2017.

Gjerstad, Eevastiina 2009: Valta kotikasvatuksessa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta.

Gjerstad, Eevastiina: Kuka on kukkulan kuningas? Lasten ja aikuisten valtasuhteet kasvun tukena. PS-kustannus, Jyväskylä 2015.

Goodson, Ivor & Sikes, Pat: Life history research in educational settings. Learning from lives. Open University Press, Buckingham 2001.

Haapala, Pertti: Nuoriso numeroina. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

Haavio-Mannila, Elina; Jallinoja, Riitta & Strandell, Harriet: Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja. WSOY, Porvoo 1984.

Hakala, Hellevi: Romanttinen oppimäärä kohti ihanteellista kansalaisuutta. Teoksessa Kemppainen, Ilona; Salmi-Nikander, Kirsti & Tuomaala, Saara (toim.): Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta.

Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, Helsinki 2011.

Harrikari, Timo: Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2008.

- Hautamäki, Laura-Liisa 2003: Kiintymys kolmessa sukupolvessa. Suomalaisten perheiden äidinäitien, äitien, isien ja lasten kiintymyssuhteiden vertailu. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos.
- Heikkinen, Reijo: Kasvatus eri kulttuureissa. International Multimedia & Distance Learning, Sipoo 2003.
- Helsingin Sanomat 10.1.2017. Perheen hädällä ei ollut merkitystä – alkoholisti-isäni sai jatkaa juomistaan. Mielipidekirjoitus.
- Helsingin Sanomat 27.4.2017. Isän väkivaltaisuuteen ei kiinnitetty huomiota ennen kuin hän surmasi vaimonsa ja lapsensa – Suomesta on lähtenyt YK:lle kolme valitusta perheväkivallasta.
- Hirsjärvi, Sirkka 1981: Aspects of consciousness in child rearing. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Hirsjärvi, Sirkka (toim.): Kasvatustieteen käsitteistö. Otava, Helsinki 1983.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus, Helsinki 2008.
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri: Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta & Opetusministeriö, Helsinki 2002.
- Holopainen, Matti: Nuorisopolitiikka. Käsite, sisältö ja tavoitteet. Kansalaiskasvatuksen keskus, Helsinki 1981.
- Hurme, Helena: Child, mother and grandmother. Intergenerational interaction in Finnish families. Sarja No. 64. University of Jyväskylä, Jyväskylä 1988.
- Hytönen, Juhani: Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. WSOY, Helsinki 2008.
- Ijäs, Kirsti: Isovanhemmat muutosten keskellä. Kirjapaja, Helsinki 2004.
- Itäpuisto, Maritta: Pullon varjosta valoon. Vanhempiansa alkoholinkäytöstä kärsineiden selviytymistarinoita. Kuopion yliopiston painatuskeskus, Kuopio 2001.
- Jallinoja, Riitta: Perheen aika. Otava, Helsinki 2000.

Jallinoja, Riitta: Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Gaudeamus, Helsinki 2006.

Jallinoja, Riitta: Togetherness and Being Together. Family Configurations in the Making. Teoksessa Widmer, Eric D. & Jallinoja, Riitta (toim.): Beyond the Nuclear Family. Families in a Configurational Perspective. Peter Lang, Bern 2008.

Jallinoja, Riitta: Vieras perheessä: suhteen hahmotus. Teoksessa Jallinoja, Riitta (toim.): Vieras perheessä, Gaudeamus, Helsinki 2009.

Jalovaara, Marika 1996: Sosioekonomiset tekijät ja avioero Suomessa. Pro gradu - tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos.

Jokinen, Kimmo: Nykynuoret ja siirtymät aikuisuuteen. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.): Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään. Nuorisotutkimusverkosto, Tampere 2014.

Kalela, Jorma: Historiantutkimus ja historia. Gaudeamus, Helsinki 2000.

Kalela, Jorma: Muistitiedon näkökulma historiaan. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Karonen, Petri: Patriarkaalisen järjestyksen monet todellisuudet. Teoksessa Einonen, Piia & Karonen, Petri (toim.): Arjen valta. Suomalaisen yhteiskunnan patriarkaalisesta järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v.1450-1860). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002.

Kemppainen, Jaana 2001: Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta.

Keravuori, Kirsi: Saaristolaisia. Elämä, arki ja vanhemmuus laivuriperheen kirjeenvaihdossa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2017.

Kivelä, Ari: Sivistys, kasvatus ja pedagoginen toiminta: subjektililosofiasta pedagogisen toiminnan teoriaan. Teoksessa Siljander, Pauli (toim.): Kasvatus ja sivistys. Gaudeamus, Helsinki 2000.

Klemelä, Kirsi & Vanttaja, Markku: Ammatillinen koulutus. Teoksessa Kettunen, Pauli & Simola, Hannu (toim.): Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2012.

Konttinen, Sanna 2011: Isoisän ja lapsenlapsen suhde perhemuodostelmassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos.

Korhonen, Merja 1999: Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Korhonen, Merja: Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Karila, Kirsti; Alasuutari, Maarit; Hännikäinen, Maritta; Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.): Kasvatusvuorovaikutus. Vastapaino, Tampere 2006.

Korkiakangas, Pirjo: Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa. Suomen muinaismuistoyhdistys, Helsinki 1996.

Korvela, Pirjo: Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Stakes, Helsinki 2003.

Kosonen, Päivi: Moderni omaelämäkerta kertomuksena. Teoksessa Hägg, Samuli; Lehtimäki, Markku & Steinby, Liisa (toim.): Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2009.

Lahtinen, Anu: Perhe, mikä perhe? Avauksia perhesuhteiden pitkään historiaan. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=758. Katsottu 12.8.2017.

Lahtinen, Liisa 1985: Mitä koti merkitsee murrosikäiselle? Opinnäytetutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteiden osasto. Opettajankoulutuslaitos.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. Katsottu 29.6.2017.

Larner, Mary: Changes in network resources and relationships over time. Teoksessa Cochran, Moncrieff; Larner, Mary; Riley, David; Gunnarsson, Lars & Henderson, Charles R. Jr. (toim.): Extending families. The social networks of parents and their children. Cambridge University Press, Cambridge 1990.

Leino, Mia & Viitanen, Kirsi: Aikuiseksi kasvaminen suomalaisessa maalaisperheessä 1940—1950-luvuilla. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.):

Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

Lepistö, Sari 2010: Nuorten kokema perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.

Leskelä-Kärki, Maarit: Kerrottu elämä. Naishistorioitsija ja toisen ihmisen historian kirjoittamisen ongelmia. Teoksessa Kalela, Jorma & Lindroos, Ilari (toim.): Jokapäiväinen historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2001.

Levänen, Maija & Silvén, Maarit: Ennustaako äidin kiintymyssuhde vanhemmuuden laatua? Psykologia: Suomen psykologisen seuran julkaisu, Helsinki 2000, vuosikerta 35 No. 1.

Löfman, Mikael 2004: Alkoholiperheen selviytyminen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Systemaattisen teologian laitos.

Maccoby, Eleanor E. & Martin, John A.: Socialization in the context of the family: parent-child interaction. Teoksessa Mussen, Paul H. (toim.): Handbook of Child Psychology. Volume IV: Socialization, personality and social development. John Wiley & Sons, New York 1983.

Makkonen, Anna: Lukijani lähdetkö mukaan? Lajitietoisuus naisten elämäkerroissa. Teoksessa Piela, Ulla (toim.): Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämäkerroista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1993.

Markkola, Pirjo: Työläiskodin synty. Tamperelaiset työläisperheet ja yhteiskunnallinen kysymys 1870-luvulta 1910-luvulle. Suomen historiallinen seura, Helsinki 1994.

Milardo, Robert M.: Families and Social Networks. Sage Publications, Newbury Park 1988.

Milardo, Robert M. & Allan, Graham: Social Networks and Marital Relationships. Teoksessa Milardo, Robert M. & Duck, Steve (toim.): Families as Relationships. Wiley & Sons, Chichester 2000.

Milardo, Robert M.: A Configuration of Family Relationships. Aunts and Nieces, Uncles and Nephews. Teoksessa Widmer, Eric D. & Jallinoja, Riitta (toim.): Beyond the Nuclear Family. Families in a Configurational Perspective. Peter Lang, Bern 2008.

Myllyniemi, Sami: Tilasto-osio. Teoksessa Autio, Minna; Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.): Polarisoituva nuoruus? Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasian neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki 2008.

Mäki-Kulmala, Airi: Nuoruus on nuoruus. Tutkijaliitto, Helsinki 1989.

Nevala, Arto & Rinne, Risto: Korkeakoulutuksen muodonmuutos. Teoksessa Kettunen, Pauli & Simola, Hannu (toim.): Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2012.

Nieminen, Armas: Suomalaisen aviorakkauden ja seksuaalisuuden historia. Avioliitto- ja seksuaalikysymyksiä suomalaisen hengenelämän ja yhteiskunnan murroksessa sääty-yhteiskunnan ajoilta nykypäivään. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D. Väestötutkimuslaitos, Helsinki 1993.

Nieminen, Juha: Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi: Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

Noble, Mary: Social network. Its use as a conceptual framework in family analysis. Teoksessa Boissevain, Jeremy & Mitchell, J. Clyde (toim.): Network Analysis Studies in Human Interaction. Mouton, Hague 1973.

Nummenmaa, Anna Raija & Virtanen, Jorma: Lapsuuden yhteiskunnallinen ja institutionaalinen olemus. Teoksessa Kuure, Tapio; Vuori, Mika & Gissler, Mika (toim.): Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorisotutkimusverkosto, Jyväskylä 2002.

Nurmi, Kari E.: Johdatus kasvatuksen filosofisiin ja historiallisiin perusteisiin. Helsingin yliopisto, Helsinki 1986.

Nyyssölä, Kari: Valmennusta ja varastointia. Nuorten työllisyys ja työvoimapolitiikka 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa: Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2002.

Ollikkala, Helinä 1960: Avioerojen syistä. Laudatur -työ. Helsingin yliopisto. Kodin taloustieteen laitos.

Parikka, Eevastiina 2000: Valta ja auktoriteetti kasvatussuhteiden osana. Esimerkkinä kotikasvatus. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteen laitos.

Perhe. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>. Katsottu 10.4.2017.

Perhe – historia ja nykytilanne.

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/opett/pg/kontturi/3.htm>. Katsottu 12.8.2017.

Pohjola, Kaija 1997: Vanhempien ja lasten käsityksiä kasvatuksesta maaseutuyhteisössä – työkasvatusta vai kasvatusta työn ohessa? Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos.

Portelli, Alessandro: Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen? Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Pulkkinen, Lea: Kotikasvatuksen psykologia. Gummerus, Jyväskylä 1977.

Pulkkinen, Lea: Nuoret ja kotikasvatus. Otava, Helsinki 1984.

Pulkkinen, Lea: Millaista lastenkasvatusta nykytutkimus suosittelee? Teoksessa Virkki, Juha (toim.): Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. WSOY, Porvoo 1994.

Puohiniemi, Martti & Nyman, Göte: Mies. Arvot, roolit ja tunteet. Limor, Espoo 2007.

Puolimatka, Tapio: Kasvatus ja filosofia. Kirjayhtymä, Helsinki 1995.

Puolimatka, Tapio: Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Suunta-kirjat, Ryttylä 2010.

Puuronen, Vesa: Nuorisotutkimus. Vastapaino, Tampere 2006.

Pöysä, Jyrki: Kilpakirjoitukset muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Rannikko, Ulla 2008: Yhteinen ja erillinen lapsuus. Sisarusten sosiaalistava merkitys. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Rauste-von Wright Maijaliisa; Niemi, Päivi & Kauri, Leila: Nuorison ihmis- ja maailmankuva VI. Nuorten toiminnasta: ihmissuhteet, sukupuoli- ja alkoholikäyttäytyminen. Turun yliopisto, psykologian tutkimuksia 26, Turku 1982 (1.painos 1977).

Rekoma, Silja 1995: Liesi, lapset, leipätyö – Perhepoliittisten tukien vertailua Suomessa, Ruotsissa, Ranskassa ja Saksassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikan laitos.

Roos, Jea-Pekka: Elämisen laatu ja elämäntapa 1970-luvulla. Sosiaalinen aikakauskirja, 6/1980.

Rouvila, Kaisa 2008: Isovanhempien rooli lapsiperheissä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.

Ruoppila, Veikko: Kansa lastensa kasvattajana. WSOY, Helsinki 1954.

Russell, Alan; Mize, Jacqueline & Bissaker, Kerry: Parent-Child Relationships. Teoksessa Smith, Peter K. & Hart, Graig H. (toim.): Blackwell Handbook of Childhood Social Development. Blackwell Publishers, Massachusetts 2002.

Räsänen, Matti: Några aspekter på den etnologiska familjeforskningen i Finland. Teoksessa Pulma, Panu (toim.): Den problematiska familjen. Suomen historiallinen seura, Helsinki 1991.

Rutanen, Mirja: Tytär ja äiti. Naisten suhteiden psykologiaa. Otava, Helsinki 1982.

Sadeniemi, Elina & Hyvönen, Jouni (toim.): Isää etsimässä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002.

Salo, Saara: Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Vanhemmuuden kiintymyssuoja. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.): Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, Helsinki 2003.

Schmitt, Florence: Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.): Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, Helsinki 2003.

Seidler, Victor J.: Rejection, Vulnerability and Friendship. Teoksessa Nardi, Peter M. (toim.): Men`s Friendships. Sage, Newbury Park 1992.

- Seppänen, Juhani: Ensimmäinen sana on isä. Otava, Helsinki 2000.
- Siljander, Pauli: Johdanto. Teoksessa Siljander, Pauli (toim.): Kasvatus ja sivistys. Gaudeamus, Helsinki 2000.
- Siljander, Pauli: Kasvatus, sivistys ja sivistyksellisyys J.F. Herbartin kasvatusteoriassa. Teoksessa Siljander, Pauli (toim.): Kasvatus ja sivistys. Gaudeamus, Helsinki 2000
- Siljander, Pauli: Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Otava, Helsinki 2002.
- Silvennoinen, Heikki & Nieminen, Juha: Nuotiopiiristä peruspalveluksi. Kunnallinen nuorisotyö ja nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Opetusministeriö, Helsinki 2002.
- Sinkkonen, Jari: Vanhemmuuden vaikea pesti. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.): Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, Helsinki 2003.
- Sinkkonen, Jari: Nuoruusikä. WSOY, Helsinki 2010.
- Siukosaari, Anna-Leena 1988: Sukupuolieroista tunnekuvauksessa. Tutkielma. Helsingin yliopisto. Historiallis-kielitieteellinen osasto. Psykologian laitos.
- Snellman, Johan Vilhelm: J.V. Snellmanin kootut teokset. WSOY, Porvoo 1928—1932.
- Sommer, Dion: Kun isä on kotona. Isänroolista, isistä ja pikkulapsista. WSOY, Porvoo 1986.
- Sosiaali- ja terveysministeriö: Koko perhe kierteessä. Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, Helsinki 2007.
- Stark, Eija 2011: Köyhyyden perintö. Tutkimus kulttuurisen tiedon sisällöistä ja jatkuvuuksista suomalaisissa elämäkerta- ja sananlaskuaineistoissa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2011.
- Sulevo, Kari: Sisällönanalyysi ja historian tutkimus. Helsingin yliopiston yleisen valtiopoliin laitoksen tutkimuksia. Sarja B, Helsinki 1973.
- Suominen, Leena: Perhepolitiikan perustelut Suomessa. Sisällön erittelylle rakentuva tutkimus maamme kansanedustajien vuosina 1934—1973 tekemien perhepoliittisten aloitteiden perusteluista. Väestöntutkimuslaitos, Helsinki 1975.

Säntti, Janne: Muistin ja menneisyyden välisestä suhteesta. Teoksessa Löfström, Jan; Rantala, Jukka & Salminen, Jari: Esseitä historiallis-yhteiskunnallisesta kasvatuksesta. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki 2004.

Tew, Jerry: Social Theory, Power and Practice. Palgrave, New York 2002.

Tuomaala, Saara: Sukupuolen kokemuksista muistitietohistoriaan. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Tuomaala, Saara: Maalaisnuoret ja sukupuoli 1920- ja 1930-luvun modernisaatiossa. Mitä kertovat Pohjois-Pohjanmaan nuorisoseurojen käsinkirjoitetut lehdet? Teoksessa Kemppainen, Ilona; Salmi-Nikander, Kirsti & Tuomaala, Saara (toim.): Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta. Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, Helsinki 2011.

Tuomi, Tiina 2001: Egosentrisyydestä vastavuoroisuuteen – Nuorten käsityksiä suhteestaan isovanhempiinsa siirryttäessä varhaisnuoruudesta myöhäisnuoruuteen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki 2009.

Ukkonen, Taina: Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2000.

Ukkonen, Taina: Yhteistyö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Fingerroos, Outi; Haanpää, Riitta; Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Uotinen, Erja 1997: Vanhempien käsityksiä tyttöjen ja poikien kasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteen laitos.

Vehkalahti, Kaisa & Jouhki, Essi (toim.): Oi nuoruus. Omaelämäkerrallisia tekstejä nuoruudesta eilen ja tänään. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2014.

Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena: Nuoruus, sukupolvet ja oman elämän kirjoittaminen. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.): Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki 2014.

Värri, Veli-Matti: Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere University Press, Tampere 2000.

Värri, Veli-Matti: Kasvatus myöhäismodernissa yhteiskunnassa – dialogisuuden lähtökohtia ja ongelmia. Teoksessa Porkka, Jouko (toim.): Johdatus kristilliseen kasvatukseen. LK-kirjat, Helsinki 2008.

Wan, Pia 2006: Yhteinen aika – Monia kohtaamisia. Minkälaista on perheen yhteinen aika yläkoululaisen kokemusmaailmassa? Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.

Waris, Elina: Tytöt, pojat ja yhteisö. Perhe ja nuoriso 1800-luvun talonpoikaisessa Suomessa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

Weckström, Lotta 2001: Vanhempien kiintymystyylien yhteys kasvatustyyliin ja kyvyttömyyden tunteeseen kasvatuksessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Psykologian laitos.

Widmer, Eric D. & Jallinoja, Riitta (toim.): Beyond the Nuclear Family. Families in a Configurational Perspective. Peter Lang, Bern 2008.

Widmer, Eric D.: Family Configurations. A Structural Approach to Family Diversity. Ashgate, Farnham 2010.

Yesilova, Katja: Ydinperheen politiikka. Gaudeamus, Helsinki 2009.

LIITTEET

Liite 1: kirjoituskilpailukutsu

OI NUORUUS!

Elämäkerrallinen kirjoituskilpailu 15.5.–30.11.2010

Miten sinä muistat nuoruuttasi ja nuoruutesi Suomea? Mitä on olla nuori nyt? Kerro oma tarinasi!

Nuorisotutkimusseura, Nuoren Voiman Liitto ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura hakevat kaikenikäisten suomalaisten omaelämäkerrallisia kirjoituksia lapsuudesta ja nuoruudesta. Tavoitteenamme on runsas ja moniääninen aineisto, joka avaa henkilökohtaisen näkökulman elettyyn ja koettuun nuoruuteen Suomessa 1900–2000-luvuilla.

Kilpailussa on kaksi sarjaa: kaikille yli 25-vuotiaille avoin *Nuoruus eilen* ja alle 25-vuotiaille suunnattu *Nuoruus tänään*. Kilpailuun voit osallistua suomeksi tai ruotsiksi. Saapunut aineisto talletetaan SKS:aan tutkimusta ja mahdollista julkaisukäyttöä varten. Julkaisukäyttöön kysytään kirjoittajalta erillinen lupa.

Vapaamuotoiset tekstit voivat käsitellä esimerkiksi lapsuuden perhettä ja suhdetta vanhempiin, ystäviä, seurustelua. Aiheena voi olla myös vapaa-ajan vietto niin järjestötoiminnassa kuin nuorten omissa porukoissa, koulu ja opiskelu, oman identiteetin ja paikan etsiminen, työelämän aloittaminen tai perheen perustaminen. Tekstien pituutta ei ole rajoitettu. Aiheen käsittely ja tyyli ovat vapaat.

Nuoruus eilen (yli 25-vuotiaille)

- Millaista oli nuoruus jälleenrakennusvuosien Suomessa tai kuohuvalla 60- tai 70-luvulla?
- Mitä nuoruus sinulle merkitsi?
- Mitä ajattelit, mitä toivoit tulevaisuudelta ja mistä unelmoit?
- Millaiset asiat värittivät sukupolvesi kokemusta?
- Millaista musiikkia kuuntelit ja miten pukeuduit?
- Onko nuoruus aina nostalgiaa ja kullan kimallusta vai ristiriitoja ja rajojen hakemista?
- Millainen merkitys nuoruusvuosilla on sinun elämässäsi ollut?
- Millaista oli kasvaa naiseksi/mieheksi?

Nuoruus tänään (alle 25-vuotiaille)

- Mistä nuoruus alkaa ja mihin se päättyy?
- Mitä on nuoruus 2000-luvun Suomessa?
- Millaista riemua tai tuskaa on olla nuori?
- Onko nuoruus ohimenevä ongelma vai elämän voimavara?
- Mitä nuoruus sinulle merkitsee? Onko nuoruus sinulle onnea, myrskyä, haasteita, uuden etsimistä, oman itsen löytämistä vai jotain aivan muuta?

Kilpailun tulokset julkistetaan vuonna 2011. Molemmissa sarjoissa jaetaan 1 000, 500 ja 250 euron rahapalkinnot ja kirjapalkintoja.

Tuomaristo: runoilija Olli Sinivaara, kirjailija Vilja-Tuulia Huotarinen, tutkimusprofessori Tommi Hoikkala ja opetusministeriön nuorisoyksikön päällikkö Olli Saarela.

Lisätietoja:
www.oinuoruus.fi
Nuorisotutkimusseura, Vappu Helmisaari, p. 020 755 2652, vappu.helmisaari@nuorisotutkimus.fi
Nuoren Voiman Liitto, Anna Nurro, p. 044 207 4651, anna.nurro@nuorenoivomanliitto.fi
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Juha Nirkko, p. 0201 131 238, juha.nirkko@finlit.fi

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA